МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра педагогіки, методики викладання іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій

Кваліфікаційна робота магістра з педагогіки на тему: «Становлення і розвиток педагогічної освіти у Французькій Республіці»

Студента групи МСОф 02-21
Педагогічного факультету романо-германської та української філології освітньо-професійної програми
«Французька мова і друга західноєвропейська мова, зарубіжна література, методика навчання іноземних мов і культур у закладах вищої освіти»
Іванова Євгенія Вікторовича

Науковий керівник:
Доктор педагогічних наук, професор
Матвієнко О. В.

Допущений до захисту

«___» _____ _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Черниш В.В.*

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП……..3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ……5
1.1. Суспільно-політичні передумови становлення педагогічної освіти у Франції у XIX столітті…….....5
1.2. Становлення педагогічної освіти Франції у XIX столітті……15
1.3 Розвиток французької системи педагогічної освіти у XX-XXI столітті...27
Висновки до розділу 1……...40
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ ПІДХІД…….....42
2.1. Періодизація розвитку педагогічної освіти Франції та її критерії……..42
2.2. Педагогічна освіта Франції й України в контексті інтеграційних процесів……..48
2.3. Аналіз та порівняння освітніх програм підготовки вчителів іноземних мов у Франції й Україні…….....….56
Висновки до розділу 2……...66
ВИСНОВКИ……..68
РЕЗЮМЕ……...71
SUMMARY……72
RÉSUMÉ……73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….74
ДОДАТКИ……..88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в Європі тривають інтеграційні процеси у сфері освіти з метою створення єдиного освітнього простору, який зможе забезпечити високу якість освіти, а також можливість академічної мобільності студентів та викладачів. Оскільки Україна рухається в напряму європейського освітнього простору, виникає потреба в аналізі досвіду цих країн у сфері освіти задля визначення того, який досвід можна було б перейняти й імплементувати в освітній системі нашої країни.

Також для успішного майбутнього, країна потребує мати високо освічену молодь, а також людей які є фахівцями своєї справи, що зі свого боку ставить виклик перед системою середньої та вищої освіти. Однією з запорук успіху є наявність та підготовка висококваліфікованих вчителів та викладачів, що є завданням системи педагогічної освіти країни.

Враховуючи цю необхідність, а також інтеграційні процеси в які залучена наша країна, доцільним є дослідити досвід становлення і розвитку педагогічної освіти у країні, що завжди виступала ініціатором цих процесів в Європі — Франція.

Питанню розвитку системи педагогічної освіти Франції присвячені роботи таких вітчизняних вчених: В.П. Лащихіна, А.П. Максименко, О.В. Матвієнко, Т.Г. Харченко.

Більшість робіт присвячені окремим періодам розвитку педагогічної освіти Франції, тому ми вбачаємо потребу в більш детальному розкритті процесу розвитку педагогічної освіти, її періодизації та порівнянні її з вітчизняною.

Об’єктом дослідження виступає педагогічна освіта Франції.

Предметом — становлення і розвиток педагогічної освіти у Франції.

Мета цієї роботи: проаналізувати зародження та розвиток педагогічної освіти у Франції й порівняти сучасну систему підготовки вчителів у Франції з українською

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких конкретних **завдань:**

1. Дослідити передумови становлення педагогічної системи
2. Проаналізувати становлення і розвиток педагогічної системи Франції
3. Встановити етапи розвитку педагогічної системи Франції розробивши її періодизацію
4. Здійснити порівняння сучасної системи педагогічної освіти Франції та України, вказавши на їхні відмінності
5. Проаналізувати освітні програми за якими навчаються майбутні вчителі мовних дисциплін у Франції та порівняти їх з українськими

Методи дослідження. Характер об’єкта дослідницької роботи зумовив використання таких методів наукового дослідження як аналіз, синтез, анкетування, зіставлення та узагальнення досліджуваного матеріалу.

Обсяг і структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох основних розділів, висновків, резюме українською, англійською та французькою мовами, списку використаних джерел, який налічує 157 позицій, із яких 140 — французькою та 8 — англійською мовами. Повний обсяг роботи — 140 сторінок. Основний зміст викладено на 73 сторінках.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягають в узагальненому систематичному поданні етапів розвитку педагогічної освіти у Франції, та порівняння її з українською

Практична значущість дослідження полягає в ґрунтовному аналізі законодавчих документів що впливали на розвиток педагогічної освіти Франції; у розробці періодизації її розвитку; й порівнянні освітньої системи підготовки вчителів мовних дисциплін Франції та України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

1.1. Суспільно-політичні передумови становлення педагогічної освіти у Франції у XIX столітті

У цьому підрозділі ми розглянемо суспільно-політичні передумови становлення педагогічної освіти у Французькій республіці, через призму різного роду офіційних документів: проєктів, розпоряджень, наказів, постанов тощо. Таким чином, ми зможемо зрозуміти, як культурно-історичні зміни знаходили свій відгук у юридичній площині, від якої значною мірою залежить формування педагогічної освіти в будь-якій країні. А також ми зробимо висновки стосовно того, якими були основні рушійні сили що обумовлювали необхідність та потребу у педагогічній освіті в цей період часу.

Одним з перших офіційних документів після початку Французької революції, що стосувався підготовки вчителів був проєкт “про заснування коледжів для підготовки шкільних вчителів” від 17 березня 1792 року, в якому Антуан-Жозеф Дорш просуває ідею створення закладів в яких “викладачі шкіл зможуть черпати повчання яке згодом передаватимуть чіткою простою та доступною методикою дітям”. Він стверджує, що такого роду заклади це одна з перших потреб кожного департаменту; називає їх “коледжами шкільних вчителів” як новий та відмінний від інших тип закладів освіти. Дорш не приховує того, що ідею таких закладів він узяв з країни-сусіда Франції та відкрито каже, що вони є лише “копією вже наявних закладів такого типу в успішних провінціях Німеччини” [148].

Запропоноване ним навчання мало тривати два роки й охоплювати опанування такими дисциплінами як: релігія, мораль, конституція; читання, письмо, орфографія; арифметика, основи геометрії, тригонометрії, механіки та

приватної архітектури; короткий виклад загальної історії та історії Французької імперії; мистецтво методики [148].

У Проєкті наказу “про державну освіту” представленого 20-21 квітня, де пропонувалося створити чотири рівні освіти: початкова школа, середня школа, інститути та ліцеї. У розділі 4 що присвячений інститутам у восьмій статті йдеться про те, щоб в інститутах був окремий курс підготовки майбутніх вчителів початкових та середніх шкіл [145].

Важливою зміною стала ліквідація релігійних громад які займалися підготовкою вчителів наказом від 18 серпня 1792 року, який постановлялося також те що “жодна частина державної освіти” не буде покладатися на такого роду об’єднання [98].

Проєктом від 20 травня 1794 пропонується доволі детальний план дій, що містити вибір кандидатів на вчителювання з кожного департаменту, спільну підготовку їх у Парижі впродовж двох місяців, і після підготовки вчителі мають повернутися і відкрити в департаментах школи, наслідуючи методику якої вони були навчені. Таким чином, це були одні з перших спроб уніфікації системи освіти [149].

Для пришвидшення процесу уніфікації, Наказом від 20 вересня 1794 року, на Комітет державної освіти накладалося зобов’язання впродовж двох десятиліть презентувати проєкт “Нормальних шкіл” у яких збиратимуть здібних і вже навчених громадян з усієї країни, щоб вони під керівництвом найуміліших викладачів, опановували “мистецтво викладання корисних наук” [83].

Звіт “про заснування Нормальних шкіл” від 24 жовтня 1794 року ґрунтовно підтвердив необхідність наявності таких установ у контексті права людей освіту та важливості рівня освіченості народу для розвитку суспільства. У звіті було наголошено що в цих школах “навчатимуть не наукам, а мистецтву їх викладанню”, а вчителі що пройдуть таку підготовку будуть не тільки “освіченими людьми, але й людьми здатними давати освіту” [154].

І згідно з наказом “про заснування Нормальних шкіл” від 30 жовтня 1794, в Парижі створювалася Нормальна школа. Студентами мали бути громадяни з усіх куточків Франції. Кількість мала бути пропорційна населенню 1 студент на 20 тисяч громадян. Мінімальний вік студентів 21 рік. Тривалість навчання від 4 місяців. Після завершення навчання студенти повертаються у свій дистрикт (район) де відкривають за аналогією Нормальну школу в якій передаватимуть методику навчання, засвоєну в Паризькій Нормальній школі [99].

Наказ “про початкові школи” від 17 листопада 1794 року, у другій частині вводив такий порядок працевлаштування вчителів початкової школи: населення обирало вчителів початкової школи, однак створювалося “журі з трьох осіб” назначене адміністрацією дистрикту (району) які мали обов’язок “випробовувати, обирати та наглядати” за вчителями [106].

У постанові “представників народу при Нормальних школах” була запропонована методика за якою мала працювати Нормальна школа: пропонувалося аби це не було виключно аудитивне навчання, для цього мав вестися запис та подальша публікація сказаного на заняттях; матеріал мав опрацьовуватися кілька разів, для цього вводився поділ на лекційні та семінарські заняття; викладач не просто мав презентувати якусь тему, а студенти засвоїли, а вся школа мала активно обговорювати цю тему чи ідею в форматі дискусії; викладачі мали головувати та вести ініціативу заняття, втім право говорити, ставити питання, та висловлюватися належало всім студентам [12].

Важливою місією студентів, була по закінченню навчання і поверненню у свій регіон передача здобутих знань. Для того, щоб краще підготувати їх до цього, влаштовувалися студентські конференції, регламент яких був прописаний у постанові щодо “Нормальної школи” від 8 лютого 1795 року. Викладачами обиралися студенти що мали вести конференцію, їм надавався матеріал на основі якого мав базуватися зміст конференції; проводилися вони всі парні дні декади (період часу тривалістю десять днів що на ту мить використовувався замість тижня) [33].

Втім постанови, розпорядження та накази не завжди знаходять свій відгук на ділі, що було продемонстровано у звіті від 26 квітня 1795 року, іменованому “про закриття курсів Нормальної школи, від імені Комітету з державної освіти”. У звіті називалися проблеми цієї системи освіти: невизначеність цілей, надто високі витрати бюджету та невідповідність очікувань студентів [153].

Отож, пропонувалося відмовитися від ідеї заснування середніх Нормальних шкіл в департаментах, а також ліквідувати Нормальну школу, зробивши це поступово, аби вже розпочаті курси та навчання завершилося.

Цей звіт знайшов свій прояв у постанові “про закриття Нормальної школи” що вийшла того ж дня. Згідно з нею: встановлювалася дата припинення навчання, всі студенти що бажають повернутися у свої райони до кінця завершення навчання вільні й в праці це зробити, викладачі зобов’язані скласти список книг для початкових шкіл, а також ті викладачі що не встигнуть закінчити свої заняття до вказаного терміну викладуть їх у Журнал Нормальної школи який безплатно буде розданий усім студентам [84].

Таким чином перша спроба централізованої та державної підготовки вчителів закінчилася невдачею, і жодна місцева нормальна школа в рідних районах студентів не була створена.

В циркулярі “до викладачів та бібліотекарів центральних шкіл” від 6 вересня 1797 року, Франсуа де Ньошато пропонує аби на базі центральних шкіл, що були закладами середньої освіти створеними наказом від 25 лютого 1795 року, відбувалися курси підготовки вчителів. В цьому ж циркулярі описується методика з якою це має відбуватися: замість книг що тільки мучать та стомлюють студентів, на заняттях вони мають ознайомлюватися з таблицями які демонструє та роз’яснює викладач. Таким чином наголошувалося на важливості наочності [47].

Імперським наказом Наполеона “щодо організації Університету” від 18 березня 1808 зазначалося що в Університеті мають бути вжиті заходи, щоб мистецтвом навчання читання, письма та рахування, займалися лише досить освічені вчителі що можуть легше і впевнено передати такі потрібні для всіх

знання. Відповідно до цього в кожній академії, коледжі чи ліцеї мають бути створені Нормальні класи для підготовки вчителів початкових шкіл [85].

Циркуляром, Луї де Фонтане, від 24 лютого 1810 року, встановлювалися правила надання диплома, що став першим професійним сертифікатом для вчителів початкової школи [51].

Інститут братів християнських шкіл, світська конгрегація, члени якої присягнули навчати дітей безплатно, була розпущена наказом від 18-22 серпня 1792 р., як і всі конгрегації. І близько п'ятсот класів були закриті. Під час правління Французького консулату вони відновили свою громаду і поступово відкривали школи. Стаття 109 наказу від 17 березня 1808 року офіційно визнає Інститут. Статути "Братських християнських шкіл" був затверджений 4 серпня 1810 року. Таким чином доступ релігійних громад до системи освіти був відновлений [157].

Опираючись на імперський наказ від 18 березня 1808 року, у Страсбурзі була створена Початкова Нормальна школа, постановою від 24 жовтня 1810 року, яка мала займатися навчання та підготовкою вчителів початкової школи департаменту. Прописувалися всі деталі: дата початку заняття, кількість учнів, хто може бути допущеним. Навчання проживання та харчування згідно з постановою, надавалися студентам безплатно [14].

Втім, у Франції досі не було визначеного підходу та методу стосовно початкових шкіл та системи формування вчителів початкової школи. У зв'язку з чим вийшов наказ "про відкриття пробної школи початкової освіти в Парижі" від 27 квітня 1815 року. Відповідно до нього, у нововідкритій школі мають випробовувати найкращі запропоновані методики для початкової освіти, а також вона має стати моделлю організації підготовки вчителів початкової школи, перетворившись в майбутньому на Нормальну школу. Методику яку приймуть в цій пробній школі, в майбутньому мають поширити по всіх департаментах [82].

Однак падіння Наполеона завадило застосування цього наказу, хоча 13 червня 1815 року, Спілка початкової освіти відкрила в Парижі Нормальну школу за цією моделлю.

Намагання покращити рівень початкової освіти продовжуються і під час Реставрації Бурбонів. Наказом Короля від 29 лютого 1816 року, повністю присвяченим початковій освіті, в кожному кантоні (окрузі) створюється наглядовий комітет за початковою освітою, а також значно змінюється порядок працевлаштування вчителів: надалі вони зобов'язані володіти свідоцтвом про закінчення навчання. Наказ передбачав також створення експериментальних шкіл з підготовки вчителів [133].

16 квітня 1816 року, з'явився Регламент щодо функціонування Нормальної початкової школи, тієї самої що була відкрита 13 червня 1815 року. Цим документом визначалася структура школи, порядок отримання сертифікатів, сфера роботи комісії тощо. Важливо зауважити те що згідно з цим Регламентом, мало бути дві окремі Нормальні школи: для вчителів, та для вчительок [155].

Свідоцтво про закінчення навчання, створене наказом Короля від 29 лютого 1816 року, не мало чітких вимог до кандидатів на це свідоцтво. Це було виправлено Вказівкою "про іспити для видачі свідоцтв про закінчення навчання з початкової освіти". У цій вказівці уточнювалися знання та компетентності, якими мав опанувати вчитель, для отримання сертифіката. Варто зазначити, що існували сертифікати трьох рівнів (де третій найнижчий і перший — найвищий). Відповідно до цих рівнів і вибудовувалися вимоги до кандидатів. Якщо для отримання сертифіката третього рівня було достатнім вміти гарно читати, писати, рахувати та вміти продемонструвати ці навички, то для сертифіката першого рівня вчитель мав відповідати на питання щодо французької граматики та арифметики, робити граматичний аналіз, володіти та оперувати різноманітними арифметичними правилами [113]

Значним зрушенням стала постанова від 22 липня 1817 року, яка передбачала відкриття "школи зразка взаємного навчання" у дванадцяти

департаментах, на основі організації школи що вже функціонувала в Парижі. Керувати цими школами мали випускники Нормальних або Зразкових шкіл [19]

Комісія з державної освіти видала постанову 25 вересня 1819 року до комісій кантонів та до Паризької академії, в якій наголосила що покращення освіти вчителів має стати їхньою основною турботою та завданням [39].

Ще одним кроком до покращення контрою за сертифікатами про закінчення навчання які видаються вчителям став циркуляр від 14 листопада 1820 року, який, окрім того, що вказав на недостатність інформації та свідчень щодо студентів що складають іспити, вказав на те що надалі до результатів іспитів на отримання кожного з рівнів сертифіката, має додаватися так званий екзаменаційний листок, в якому в деталях мали бути вказані вимоги та відповідність кандидата до цих вимог [77].

26 листопада 1823 року, Наказом Короля, було дозволено заснування Нормальної школи з підготовки вчителів початкової школи, якою мали керувати Брати християнських шкіл. Таким чином можна бачити зміну в політиці, і певною мірою повернення довіри у питанні підготовки вчителів релігійним громадам [134].

Ця тенденція продовжилася 3 грудня 1823 року наказом Короля, яким надавався дозвіл відкриттю громади Братів Сен-Жозефа, яка мала на меті підготовку вчителів початкових шкіл в сільських місцевостях. Важливим нюансом було те, що їхні випускники звільнялися від складання іспитів, і натомість їм було досить отримати “лист послухи”, що слугував патентом на викладання [135].

В 1828 році настає чергова зміна в політиці держави, з приходом більш ліберальних діячів, що відновлюють напрямок на створення Нормальних початкових шкіл. Можна сказати що це стане поворотним моментом у розвитку Нормальних шкіл у Франції.

Доказом цього стає циркуляр від 6 травня 1828 року, який містить інструкції з виконання королівського наказу від 21 квітня того ж року щодо початкової освіти. В цьому циркулярі неймовірно чітко відстежується значний наголос на

тому що, необхідно відкривати “Нормальні класи, тобто такі що направлені на підготовку… певної кількості молоді у мистецтві викладання” [50].

Продовженням цієї політики став циркуляр з інструкціями щодо Початкових Нормальних класів від 19 серпня того ж року. В ньому ґрунтуючись на наказах 1808 та 1816 років, ще раз наголошується на важливості того аби досвід підготовки вчителів який існує вже в деяких академіях та інших закладах, поширювався всією Францією. Також у ньому надавалися деталі щодо організації закладів, зокрема стосовно фінансового аспекту [49].

31 січня 1829 року, виходить черговий циркуляр присвячений підготовці вчителів початкової школи. В ньому підняті питання методики навчання що застосовуються, сертифікати які отримують студенти, а також питання конференцій та іспитів.

Щодо методики навчання, то критикується та пропонується викорінення методики індивідуального навчання, яка ще досі знаходила свої прояви. Натомість заохочується , та навіть вимагається використання Взаємного або ж хоча б Одночасного навчання, які вже довели свою перевагу.

Стосовно сертифікатів що надаються студентам, то цим циркуляром анулюється сертифікат 3-го рівня, який засвідчував здатність студента “читати, писати та рахувати, оскільки викладачу “скоро ніде не вистачатиме” виключно цих знань.

Циркуляром також пропонується проводити щорічні конференції та іспити в кожному кантоні, або кожному округзі, під головуванням інспектора академії [76].

Після революції 1830 року, рух створення Нормальних шкіл, ініційований в 1828 році продовжується. 11 березня 1831 року з’являється Наказ Короля “щодо заснування Нормальної початкової школи в Парижі”. Згідно з першою статтею цього Наказу вказано що вона покликана для двох цілей: формування вчителів початкової школи для Паризької академії, а також для випробування та перевірки нових методів навчання. В Наказі вказувалися всі організаційні моменти, зокрема

вимоги до вступників: 18 років і більше, вміння читати, писати, базові знання граматики та рахування, а також сертифікат що затверджує гарну поведінку [132].

Регламент проведення конкурсів та іспитів для вступу в Нормальну початкову школу Паризької академії було затверджено постановою від 9 вересня 1831 року. Постанова мала дві частини, в першій в шести статтях вказувався порядок проведення конкурсу, а також те які знання та вміння перевіряються у вступників: диктант, усний граматичний аналіз речень тощо; другій частині вказувалися правила проведення іспитів, а також знання та вміння якими вже мали володіти майбутні студенти: вільно читати, писати в різних жанрах, володіти базовими правилами арифметики, граматично проаналізувати надиктовані речення. Все це мало відбуватися за присутності екзаменаторів [11].

Таким чином, опираючись на вищевикладені офіційні документи ми можемо прослідкувати як культурно-історичні зміни втілилися у сфері держави, законів та освіти. Значний вплив принесла Французька революція, зокрема ідеї яка вона принесла, як, наприклад відсторонення церкви від держави, що спричинило вихід законів якими обмежувалася діяльність релігійних громад у сфері освіти, особливо в аспекті підготовки вчителів. Ідея доступності та права будь-кого як на освіту, так і на можливість стати вчителем штовхала розвиток формулювання вимог до вчителя: якими знаннями він має володіти, компетентностями; і що головне, чим він це засвідчує: дипломи, сертифікати тощо.

Втім в період Реставрації бурбонів, з поверненням до влади короля, спостерігалися також тенденції до відновлення доступу до освіти та підготовки вчителів релігійних громад та організацій, однак до такого роду освіти вже висувалися певні вимоги та обмеження.

Можемо констатувати, що в описаний період часу основною рушійною силою розвитку освіти загалом і в тому числі розвитку педагогічної освіти стає потреба в новому типі суспільства: освіченому, яке бере активну участь в суспільно-політичному житті країни. Саме тому є необхідність у тому аби освіта стала масовим явищем, а для цього потрібна і відповідна кількість підготовлених

вчителів, що ставить підготовку педагогічних кадрів на одне з перших місць у пріоритетності освітньої політики.

1.2. Становлення педагогічної освіти Франції у XIX столітті

В цьому підрозділі ми розглянемо розвиток педагогічної освіти у Франції від встановлення першої централізованої системи підготовки педагогічних кадрів до кінця XIX століття. Таким чином, ми зможемо зрозуміти, які тенденції та напрямки розвитку педагогічної освіти існували та пропонувалися. А також ми зможемо зробити висновок щодо того який був вектор розвитку що переважав упродовж цього часу.

Наприкінці 1832 року у Франції налічувалося 47 Нормальних шкіл, створених за ініціативи місцевих влад. Новопризначений міністр освіти країни, Франсуа Гізо, намагається посилити контроль держави над цими закладами, а також уніфікувати їхню роботу наклавши єдиний регламент.

Таким чином 14 грудня 1832 року виходить “Регламент щодо Нормальних початкових шкіл”, який закладає основи функціонування Нормальних шкіл на десятиліття. Документ описував зміст навчання, обов’язки директора та вчителів-помічників, вимоги до студентів, а також порядок роботи наглядової комісії [23].

2 січня 1833 року Гізо презентує мотиви свого проєкту закону “про початкову освіту”. Він описує модель зразкового шкільного вчителя, чиєю підготовкою мають займатися Нормальні школи, що обов’язково мають бути в кожному департаменті. Окрім того, він наголошує на ролі держави у нагляді за школами та набором педагогічного персоналу [107].

Через пів року 28 червня виходить закон “про початкову освіту”, також відомий як Закон Гізо, який став надзвичайно важливим у розвитку педагогічної освіти Франції. Оскільки ним створювалися два ступені початкової освіти: базова і вища, а також кожен департамент зобов’язувався утримувати Нормальну школу вчителів. Через прийняття цього закону можна простежити що вже і на державному рівні було прийняте однозначне рішення: вчителів мають проходити підготовку в Нормальних школах [128].

16 липня того ж року з’явилося положення щодо “сертифікатів про закінчення навчання та екзаменаційні комісії”. Зміни були спричинені тим що після створення двох рівнів початкової освіти, з’явилася потреба і в створенні різних сертифікатів що засвідчують ці рівні: сертифікат про базову початкову освіту, та вищу початкову освіту. В цьому положенні були чітко визначені питання та програма для присвоєння кожного з сертифікатів, а також порядок проведення іспитів та роботу комісії [22].

З метою посилення контролю держави над Нормальними школами 23 серпня 1834 року виходить циркуляр в якому Гізо уточнює різного роду інформацію щодо директорів, викладачів-помічників, та студентів які ректори повинні будуть періодично надавати. Таким чином налагоджується зворотний зв'язок, що покращує усвідомлення держави та уряду реального стану речей у закладах освіти [46].

11 жовтня того ж року виходить новий циркуляр від Гізо до директорів Нормальних початкових шкіл, що містив інструкції щодо виконання їхніх функцій, а 7 липня 1835 від Гізо вийшов каталог книг, які мали складати бібліотеки Нормальних початкових шкіл. Каталог був поділений на декілька списків: моральна та релігійна освіта; читання; письмо; французька мова; арифметика, геометрія й операції; історія і географія; елементи фізичних наук та операцій; музика та співи; педагогіка [45].

Постанова від 28 червня 1836 року поширює зміни які приніс закон про початкову освіту 1833 року на освіту дівчат: вводиться поділ на базову та вищу освіту, і відповідний поділ щодо сертифікатів. Постанова містить вимоги яким має відповідати кандидат на отримання відповідного сертифікату, а також порядок роботи комісії [13].

30 грудня 1836 року від Гізо надходить новий затверджений список творів та книг, використання яких було і залишається дозволеним в закладах початкової освіти. Список був поділений лише на дві частини: давні твори дозволені в якості

книг для навчання і для читання; Педагогіка (методики навчання і принципи освіти) [119].

Конференціям де вчителі збираються, щоб обговорити різноманітні запитання що стосуються їхньої професійної діяльності, було надана особлива увага коли 10 лютого 1837 року вийшло положення щодо цих конференцій, відповідно до якого шкільні інспекції мали звернути увагу стосовно їх проведення, яке надалі регулювалося цим положенням: час проведення, порядок проведення, хто за що відповідає тощо [25].

У прагненні створити національні освітні програми для Нормальних шкіл, які раніше затверджувалися окремо директорами шкіл під контролем наглядової комісії та міністерства, 18 липня 1837 року з'являється програма щодо навчання в Нормальних школах базових найуживаніших понять фізики, хімії та машин. Це стало ще одним кроком в напрямку централізації системи освіти [142].

Зі звіту до Короля від 1 червня 1838 року щодо ситуації з початковою освітою, ми дізнаємося що на момент його написання у Франції функціонувало 74 Нормальні початкові школи, варто зазначити що в 1832 році їх налічувалося 47. Кількість студентів з 1832 року виросла з 1695 до 2406. У звіті окрема увага надалася якості підготовки майбутніх вчителів, яка була на висоті, і дозволяла досягти цілі які ставилися до їхньої підготовки. Таким чином можна стверджувати що реформа певною мірою прижилася та набирала обертів [152].

Продовженням руху централізації навчальних програми, що розпочався з затвердження програми з вивчення точних наук у 1837 році, стала постанова від 11 вересня 1838 року в якій був викладений зміст навчання історії та географії в Нормальних школах. Варто зазначити, що ця програма, зокрема її частина з історії була доволі детальною [28].

26 жовтня з'явилося одразу дві постанови які також стосувалися змісту програм дисциплін що викладалися в Нормальних початкових школах:

- Постанова щодо навчання баз геометрії та її операцій [26]

- Постанова щодо навчання баз рахування та системи мір і ваги [27].

Звіт до Короля в 1838 році був доволі стислим, та вказував радше на кількісний стан Нормальних шкіл. Втім критика і певні напади на ці заклади освіти наштовхнули на те що в 1841 році з'явився новий звіт до Короля щодо ситуації з початковою освітою, в якому Вільмен, міністр державної освіти, захищає на тільки Нормальні школи, але і загалом освітню політику з 1833 року. Переважна частина доволі масивного звіту, у порівнянні з попередніми, була оцінка діяльності цих закладів з якісної точки зору. Втім не минулося і без кількісних даних: витрати з бюджету, кількість студентів, виданих сертифікатів, та працевлаштованих студентів [151].

У циркулярі від 1 вересня 1848 року щодо конференцій вчителів, йдеться про те що спостерігається тенденція того що подібні конференції використовуються не лише для взаємного збагачення педагогічним досвідом і обговорення питань що стосуються освіти, а також у ролі місця політичних обговорень. З приводу чого, цим циркуляром наполягають на тому аби слідкували за тим, аби був особливий нагляд за порядком проведення конференцій, а також аби конференції з політичним змістом не вважалися легальними [72].

16 квітня 1849 року з'являється новий циркуляр щодо конференцій вчителів від Міністра державної освіти Фаллу. Він звертається з тим самим застереженням, що обговорення в цих конференціях виходить за рамки сфери освіти, а також посилається та цитує циркуляр 1848 року свого попередника Волябеля, що теж бачить ризики у цьому [73].

Цього ж року Фаллу представляє проєкт закону щодо держаної освіти 18 червня. За основу бере закон 1833 року намагаючись покращити його, виправивши його вади. Відповідно до цього проєкту закону: початкова освіта мала два ступені; законодавчо визначалися два види шкіл: державні та вільні, останні утримувалися приватними особами або асоціаціями, навчання безплатне для всіх чиї сім'ї не в стані його оплачувати [146].

На противагу проєкту закону Фаллу, 6 жовтня 1849 з'являється проєкт Огюст-Артура Бегно. У своєму звіті Бегно широко критикує Нормальні школи, як

заклади що мають занадто велику програму, яка постійно розширюється, втратили свій орієнтир в плані підготовки педагогічних фахівців та лише продукуються незадоволення серед вчителів-випускників. Бегно демонструє у звіті потребу ліквідування цих шкіл, бо “якщо обмежити освіту Нормальних школах до того якою вона має бути — вони стануть безкорисними; якщо зберегти курс розвитку, то невідомо у що ці заклади перетворяться”. У проєкті закону Бегно пропонує замінити Нормальні школи на підготовку студентів-вчителів у початкових школах назначених академічною радою [147].

15 березня 1850 після багатьох дискусій в Національній асамблеї приймається закон “про освіту”. Відповідно до нього Ради департаментів мають вибір або готувати викладачів в локальних Нормальних школах, або ж в закладах початкової освіти назначених Академічною радою. Також залишалася можливість підготовки вчителів на курсах в авторизованих початкових школах, чим широко надалі користуватимуться приватні школи. Таким чином, місцева влада набувала більше компетенцій в питанні освіти та шкіл, що було невеликим кроком супроти руху централізації який прослідковувався раніше [127].

Підготовка на курсах що тривали 3 роки, які були авторизовані цим законом, отримали роз’яснення свого регламенту Наказом від 12 березня 1851 року. В ньому було вказано порядок роботи таких курсів, проведення іспитів, отримання сертифікатів тощо [97].

Після прийняття цього закону лише 4 департаменти вирішили ліквідувати Нормальну школу. Решта, а це більш ніж 70 закладів, далі функціонували. Втім положенням від 24 березня 1851 були внесені значні зміни у порядок роботи Нормальних шкіл. Було вказано оновлений список предметів які викладатимуться, однак був поділ на обов’язкові та факультативні. Встановлювалася тривалість навчання у три роки. Підручники для студентів мали обиратися академічною Радою щороку. Також було вказано бюрократичні деталі вступу, порядок роботи керівництва, комісії. Варто зазначити що визначалися види покарань студентів

відповідно до тяжкості проступків: затримання після уроків, догана, або ж навіть виключення зі школи [95].

Постанова від 14 грудня 1832 надавала лише список предметів для вивчення в Нормальних школах, залишаючи питання затвердження програми на директорів шкіл, під контролем наглядової міністерської комісії, втім лише декілька дисциплін отримали детальну програму. Що спонукає вихід Постанови від 31 липня 1851 року, яка встановлює першу повну і детальну програму навчання для Нормальних початкових шкіл для всіх дисциплін [15].

У зв’язку з прийняттям нового закону “про освіту” з’явилася потреба оновити регламент та вимоги до іспиту для отримання сертифіката початкової освіти. Це було здійснено постановою від 15 лютого 1853 року. Документ був поділений на три частини що стосувалися комісії іспиту, кандидатів, а також власне самого іспиту [24].

31 жовтня 1854 року з’явилося дві вказівки що стосувалися повноважень ректорів та префектів. В них містилися вказівки зокрема щодо екзаменаційних комісій, сертифікатів, освітньої програми, книг, наглядової комісії, призначення директорів та замісників, а також дисципліни [110;111].

Циркуляром про вступ до Нормальних початкових шкіл від 2 лютого 1855 року міністр освіти Фортуль нагадує ректорам про потребу враховувати окрім послужного списку кандидата також його інтелектуальні здатності та потенціал через індивідуальний іспит [60].

8 травня того ж року, Фортуль випускає вказівки щодо іспиту на отримання сертифіката вчителя початкової школи. В цьому документі окрім опису характеру випробувань, опису письмових та усних іспитів, а також встановлення системи оцінювання була відведена особлива увага складанню іспиту з факультативних дисциплін, що внесло чіткості та ясності до регламенту про сертифікати від 15 лютого 1853 року [113].

Втім цього виявилося недостатньо для того аби повністю розв'язати питання з іспитами з факультативних дисциплін, у зв’язку з чим 11 серпня 1858 року

з’являється циркуляр щодо факультативних дисциплін. В ньому тодішній міністр освіти Гюстав Рулан звертається щодо порядку проведення факультативних іспитів. Серед іншого наголошується на, тому що допуск до складання таких іспитів має бути лише при належній підготовці студентів, коли вони успішно склали іспит з обов’язкових предметів. Також, цікавою деталлю є те що він вказує термін що має минути перед повторним складанням іспиту у разі невдачі - 4 місяці [48].

Наказом “про Нормальні початкові школи” від 2 липня 1866 року розширюється список навчальних дисциплін, скасовується поділ на обов’язкові та факультативні, відновлюється вступ на конкурсній основі, а також зменшується вступний вік студентів до 17 років [105].

Того ж дня з’являється розпорядження ректора щодо цього наказу. В ному зазначається що офіційно програми Нормальних шкіл не змінюються, втім кожному директору школи дозволяється розширяти їх, базуючись на програмах що були опубліковані для особливої середньої освіти [109].

Поява нових навчальних дисциплін обумовлює потребу в зміні сертифікатів про навчання. 3 липня того ж року з’являється положення щодо “іспиту на отримання сертифіката про навчання на вчителя або вчительку початкової школи”. Цим положенням зберігається розрізнення простого сертифіката що видається при проходженні обов’язкових дисциплін, та Повного сертифіката — що присвоюється за факультативні дисципліни. Варто зазначити що хоча Наказом було скасовано розрізнення обов’язкових та факультативних дисциплін в Нормальних школах, це розрізнення було збережено в Початковій освіті [20].

Заклади підготовки вчительок не залишалися без уваги й циркуляром від 6 липня 1869 року, кожна комуна що мала більше ніж 500 жителів повинна була мати школу для дівчат, а наявні Нормальні курси мали бути перетворені на Нормальні школи [71].

Викладанням в Нормальних початкових школах займалися директор, вчителі-замісники, а також окремі вчителі для таких дисциплін як співи, релігія,

гімнастика тощо. Втім в 1870 роках комісія показала що рівень викладання історії та географії вчителями-замісниками був доволі низький. Для того аби виправити стан речей у циркулярів від 21 лютого 1874 пропонувалося те, щоб певні дисципліни велися викладачами середньої освіти, а не початкової [61].

Циркуляр від 29 жовтня 1878 року можна вважати спробою реанімувати педагогічні конференції, які після свого започаткування в 1837 році вже занепали й майже забулися через свою непостійність та необов'язковість. Ним надавалася більша свобода організації конференцій: кількість, місце проведення, фінансова сторона організації тощо [68].

Досить знаковим кроком у розвитку педагогічної освіти Франції стало створення Педагогічного музею, ініційоване наказом від 13 травня 1879 року. Згідно з цим наказом в структурі Міністерства освіти мав бути створений Педагогічний музей, а також Центральна бібліотека початкової освіти. Там мали міститися різноманітні шкільні матеріали, історичні та статистичні документи, книги видані у Франції, а також закордоном [94].

Для того аби наповнити новостворений музей документами, 30 травня з'явився циркуляр у кому Міністр освіти ініціює пошук серед усіх державних бібліотек усіляких документів що стосуються історії початкової освіти як від 1789 року, так і раніших [65].

Розвиток ідей соціальної рівності у Франції, а також бажання знизити вплив церкви на освіту, зокрема на освіту дівчат, спонукає прийняття закону від 9 серпня 1879 року, який зобов'язує кожен департамент мати не тільки Нормальну школу вчителів, а також Нормальну школу вчительок. Відповідно до закону школи мали бути відкриті упродовж чотирьох років від прийняття закону [120].

5 червня 1880 з'явилося одразу декілька наказів та постанов, які позначали новий важливий етап у розвитку Нормальних шкіл: трансформація так званих вчителів-замісників на викладачів філологів та викладачів науковців. Жуль Феррі видає спершу наказ в якому зазначається створення сертифіката освітньої компетентності, а також те, що відтепер лише ті хто його отримали зможуть

викладати в Нормальних початкових школах. Для його отримання потрібно було скласти іспит. Програма іспиту та порядок його проведення були викладені в постанові від того ж дня [29; 40; 42; 86].

Зміни стосувалися не лише викладачів, але також і адміністрації Нормальних шкіл. Іншим наказом та постановою від 5 червня 1880 створювався сертифікат що підтверджував компетентність працювати інспектором або директором, а також вказувався зміст та порядок проведення іспиту для його отримання [34;101].

Наказом від 13 липня 1880 був зроблений ще один значний крок до забезпечення Нормальних шкіл фахівцями: ним створювалася Вища Нормальна школа вчительок. Оскільки в Нормальних школах для дівчат відкритих роком раніше відчувалася нестача педагогічних кадрів цей наказ можна також розглядати як вимушену реакцію на виклик тогочасності [97]. Втім офіційний наказ щодо регламенту цього закладу з’явився тільки через пів року 24 грудня. В цьому були вказані основні засади школи, такі як: безплатність, вступ на конкурсній основі, державне фінансування установи, а також вимоги до кандидатів на вступ [21].

Наказ від 4 січня та постанова від 5 січня 1881 року спрощують законодавство щодо сертифікатів про навчання, повертаючись до тієї системи що було до 1850 року: базовий сертифікат та вищий сертифікат. Окрім того, ним засновується сертифікат педагогічної компетентності [37; 102].

З метою підвищення рівня освіти Міністерство ініціює зміни в організації освіти в Нормальних початкових школах відповідним наказом та постановою від 22 січня 1881 року: після закінчення першого року студенти мають отримати базовий сертифікат, і повний (вищий) сертифікат після третього року навчання. Окрім цього, відтепер для вступу в Нормальну школу потрібно мати сертифікат про навчання. Що робить конкурс на вступ важчим, особливо для вихідців з сільських класів.

Також наказ містить список дисциплін які мають викладатися, а у постанові наявна навчальна програма для кожної з дисциплін. Не враховуючи релігійну

освіту програма містить 16 обов’язкових предметів: моральна та цивільна освіта; читання; письмо; мова та елементи французької літератури; історія та історія Франції; географія, зокрема Франції; рахування, метрична система, прикладна арифметика, алгебраїчні поняття; бухгалтерський облік; геометрія; поняття про фізичні науки, для використання в житті; поняття про природничі науки та принципи застосування; агрикультура для вчителів та домашнє господарство для вчительок; малювання; співи; гімнастика; педагогіка [43; 100].

Загалом 1881 рік став роком значних удосконалень. Жюль Феррі забезпечив значний поштовх розвитку Нормальних шкіл, який призвів до публікації 41 різного роду офіційних текстів, що охоплювали різні аспекти підготовки вчителів.

Так, наприклад, розпорядженням від 29 липня 1881 р. оновлювалася організація шкіл. Звичайний і обтяжливий контроль за учнями більше не вимагається від вчителів, в результаті чого вони отримали право на сімейне життя та час, необхідний для підготовки уроків. Ще одне варте уваги нововведення полягало в тому, що в кожній Нормальній школі крім директора є два професори філологи й ще два науковці, не враховуючи допоміжних професорів і спеціальних професорів, яких ректор може призначати за потреби. Крім того, було встановлено максимальний час викладання у вісімнадцять або двадцять годин, залежно від ситуації. А також створено раду вчених, яка збирається не рідше одного разу на три місяці, поклала край ситуації “всевладного директора”. Стосовно студентів-педагогів, то віковим обмеженням для вступного іспиту був п’ятнадцять років за умови наявності свідоцтва про початкову освіту, виданого роком раніше.

Усі ці нововведення підтверджують палкий інтерес та значні очікування Жюля Феррі на ці заклади освіти.

Першого квітня 1883 року з'являється звіт-протокол педагогічного конгресу Нормальних шкіл на якому викладачі могли висловитися. Конгрес був досить важливим оскільки відбувався після ряду реформ шкіл. Проблемними нюансами школи були перевантаженість програм, а також надмірна значущість сертифікатів

що підтверджували теоретичні знання, що не впливало позитивно на рівень професійної підготовки [78].

Закон “про організацію початкової освіти” від 30 жовтня 1886 року позначав новий етап розвитку шкіл. Відповідно до цього закону, впродовж п’яти років від його прийняття педагогічний склад мав бути повністю світським. Таким чином педагогічна освіта відбивала політичні тенденції країни, яка тяжіла до відділення церкви від держави та будування світського суспільства [129].

Наказом від 18 січня 1887 року змінюються правила стосовно вступу: мінімальним віком для вступу було встановлено 16 років, а також кандидати повинні мати базовий сертифікат про навчання. Окрім того, при вступі студент зобов'язувався пропрацювати десяти років у сфері державної освіти.

Через зниження темпів набору студентів 3 травня 1892 року з’являється циркуляр в якому міністр вирішує дозволити приймати в Нормальні школи так званих вільних студентів, тобто тих то навчатиметься власним коштом, що було певним аналогом сучасного контрактного навчання. Втім вже в 1887 з’являється циркуляр що скасовує цю можливість [81].

Опираючись на вище опрацьовані джерела та законодавчі документи ми можемо дійти висновку, що упродовж становлення єдиної системи педагогічної освіти у Франції й до кінця XIX століття, її розвиток не відбувався однаковими темпами та тенденціями. Можна умовно виділити такі періоди, в яких домінували відповідні тенденції:

- 1833-1840 роки:

Втілення ідей французької революції в освіті, що базуються на республіканських цінностях, зокрема на загальнодоступності та секулярності освіти.

- 1841-1880 роки:

Період який характеризували сумніви й коливання з тимчасовими поверненнями до педагогічної освіти морально-релігійного характеру.

- 1881-1899 роки:

Тенденція до повного втілення республіканських цінностей в педагогічній освіті. Розвиток секуляризації та статевої рівності в педагогічній освіті.

1.3. Розвиток французької системи педагогічної освіти у XX-XXI столітті

У цьому підрозділі ми розглянемо розвиток французької системи педагогічної освіти у XX-XXI столітті. Проаналізуємо особливості її розвитку в цей період часу, визначивши аспекти педагогічної освіти, які зазнавали найбільших змін та реформ.

Важливим в розвитку французької педагогічної освіти став 1905 рік, а саме 4 серпня цього року, коли з'явилося одразу 6 офіційних документів що стосувалися Нормальних початкових шкіл: освітня програма Нормальних шкіл для вчителів, освітня програма Нормальних шкіл для вчительок, наказ та постанова щодо дипломів, а також наказ та постанова щодо Нормальних початкових шкіл [38; 41; 103; 103; 143; 144].

Відповідно до цих документів освіта в Нормальній школі ділилася на два періоди: два роки теоретичної підготовки, та третій рік - практичної. У зв'язку з чим з'явився також і поділ самої освітньої програми на перший-другий роки навчання та на третій, чого не робилося раніше. Це вплинуло також на складання іспитів та отримання дипломів та свідоцтв про навчання: відтак наприкінці другого року навчання студенти мають скласти іспит для отримання вищого свідоцтва про освіту, і тільки успішно склавши іспит та отримавши відповідний документ вони можуть бути прийняті на третій рік навчання. Наприкінці третього року проводиться випускний іспит.

Подібна зміна в організації освіти була викликана критикою щодо недостатньої практичної підготовки студентів. Саме для цього третій рік навчання відмежували від перших двох. Втім цій реформі вдається лише розмежувати теоретичний та практичний аспект підготовки вчителів, замість того аби інтегрувати ці складники підготовки фахівця.

Ліквідування освіти зі сторони релігійних громад спровокувало певну нестачу педагогічних кадрів у зв’язку з чим циркуляром від 18 червня 1906 відновлювалася можливість прийняття так званих вільних студентів [58].

29 серпня 1909 вийшов наказ що модифікував наказ від 4 серпня 1905 року. Відповідно до нього, студенти Нормальних шкіл, що закінчили другий рік навчання, втім не змогли отримати вищий сертифікат (диплом), можуть вступити на третій рік навчання на основі пропозиції ради викладачів, а також якщо середня оцінка студента за перші два роки навчання становить мінімум 10 з 20 [87].

Певних модифікацій зазнав також вступний конкурс постановою від 25 жовтня 1910. Відповідно до неї вступний конкурс складається з двох серій випробувань: письмових та усних. У документі чітко зазначалися порядок проведення та часові рамки, що відводилися кандидатам на виконання кожного з завдань [10].

Постановою від 5 серпня 1915 року було визначено випробування вступного конкурсу, а також іспиту для отримання базового сертифіката. В результаті чого вони стали ідентичними за змістом. Відповідно до постанови базовий сертифікат вже не вимагається для того аби взяти участь у вступному конкурсі, а кандидатам можуть присвоювати базовий сертифікат на основі успішно складеного вступного конкурсу [18].

Ще до кінця Першої світової війни велися дебати та підіймалося питання щодо освітньої реформи. Циркуляр від 27 травня 1918 року продемонстрував бажання залучити працівників всіх шкіл до обговорення. Відповідно до нього, директори шкіл разом з викладачами мали провести наради на яких, обговорять питання, зазначені в циркулярі, і згодом передали результати цих обговорень. Питання стосувалися того які б зміни викладачі хотіли бачити в освітній програмі, та у програмах іспитів, чи та практика, яку проходити студенти, була достатня чи її формат варто змінити тощо [66].

18 серпня 1920 з’являється постанова що змінює освітню програму Нормальних початкових шкіл. Оновлена програма ділиться на такі пункти:

літературна освіта, наукова освіта, фізичні науки, природничі науки, різноманітна освіта, співи та музика тощо. Кожен з них поділений на три роки навчання. Також вказана кількість занять на тиждень що вимагається для кожного з предметів. Ця освітня програма досить детальна та гарно складена [17].

Законом про фінанси від 30 червня 1923 року відтепер лише з вчителем що має вищий сертифікат (диплом) школа може укласти контракт. Це стосується всіх хто влаштовується пісня 1 жовтня 1923. Якщо ж вчитель або вчителька має лише базовий сертифікат, але почали працювати ще до 1 січня 1920, то з ними може бути укладений контракт за умови що в них є сертифікат про педагогічну підготовку [121].

11 січня 1934 року з'явилася пропозиція закону яким пропонувалося інтегрувати в Нормальну школу викладачів та викладачок в "єдину школу". Також у цьому законі пропонується скоротити термін навчання до двох років [150].

18 вересня 1940 року з'являється закон відповідно до якого з 1 жовтня 1941 Нормальні школи ліквідуються. Підготовка вчителів та вчительок надалі мала відбуватися в ліцеях і студенти матимуть складати бакалаврський іспит. Це рішення режиму Віші було виключно політичним, зроблене в дусі антиреспубліканства. Втім для тих хто вже вступив та навчався, була дана змога закінчити навчання в умовах прописаних законом. Більш детально про організацію переходу було зазначено в циркулярі від 25 вересня того ж року [126].

На початку навчального року наказом від 15 серпня 1941 були створено 33 інститути професійної підготовки для хлопців та стільки ж для дівчат. Вони повинні були замінити Нормальні школи. На практиці ж, отримавши вищий сертифікат за два роки, студенти навчалися там лише один триместр, а тримісячна педагогічна практика відбувалася в рідному департаменті студента. Ці інститути функціонували мало, ба навіть були майже пустими [88].

Після звільнення Франції в 1944 році, досить швидкою постановою від 20 серпня Нормальні школи були відновлені. Навчальний рік 1944-1945 мав бути перехідним. Запрацювати Нормальні школи повинні були з наступного

навчального року [36]. Варто зазначити, що складання бакалаврського іспиту залишалося в силі.

У процесі відновлення Нормальних шкіл, відбулося їхня реорганізація наказом від 6 червня 1946 року. Цим наказом встановлювалося що навчання триватиме 4 роки: 2 роки загального навчання для підготовки до складання бакалаврського іспиту, та два роки професійної підготовки. Навчання могло бути скорочене лише до двох років професійної підготовки, за умови що кандидат вже має бакалаврський рівень, та вступає через спеціальний конкурс [89]. Більш детально аспекти реорганізації були представлені в постанові від 7 червня, яка містила такі розділи як: про організацію нормальних шкіл; про адміністративний та викладацький склад; про студентів; про навчання; про внутрішній режим та дисципліну.

Оскільки зміст наказу від 6 червня важко застосувати відразу ж, з’являється інструкція від 26 серпня про навчальний рік 1946-1947. Труднощі виникли з підготовкою до бакалаврського іспиту, бо на це виділялося лише два роки. Саме тому у цьому документі зазначалися деталі так званого перехідного режиму функціонування шкіл. Відповідно до нього, в залежності від рівня набору нових студентів, могла застосовуватися або стандартна програма підготовки до бакалаврського іспиту, або ж скорочена [112].

10 червня 1947 року з’являється циркуляр щодо організації освіти в Нормальних школах. Згідно з цим циркуляром, в очікування можливості сформувати однорідний режим роботи всіх шкіл, у кожній академії матимуть функціонувати два типи Нормальних шкіл, принциповою відмінністю яких є один або два роки професійної підготовки [62].

Процес реорганізації Нормальних шкіл продовжується циркуляром від 27 серпня. В якому закликається до пошуку шляхів узагальнення дворічної професійної підготовки. Поділ на два типи Нормальних шкіл зберігався, і до кожного застосовувався окремий набір правил [63].

Питання професійної підготовки було піднято також циркуляром від 7 жовтня 1947 року, в якому було вказано список предметів на вивчення під час професійної підготовки, а також години відведені для цього. Варто зазначити що склад предметів, а також кількість годин першого і другого років майже нічим не відрізнялися [74].

В тому ж місяці 15 жовтня з'являється циркуляр з навчальними програмами, що в порівнянні з програмами 1920-х років стало справжнім оновленням. Особливо змін зазнала програма з психології. Програма спроєктована таким чином аби основою навчання були не лише лекції, а також діяльність студентів. Освітня програма містила такі розділи як: Психологія дитини; Соціальні факти; Загальна педагогіка; Спеціальна педагогіка; Професійна мораль; Шкільне законодавство; Додаток до загальної культури; Підготовка викладачів та викладачок до позашкільних та після шкільних активностей [75].

Оскільки важливим складником професійної підготовки є також педагогічна практика, 18 грудня того ж року з'явився циркуляр щодо її організації. В ньому зазначалися загальні положення стосовно так званого стажу, а також був представлений чіткий графік того, коли, де і скільки часу практика має тривати. На першому році професійної підготовки передбачалося загалом 8 тижнів педагогічної практики, на другому році 11-12 тижнів [64].

Циркуляром щодо сертифіката (диплому) про закінчення навчання в нормальній школі від 22 грудня 1948 встановлюються умови видачі диплома, хід проведення іспиту, склад журі, види завдань. Диплом видавався на основі середньої оцінки за результатами навчання: робота, поведінка, педагогічна практика; а також іспиту, що складався з п'яти завдань: два письмових, два усних з підготовкою, і одне усне опитування. Вказувався час відведений на написання, підготовку або презентацію усного викладу. В залежності від мінімальної середньої оцінки, студенти могли отримати такі відзнаки як: 12/20 - "досить добре", 14/20 - "добре", 16/20 - "дуже добре" [69].

Особлива увага була і надалі прикута до питання професійної підготовки студентів. Таким чином циркуляр від 3 серпня 1949 вносить корективи у порядок її проведення, враховуючи наявність груп з однорічною та дворічною професійною підготовкою. Зокрема у цьому циркулярі вказувалося що всі студенти, незалежно від тривалості професійної підготовки, повинні проходити педагогічну практику в Нормальній школі свого регіону. Відповідно до циркуляра, студенти з дворічною професійною підготовкою могли йти за тією ж програмою що студенти однорічної професійної підготовки. Також у ньому ставився акцент на максимальному об'єднанні класів професійної підготовки. Школам надавалося право проявляти ініціативу у питанні об'єднання класів та імплементування запропонованих аспектів організації [70].

Наказ від 29 вересня 1955 року вводив перехідний період до кінця навчального року 1959-1960, під час якого професійна підготовка буде скорочена до одного року і відповідатиме підготовці студентів що вступили після бакалаврату [85]. Втім згодом скорочення професійної підготовки до одного року було пролонговане наказом від 25 липня 1960 року, до кінця навчального року 1962-1963 [72].

Іспит для отримання сертифіката про закінчене навчання в Нормальній школі, який складали студенти наприкінці навчання потребував покращення, у зв'язку з чим з'явився циркуляр від 20 березня 1961 року, що вносив модифікації. Відповідно до нього студенти складають випробування для отримання сертифіката про закінчення навчання: або наприкінці однорічної професійної підготовки, або наприкінці другого року професійної підготовки, у разі якщо вони навчаються за відповідною програмою, або наприкінці першого року, у випадку якщо другий рік професійної підготовки вони проходять керовану практику-заміну [67].

Змін зазнали також випробування вступного іспиту в Нормальні школи постановою від 5 серпня 1964 року. Як і раніше конкурс був поділений на дві серії випробувань. У першу входили: твір, математичне та орфографічне випробування, а також випробування з іноземної мови. Випробування другої серії містили:

читання тексту французькою з його подальшим обговоренням, опитування з математики, випробування з іноземної мови. У постанові було вказано доволі детальний зміст кожного з випробувань, відведений на виконання час, а також коефіцієнт при підрахунку балу [16].

Події Травневих заворушень 1968 року, що охопили Францію, отримали свій прояв в педагогічній освіті також, оскільки спричинили майже миттєву переорієнтацію підготовки викладачів. Циркуляр від 18 жовтня 1968 року надавши тимчасові директиви узагальнив професійну підготовку вчителів у Нормальних школах.

Відповідно до нього перший рік має бути присвячений укріпленню фундаментальних знань, культурному розвитку та знайомству з педагогічними проблемами. Це має бути досягнуто пасивною педагогічною практикою, виконанням відповідних вправ, вивченням теорії та практики загальної психології, а також вивченням дитячої психології та соціальної антропології. Другий рік включав активну педагогічну практику та навчання в Нормальній школі.

Документ містив також два додатки: перелік дисципліна що вивчаються під час другого курсу та відведеними годинами на них, нагадування про обов’язкову участь у соціокультурній діяльності; настанови в яких нагадувалося про основну мету підготовки педагогічних кадрів, а також наголошувалося на важливості розвитку критичного мислення та постійному розвитку вчителів [56].

Подовження професійної підготовки до двох років потягло за собою й інші зміни, як, наприклад поява так званої “ситуаційної” практики на другому році навчання, коли впродовж 12 тижнів студент забезпечував керування класом, у той час, як штатний вчитель класу проходив стаж “покращення” в Нормальній школі. Таким чином відбувалося не лише ефективніша підготовка нових педагогічних кадрів, а і підвищення рівня майстерності вчителів що вже працюють. Це нововведення було представлене та описане циркуляром від 27 жовтня 1969 року [57].

Поступове зменшення класів підготовки до бакалаврату та активний розвиток у сфері професійної підготовки вказують на те що Нормальна школа еволюціонує та змінюється. Заклад змінює свій характер стаючи чимось на кшталт професійної школи чи педагогічного інституту. Циркуляр від 4 січня 1972 року, що даючи настанови на 1972-1973 навчальний рік приковує увагу саме до професійної та педагогічної підготовки, є тому доказом.

Циркуляр з приводу введення курсів підвищення кваліфікації позначив ще один важливий етап розвитку Нормальних шкіл. У документів від 20 червня 1972 року зазначалося що на навчальний рік 1972-1973 вчителям буде запропоновано два варіанти: курси тривалістю в триместр, під час якого їх замінятиме студент другого року професійної підготовки, проходячи таким чином педагогічну практику, або ж короткотривалі шеститижневі курси, під час якого їх замінятиме інший працівник школи. У циркулярі було вказано пропозиції щодо структури проведення кожного з варіантів стажу з підвищення кваліфікації [52].

Наказ від 6 серпня 1973 року чудово відзеркалював стан соціуму та ідей до яких рухалося французьке суспільство: відповідно до цього наказу, департаменти мусили перетворити наявну Нормальну школу для викладачів і Нормальну школу для викладачок у єдиний заклад змішаного типу [92].

Вступний конкурс на третій рік навчання в початкові Нормальні школи зазнав змін постановою від 12 квітня 1977. Оновлений текст пропонував дві серії випробувань. Перша серія складалася з написання есе та написання короткого звіту на основі виступу наукового характеру. Друга серія містила завдання з пояснення тексту, виступ кандидатом на тему обрану випадковим чином, створення композиції на основі якогось об'єкта, природного елементу або фотографії й вправа на співучість голосу та на читання вголос та серія вправ на інтонацію, ритм та впізнавання тембрів [32].

Наказ від 22 серпня 1978, що вносив зміни до набору студентів, вносив історичну зміну. Відповідно до статті 3 цього закону студенти набиратимуться

конкурсом серед кандидатів що мають диплом бакалавра. Ця зміна підсилила статус Нормальних шкіл як закладів саме педагогічної підготовки [93].

Втім набір студентів, зокрема випробування вступного конкурсу не могли задовольнити потреб часу до змін та модернізації. У зв'язку з чим циркуляр від 8 травня 1979 року встановлює таке розпорядження стосовно випробувань вступного іспиту в Нормальні школи. Випробування будуть згруповані в три серії.

Перша серія містить два випробування: вивчення тексту, яке заміняло традиційне есе та мало оцінити здатність кандидата до роздумів, аналізу та письмового спілкування; а також аналіз документації наукового характеру.

Друга серія випробувань мала оцінити здатність кандидата до навчання фізичного виховання, аудитивна та вокальна здатність, спроможності до спостереження, створення та винаходження.

Третя серія складалася лише з одного випробування, головним завданням якого було перевірити потенціал кандидатів до усного спілкування [53].

Прийняте рішення оприлюднене постановою від 25 червня 1979 року було досить сміливим, втім неоднозначним. З одного боку п'ятою статтею цього положення зазначалося що під час другого й третього навчальних років частина навчання мала бути доручена університетам, з іншого боку ця стаття не надто добре вживалася з першою статтею, де було вказано що підготовка вчителів організовується в Нормальних школах. Саме такого роду неоднозначність гратиме значну роль у складнощах застосування цього заходу [30].

Циркуляр від 26 червня визначав структуру організації початкової підготовки вчителів. Вона мала базуватися на "навчальні розділи", які охоплювали заняття, педагогічну практику, практичну діяльність і самостійну й групову роботу. Таким чином підготовка мала прийняти університетську форму модулів. Професійна кваліфікація стає на перший план як і підготовка до безперервного навчання. Основною метою є організація підготовки навколо чітко визначених цілей та створення динамічного навчання де знання підходять до відповідей на конкретні ситуації [54].

Реформа почата постановою від 25 червня була підкріплена постановою від 13 липня 1979 року. Відповідно до неї Диплом про загальне університетське навчання міг отримати примітку “Навчання першого ступеня” у випадку коли передбачувалося міждисциплінарне навчання спрямоване на початкову освіту. Ці два документи позначили початок співпраці Нормальної та університетської систем [35].

Після кількох десятиліть безупинних спроб, циркуляр від 18 червня 1980 року, має на меті дати новий виток розвитку постійному навчанню та курсам підвищення кваліфікації вчителів. Циркуляр містив загальні рекомендації щодо їх організації, зосереджуючи увагу на урізноманітненні тривалості: зберігаючи вже наявний 12 та 6 тижневий стаж, втім надаючи перевагу коротшому стажу 1-3 тижні; урізноманітненню місць проведення стажу; а також порядку та формату проведення заходів. Втім наголошувалося на потребі уникнення розпорошеності змісту та програм заходів. Циркуляр містив також інструкцію з втілення на практиці цих ідей [55].

Нормальна школа продовжує перетворюватися на платформу з підготовки педагогічних кадрів стаючи місцем експериментального навчання. Службова записка від 9 червня 1981 року сприяє цьому, надаючи Нормальним школам право втілювати проєкти культурної та навчальної видів діяльності, що будуть зосереджені на конкретні цілі. Ці проєкти повинні сприяти збагаченню підготовки студентів-педагогів завдяки ширшому охопленню культурного, наукового, технічного, економічного і соціального середовищ. А також підтримувати кращу послідовність педагогічної підготовки забезпечуючи кращий зв’язок між теоретичним та практичним навчанням. Варто зазначити що міністерство покладало багато надій на таку підготовку вчителів задля оновлення педагогічних практик [131].

Відповідно до постанови від 18 квітня 1983 року, вчителі приватного сектору муситимуть проходити ту ж підготовку, що і вчителі державного сектору.

Таким чином уповноважені та ліцензовані приватні школи навчатимуть студентів контрактної форми за тією ж програмою та вони складатимуть ті ж іспити [31].

Динаміка поштовхів у сфері педагогічного оновлення та безперервного навчання попередніх років стихла і на зміну прийшов період гармонізації дій інституціоналізацією Рад департаментів з педагогічної підготовки створених на основі інспекторів академії, що спричинив ліквідацію Команд департаментів з педагогічного оновлення та оживлення, а також допоміжної операційної команди інспектора академії з втілення безперервного створеного циркуляром від 18 червня 1980 року.

Під кінець 80-х років минулого 20 століття, за підготовку педагогічних кадрів відповідали різні заклади. Вчителів готували Нормальні школи, а підготовка викладачів ліцеїв та коледжів була покладена на педагогічні регіональні центри. Таким чином, підготовка спеціалістів початкової та середньої відбувалася окремо. Відбувався поділ також і на статус, у початковій освіті використовувався термін вчитель (intituteur), в той час, як у ліцеях та коледжах це був викладач (professeur).

Однак ситуація змінюється в 1989 році, коли з’являється закон щодо системи освіти, відомий як закон Жоспена, який вносить кардинальні зміни, зокрема у сферу підготовки педагогічних кадрів. Відповідно до 17 статті цього закону, в кожній академії, з 1 вересня 1990 року, мав бути створений Університетський інститут з підготовки вчителів (IUFM). Він вважався автономним зі статусом держаного закладу з адміністрацією, втім кожен інститут закріплювався за одним або кількома університетами академії. Ці заклади мали надалі забезпечувати професійну підготовку вчителів [125]. Таким чином Нормальні школи припинили своє функціонування, проіснувавши близько півтора століття.

Цей закон не просто створив новий освітній заклад, але об’єднав та обумовив єдину підготовку педагогічних кадрів усіх рівнів, від дошкільних закладів і до ліцеїв, в одному закладі. Відтепер початкова освіта та середня не

були роз’єднані. Університетські інститути брали також участь в безперервній освіті та підвищенні кваліфікації вчителів. Створення цих інститутів можна вважати результатом довгого розвитку що почався після звільнення Франції. Важливо зазначити що саме завдяки цьому закону був створений статус викладача (professeur) школи.

Навчання в інституті мало тривати два роки. До вступу допускалися студенти що мали ліцензіат або диплом bac+3. Перший рік навчання був присвячений підготовці певних конкурсів на здобуття різного роду сертифікатів, а другий професійній підготовці, що складалася із занять в інституті та педагогічної практики [102]. Важливо зазначити, що значною мірою новостворені інститути покладалися на наявну мережу ліквідованих Нормальних шкіл.

Закон від 23 квітня 2005, також відомий як Закон Фійона, стає наступним основним законом, що визначає структуру державної освіти. Текст стосується переважно вищої освіти та має на меті планування освітньої політики країни на ряд років уперед. Втім він не вносить якісь значні зміни чи обмеження.

Головна реформа закону була структурного характеру і стосувалася Університетських інститутів з підготовки вчителів. Відповідно до тексту, упродовж трьох років після публікації закону, передбачалася інтеграція вищезгаданих інститутів у межі університетів. В законі говориться про те що окремим наказом буде зафіксована остаточна дата інтеграції.

У зв’язку з прийняттям цього закону статус цих інститутів змінюється з Державних закладів з адміністрацією на Внутрішню школу університетського підпорядкування (Ecole interne à l’université de rattachement). Таким чином Університетські інститути втратили автономність.

14 статтею того ж закону створювалася Вища рада з питань освіти, яка мала оцінювати та робити пропозиції щодо педагогіки, програм, видів оцінки знань студентів, організації, результатів освітньої системи та підготовки вчителів. Щороку Рада мала формувати звіт що надавався Президенту та Парламенту [122].

2 липня 2010 року Рада Міністрів приймає реформу підготовки вчителів початкового та середнього рівнів навчання. Відповідно до неї, обов'язковим стає отримання диплома Магістра, щоб стати викладачем та працювати в державній освіті. Таким чином, студенти записуються в Університетські інститути з підготовки вчителів маючи диплом Ліцензіату, для двох років навчання що маю на мені підготувати до конкурсу та надати дидактичні та педагогічні аспекти необхідні для здійснення викладацької діяльності.

Ця реформа мала ряд цілей:

- Підвищити рівень кваліфікації педагогічного складу
- Інтегрувати підготовку вчителів в рамки системи Ліцензіат — Магістр — Аспірант (LMD)
- Зберегти можливість переорієнтації студентів що не вступили [116].

8 липня 2013 року з'являється закон що передбачає ліквідацію Університетських інститутів з підготовки вчителів, які мають поступитися місцем Вищим школам викладання та освіти. Новостворені школи так само є університетськими елементами що організовують початкову підготовку майбутніх вчителів та подальшу безперервну підготовку з підвищення кваліфікації, у тісній співпраці з ректоратом та університетами [123].

Відповідно до закону задля школи довіри, від 28 липня 2019 року, Вищі школи викладання та освіти (ESPÉ) в кожній академії замінялися Національними вищими інститутами викладання та освіти (Inspé). Закон передбачав також коригування моделей навчання спеціальностей пов'язаних з викладанням, освітою та підготовкою (master MEEF). Метою закону є:

- Більш однорідна та ефективна підготовка педагогічного складу в межах новостворених інститутів
- Затвердження безперервності процесу підготовки
- Збільшення часу, що виділяється на практичну підготовку [124].

Отже, ми можемо констатувати що минуле століття та початок XXI століття були багатими на реформи у сфері педагогічної освіти. Ці зміни були спричинені

як внутрішніми та структурними аспектами системи педагогічної освіти, так і зовнішніми соціально-політичними подіями. Найчастіше реформи стосувалися професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів, зокрема її практичному складнику. Особливо значних структурних змін зазнала структура та організація закладів педагогічної освіти за останні 30 років, що були зумовлені активними інтеграційними процесами в Європі.

Висновки до розділу 1

Таким чином, у першому розділі нам вдалося виконати такі завдання цієї роботи:

- Дослідити передумови становлення педагогічної системи
- Проаналізувати становлення і розвиток педагогічної системи Франції

Передумовами становлення педагогічної системи у Франції, з одного боку, були соціально-політична ситуація та події в країні, зокрема Французька революція, та реалізація її ідей: доступна освіта, новий тип громадянського суспільства, та потреба в освічених громадянах, що могли б брати активну участь в суспільно-політичному житті країни. З іншого, становленню системи сприяла політика сильної централізації влади у сфері освіти що, опираючись на досвід уже наявних проявів педагогічної освіти, намагалася знайти відповіді та рішення викликам часу, у створенні надійної, однорідної й ефективної системи педагогічної освіти.

Становлення французької педагогічної системи, з одного боку, характеризується намаганням поступового формування системи, шляхом створення зразка педагогічної освіти в столиці, який згодом наслідуватимуть в решті регіонів, а з іншого, впевненістю у прийнятті значних та кардинальних рішень, коли на те формується політична воля, у зв’язку з чим приймаються закони які вирізняються з поміж решти своєю значущістю та вкладом у розвиток педагогічної освіти, як, до прикладу, закон Гізо.

Оскільки упродовж XIX-XX століття суспільно-політичний лад Франції змінювався чимало, відповідні зміни можемо прослідкувати й в системі педагогічної освіти, що віддзеркалювала це все у вигляді змін пріоритетності у підготовці майбутніх вчителів. Еволюція характеру освіти може це гарно продемонструвати: під час правління політичних сил, що намагалися відновити дореволюційний суспільно-політичну систему, завданням підготовки вчителів вбачалося їхнє моральне-релігійне виховання, однак зі зміною влади, все більше проявлявся акцент саме на професійно-педагогічному характері підготовки вчителів.

Значна частина розвитку системи педагогічної освіти полягала у втіленні ідей, що вже були поширені в суспільно-політичному житті Франції. Особливо це стосувалося секуляризації освіти та забезпечення рівних прав в освіті. У зв’язку з чим поступово освіту віддаляли від впливу релігії, допоки в 1905 не відділили їх цілком і повністю на законодавчому рівні.

Іншою знаковою рисою розвитку системи педагогічної освіти, це те що майже увесь час від свого заснування в 30-х роках XIX століття і майже до кінця XX століття, вона базувалася в закладах освіти, що не перебували у межах університетів. Такий позауніверситетський характер педагогічної освіти Франції пояснюється тим, що під час її заснування, університети перебували під значним впливом церкви, через що були створені окремі заклади, які підпорядковувалися напряму уряду, шляхом чого, можливим було мінімізування впливу церкви на підготовку вчителів.

Сучасний етап розвитку педагогічної освіти Франції характеризується уніфікацією педагогічної освіти в межах університету, а також залученістю країни до інтеграційних процесів в Європі.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ ПІДХІД

2.1. Періодизація розвитку педагогічної освіти Франції та її критерії

В цьому розділі ми розглянемо питання періодизації розвитку педагогічної освіти Франції. Проаналізуємо та прокоментуємо вже наявні у вітчизняній літературі періодизації, і згодом презентуємо власноруч розроблену періодизацію, обґрунтовуючи її критерії, доцільність, а також практичну цінність та її можливе практичне застосування.

Проаналізувавши джерела, ми дійшли висновку, що здебільшого, наявні роботи були присвячені питанню періодизації вищої освіти Франції загалом. Не виділяючи окремо питання розвитку саме педагогічної освіти. Наприклад періодизація в роботі Алли Дурдас ділить розвиток вищої освіти Франції на такі шість етапів:

1. XII-XVII століття: зародження університету як освітньої інституції
2. 1789-1799 роки: тенденція до одержавлення університетської освіти
3. 1877-1944 роки: поява і розвиток системи університетської освіти
4. 1945-1979 роки: відповідь університетської освіти на процеси глобалізації
5. 1980-2005 роки: значні реформи університетської освіти
6. 2005-2018(дата публікації статті): розвиток університетської освіти на соціально-економічних і педагогічних засадах сформованих у попередньому столітті [1].

З огляду на те, що значний час педагогічна освіта у Франції здійснювалася поза межами університетів, а отже не належала до сфери вищої освіти, використання цих розроблених періодизацій у контексті розвитку педагогічної освіти ми вважаємо недоцільним, оскільки рівень кореляції між процесами розвитку університетської та педагогічної освіти надто низький.

Серед вітчизняної літератури питання періодизації саме педагогічної освіти Франції опрацьовується в дисертації Лащихіної В. П. Втім вона покриває лише

період від другої половини XX і до початку XXI століття. Представлена періодизація поділена на такі періоди:

1. 1969-1985 рр. - Дуальна система педагогічної освіти
2. 1986-1988 рр. - Педагогічна освіта університетського типу
3. 1989-1998 рр. - Уніфікована система педагогічної освіти
4. 1999-2007 рр. - Євроінтеграція вищої освіти [4]

Значною мірою ця періодизація базується на структурі організації підготовки педагогічних кадрів, а також на загальних тенденціях її розвитку.

Оскільки у вітчизняній літературі відсутня єдина періодизація процесу розвитку педагогічної освіти Франції від початку XIX століття і до початку XXI століття ми вважаємо за необхідне розробити її.

Насамперед під час періодизації розвитку будь-якого процесу чи феномену необхідним є визначення критеріїв, що гратимуть вирішальну роль під час умовного поділу процесу, що у своїй сутності є безперервним. За визначенням критерієм є ознака, що взята за основу класифікації.

Працюючи з таким феноменом, як розвиток підготовки педагогічних кадрів, визначення критерію не є очевидним, оскільки є низка ознак, які можуть бути взяті за основу періодизації: міністри та політичні партії, що відповідали за освітнє законодавство; існування й функціонування тих чи інших закладів із підготовки педагогічних кадрів; зміна видів та напрямів підготовки фахівців; зміна вимог, що ставиться до майбутніх вчителів; модифікації до навчально-освітніх програм тощо. І залежно від вибору одного з вищеперелічених критеріїв варіюватиметься створена на основі нього періодизація.

З огляду на це, ми вважаємо, що доцільним є опрацювання та створення періодизації на основі кожного з основних критеріїв, з подальшим аналізом практичної цінності кожної з них і синтезом результатів, у єдину періодизацію.

Почнемо з критерію міністрів та політичних партій. Якщо брати до уваги лише цей критерій і застосовувати його буквально, то вийде ситуація, коли розвиток педагогічної освіти буде поділено на майже 300 періодів — кількість

міністрів, що відповідали за держану освіту починаючи з XIX століття й до сьогодні. Однак, за умови виділенні лише тих міністрів, що найактивніше брали участь у розвитку педагогічної освіти, й об'єднанні головування міністрів, що здійснювали схожу освітню політику, в єдиний етап розвитку, то ми отримуємо періодизацію, що майже збігається з періодами різної форми влади що існували у Франції: Перша французька імперія, Реставрація Бурбонів, Липнева монархія, Друга французька республіка, Друга французька імперія, Третя французька республіка, Режим Віші, П'ята французька республіка.

Ця періодизація має такий вигляд:

1. 1792-1830: Зародження закладів з республіканськими цінностями
2. 1831-1850: Політика розповсюдження та підтримання створених закладів з поширенням сумнівів та вагань щодо їх доцільності
3. 1850-1869: Поштовх активного закріплення закладів та стабілізація їх діяльності
4. 1871-1879: Період застою
5. 1880-1918: Етап активної секуляризації освіти
6. 1919-1939: Напрямок на післявоєнне відновлення освіти та підтримання республіканських цінностей в закладах освіти
7. 1940-1944: Антиреспубліканська політика в освіті
8. 1944-1959: Відновлення довоєнного стану освіти та визначення напрямів розвитку на фоні запитів часу
9. 1960-1990: Активний розвиток безперервної освіти
10. 1991-2022: Уніфікація освіти та реформи пов'язані з інтеграційними процесами в Європі

Перевагою такої періодизації є чітка репрезентація напрямів розвитку системи підготовки педагогічних кадрів, а також її кореляція з соціально-політичною ситуацією в країні. Однак ця періодизація не охоплюючи розвиток закладів освіти та освітніх програм дає лише загальні обриси розвитку педагогічної освіти Франції.

Другий критерій який ми розглянемо — функціонування тих чи інших закладів з підготовки педагогічних кадрів. Періодизація обумовлена цим критерієм досить скромна, оскільки більшість часу закладом що відповідав за освіту майбутніх вчителів були Нормальні школи.

1. 1833-1990: Нормальні школи (EN)
2. 1952-1990: Педагогічні регіональні центри (CPR)
3. 1990-2013: Університетські інститути з підготовки викладачів (IUFM)
4. 2013-2019: Вищі школи з викладання та освіти (ESPÉ)
5. 2019-2022: Національні вищі інститути з викладання та освіти (Inspé)

Ця періодизація може стати при нагоді під час детального дослідження конкретного періоду розвитку педагогічної освіти, вказуючи те, на який саме освітній заклад має бути прикута увага. Проте недоліком такої періодизації є її слабка інформаційна наповненість.

Далі ми розглянемо такий критерій як напрям підготовки майбутніх вчителів. Під напрямом мається на увазі аспект підготовки на який зверталася основна увага. Періодизація за цим критерієм має такий вигляд:

1. 1792-1880: Переважання моральної та релігійної підготовки
2. 1880-1944: Закріплення професійно-педагогічної підготовки як мети
3. 1944-1978: Посилення професійно-педагогічної підготовки
4. 1978-2022: Переважання професійно-педагогічної підготовки

Перевагою вище представленої періодизації є її узагальнення розвитку до низки цілком зрозумілих періодів, що полегшує подальші дослідження, чітко вказуючи на те які часові рамки треба опрацьовувати, досліджуючи те чи інше питання. Однак це також становить її недолік, оскільки через надмірне узагальнення, вона не може самостійно репрезентувати всі аспекти розвитку педагогічної освіти.

У той час як вище представлені періодизації, можуть виконувати певні функції та мають притаманні їм практичні застосування, ми вважаємо за доцільне створити періодизацію, що ґрунтувалась би не на одному критерії, а на сукупності

вищезгаданих критеріїв. Таким чином, на нашу думку, можна сформувати періодизацію, що вказувала б, на основні етапи розвитку підготовки педагогічних кадрів з огляду на зміни в освітній політиці, закладів освіти, а також напрямів підготовки. У результаті чого можна отримати періодизацію, що буде значно детальнішою за попередньо-представлені, і ділитиме процес розвитку цього соціокультурного феномену на виразні й самобутні частини, що значно вирізняються з поміж інших.

Отже, періодизація, що базується на сукупності критеріїв має такий вигляд:

1. 1792–1832: Поодинокі прояви педагогічної освіти:
   - Нормальна школа в Парижі
   - Нормальна школа в Страсбурзі
2. 1832–1836: Перший поштовх створення системи педагогічної освіти:
   - Закон Гізо
3. 1837–1849: Підтримання наявних закладів
4. 1850–1880: Закріплення створеної системи педагогічної освіти:
   - Закон Фаллу
5. 1881–1886: Поштовх до республіканських та секулярних шкіл:
   - Реформи Жуля Феррі
6. 1887–1914: Активна секуляризація шкіл:
   - Реформа 1905 року
7. 1914-1922: Відносний занепад педагогічної освіти
8. 1922–1939: Період спроби реформування:
   - Реформа Поля Лапі
9. 1940–1944: Різке втручання в педагогічну освіту режимом Віші:
   - Ліквідування Нормальних шкіл
10. 1944–1954: Відновлення довоєнної системи та активні пошуки шляхів розвитку системи освіти:
   - Відновлення Нормальних шкіл
   - Експериментування зі структурою та програмою Нормальних шкіл

11. 1954-1960: Визначення напрямів розвитку педагогічної освіти
12. 1961–1989: Незначні модифікації системи педагогічної освіти:
    - Реформи щодо неперервної освіти та професійної підготовки вчителів
13. 1990–2004: Уніфікація системи освіти:
    - Створення Університетських інститутів з підготовки вчителів
14. 2005–2022: Вплив євроінтеграції на систему педагогічної освіти:
    - Закон Фійона
    - Мастеризація

Вище представлена періодизація видається нам доволі доцільною, тому що представляє процес розвитку педагогічної освіти, поділеним на етапи що яскраво вирізняються соціально-політичним становищем у Франції, станом політики щодо освіти так і внутрішньою організацією педагогічної освіти.

Ми вважаємо, що запропонована нами періодизація потребує подальшого більш детального дослідження, як і питання періодизації педагогічної освіти Франції.

2.2. Педагогічна освіта Франції й України в контексті інтеграційних процесів

В цьому підрозділі ми розглянемо вплив інтеграційних процесів в Європі на систему підготовки педагогічних кадрів Франції, сучасний стан розвитку педагогічної освіти Франції, а також порівняємо її з сучасною системою педагогічної освіти в Україні.

У рамках Лісабонської стратегії розвитку, покращення якості освіти вчителів стало однією з цілей програми Європейського союзу “Освіта і Підготовка 2010”. Європейська комісія у 2007 році визначила політику пріоритетів в педагогічній освіті. Спільне бачення професії вчителя описується таким чином:

- Всі вчителі є випускниками закладів вищої освіти. Вчителі мають широкі знання предмета, гарні знання педагогіки, та володіють потрібними навичками та компетентностями в соціальній та культурній сфері, щоб керувати студентами.
- Учителі вчаться все життя, продовжуючи професійний розвиток упродовж кар’єри.
- Мобільна професія. Вчителів заохочують до роботи та навчання в інших Європейських країнах.
- Професія базована на партнерстві. Заклади підготовки вчителів надають освіту майбутнім вчителям у співпраці з різними партнерами: школи, місцева влада, зацікавлені сторони тощо.

Документ комісії підкреслює важливість обдуманої практики та досліджень в освіті та роботі вчителя. Перспектива професійного розвитку вчителя визнається пріоритетом задля забезпечення якості їхньої підготовки на трьох етапах: Початкова освіта, Професійний дебют та Безперервне навчання. Зазначається, що європейська громада сприяє розвитку якісної педагогічної освіти шляхом заохочення співпраці між державами-членами, але зміст навчання та організація систем залишаються національною відповідальністю кожної країни, а

вищеописані принципи мають використовуватися як опора для законодавців Європейських країн.

Водночас реформи початкової підготовки вчителів змінюються в контексту імплементації Болонського процесу, що стосується в основному вищої освіти, зокрема структури її рівнів, системи кредитів ЄКТС, очікуваних результатів навчання та забезпечення якості освіти. Стосовно педагогічної освіти, увага освітньої політики була прикута до підвищення підготовки вчителів до другого (магістерського) рівня вищої освіти, і якісного оновлення змісту програм підготовки вчителів.

Упродовж тривалого часу у Франції академічна освіта надавалася в межах університетів, однак педагогічна освіта базувалася на не університетських структурах. Болонський процес створив запит на педагогічну освіту як особливу сферу вищої освіти.

По-перше, через міждисциплінарний характер педагогічної освіти, університетам важко встановити баланс між предметним та педагогічним аспектами навчання в освітніх програмах. По-друге, яким чином інтегрувати принцип неперервності навчання та постійного професійного розвитку вчителів у Болонську дворівневу систему.

Згодом у зв’язку зі змінами та розвитком освітньої політики, педагогічна освіта в Європі набула нових ознак:

- Вона становить інтегральну частину вищої освіти та дослідницького сектору, а отже, вона є однією з наймолодших академічних дисциплін в університеті
- В рамках вищої освіти, вона бере участь в Болонському процесі з гармонізації освітніх структур
- Освітня політика педагогічної освіти залишається національною відповідальністю зацікавлених сторін
- Європеїзація педагогічної освіти є більш комплексним та складним процесом порівняно з вищою освітою загалом.

Директиви європейської освітньої політики мали значний вплив на реформи педагогічної освіти у Франції. У 2005 році французький уряд прийняв закон що наголошував на важливості вимоги якісної педагогічної освіти що тривала принаймні п’ять років в закладах вищої освіти. Це політичне рішення Франції опирається на європейський напрям розвитку педагогічної освіти. Основною метою було підняти початкову підготовку вчителів до рівня магістратури й покращити якість навчання надаючи основу для дослідження. Окрім іншого, таким способом університети сприяють підвищенню престижу професії вчителя, видаючи їм дипломи рівня магістра.

Саме це спонукало інтеграцію Університетських інститутів підготовки вчителів в університети та адаптацію педагогічної освіти до Болонської реформи. Університетам була надана можливість розробити нові програми підготовки вчителів на рівні магістратури, у зв’язку з чим у французькій освітній спільноті цю реформу називають реформою мастеризації (master - магістр).

У той час як нібито було досягнути загальної згоди щодо покращення педагогічної освіти підняттям до рівня магістратури, виникали інші проблеми пов’язані з реформою. Французький уряд хотів швидко приймати заходи не обговорюючи ключові аспекти реформи з зацікавленими сторонами: викладачами, студентами спілок, директорами тощо. Здавалося що уряд у своїй стратегії враховував радше фінансовий аспект аніж освітній, бо реформа мастеризації відбулася в період скорочення бюджету в освіті та педагогічній освіті. Реформа дозволила уряду скоротити витрати на педагогічну освіту шляхом того що студенти на другому році професійної підготовки на рівні магістратури не отримували зарплатні як їхні колеги-попередники, що мали статус державних службовців у колишніх Університетських інститутах підготовки вчителів. Таким чином, професійна підготовка через стажування що було основою другого року підготовки, повністю зникла.

До того ж було прийнято рішення встановити національний екзаменаційний конкурс відбору наприкінці магістратури. Це рішення уряду зазнало критики зі

сторони університетських викладачів. Насправді ж, освітня програма магістратури виявилася надто навантаженою, оскільки студенти мають виконати курсову роботу, дисертацію на здобуття рівня магістра й пройти конкурсний екзамен одночасно. Очевидним є те що компромісу між пріоритетами викладачів університетів та політичними інтересами урду досягнуто не було. Централізована сертифікація та система наймання вчителів через національні іспити, дозволила уряду цілком контролювати реформою педагогічної освіти.

Окрім того, значення університетської педагогічної освіти не було уточнене в документах з освітньої політики. Це дозволило його інтерпретувати таким чином, що будь-який університет з чи без інтегрованого університетського інституту з підготовки вчителів, а також з чи без факультету освітніх наук, міг розробляти освітні програми з педагогічної освіти для магістрів.

Втім навіть після реформи, певні аспекти старої системи продовжили своє існування:

- Послідовна схема підготовки вчителів, зі здобуттям предметних знань та коротким курсом попередньої професійної підготовки під час 3-х років ліцензіату (бакалаврський рівень), після якого слідувала освітня програма магістратури, що готувала студентів до національних конкурсних іспитів та професійної діяльності
- У вчителів зберігався статус державних службовців, тож Міністерство освіти продовжувало контролювати національні іспити та працевлаштування вчителів
- Професійно-педагогічна практика зберігає форми “контрольованої та керованої практики” на першому році навчання та “стажування з відповідальністю” на другому році. Однак, у порівнянні зі старою системою, тривалість практики значно знизилася, а її організація та зміст варіюється залежно від регіональної Академії, спеціалізації майбутніх вчителів та їхнього статусу.

Факт того, що у Франції вчителі мають статус державних службовців, що посилює їхній зв'язок з урядом, і упродовж довгого часу французьких уряд тримав контролю за організацією та змістом підготовки вчителів. Заклади підготовки вчителів несли адміністративний характер та напряму підпорядковувалися державі. Через це Болонський процес створив справжнє випробування цій побудові.

Університети мають більшу автономію завдяки своїм юридичним та структурним характеристикам. Їхня місія наукова, культурна та професійна. З інтеграцією педагогічної підготовки в межі університетів виникає питання того, хто буде відповідати за фінансування та керування педагогічною освітою, а також питання втілення Болонських принципів гнучкості та міждисциплінарного характеру навчальних занять у педагогічній освіті в рамках університетів.

Інтеграція педагогічної освіти в університети є також приводом переглянути освітню програму та зміст підготовки вчителів. Основним питанням було розв'язання проблеми розриву між університетським фокусом на дослідженнях та традиційним фокусом педагогічної освіти на практиці. Тому з’явилася необхідність віднайти баланс між теорією та практикою для педагогічної освіти в межах університетів.

Нові програми мали будуватися на стандартах вчительських компетентностей. Міністерство Освіти розробило такий список десяти компетентностей для майбутніх вчителів:

- Діяти як держаний службовець, бути відповідальним та поважати етичні принципи
- Гарно володіти французькою мовою у викладанні та спілкуванні
- Мати гарні знання дисципліни що викладається, та загальної культури
- Планувати та організовувати викладання
- Організовувати роботу в класі
- Брати до уваги особливості учнів
- Оцінювати учнів

- Використовувати нову інформацію та комунікаційні технології
- Працювати з викладацьким колективом, з батьками та партнерами шкіл
- Вносити інновації та нести відповідальність за власний розвиток

Розвиток цих професійних компетентностей стає можливим коли університети просувають підготовку вчителів що базується на таких підходах як усвідомлена педагогічна практика, проблемно-пошуковий підхід та об'єктивний аналіз. Задля цього освітня програма майбутнього вчителя повинна чітко формулювати знання та уміння, що засвоюються під час вивчення різних університетських дисциплін.

Загалом, останні положення щодо педагогічної освіти у Франції мають цілі що корелюють із зазначеними у документах з європейської освітньої політики. Однак реформа педагогічної освіти зазнала низки випробувань у процесі її імплементації. Законодавці не використали можливість підвищити якість педагогічної освіти й покращити статус професії вчителя. Навпаки, на фоні бюджетних обмежень, ряд використав реформу, щоб прибрати посаду вчителя стажиста, зменшивши таким чином державні витрати на педагогічну освіту.

Міністерство освіти утримує центральний контроль за педагогічною освітою не надаючи автономії університетам з питань видання дипломів. Міністерство продовжує організовувати національний конкурсний іспит з відбору вчителів, визначаючи зміст екзаменів та оцінюючи компетентності новоспечених вчителів. Це призводить до існування розриву між процесом підготовки вчителів що здійснюють університети та процесом оцінювання та відбору кероване Міністерством освіти.

Нині у Франції професійна підготовка майбутніх вчителів організована у Вищих національних інститутах викладання та освіти, на рівні магістратури (Master). Навчання триває два роки й поєднує в собі засвоєння фундаментальних теоретичних знань, а також практику. Всього у Франції налічується 32 таких інститути, що готують вчителів початкової школи, коледжу та ліцею, що є еквівалентами середньої та старшої школи.

Прагнення до створення єдиного освітнього простору, втілюється у пошуку спільних для всіх учасників процесу принципів, що обумовлює потребу підлаштування до уніфікованої системи, яка постає однією з рушійних сил освітніх реформ у країнах учасниць і Франція не є винятком.

Україна ж долучилася до Болонського процесу трохи пізніше за Францію, у 2005 році, що стало відліком імплементації реформ що наблизили українську систему вищої освіти, а разом з нею педагогічну освіту, до уніфікованих європейських стандартів:

- Дворівневі програми навчання
- Додаток до диплома європейського зразка
- Збільшення автономії Закладів вищої освіти
- Створення Національної рамки кваліфікацій.

З одного боку Франція й Україна знаходяться здебільшого в одному освітньому просторі. Система вищої освіти обох країн відповідає реформам Болонського процесу: три рівні вищої освіти, кредитно-модульна система, активно відбувається академічна мобільність студентів і викладачів. Однак в питанні системи педагогічної освіти Франції й України можна знайти декілька доволі вагомих відмінностей.

Насамперед зазначимо таку відмінність як освітній рівень на якому базується підготовка вчителів: у той час, як в Україні підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл всіх рівнів відбувається на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, у Франції майбутніх вчителів готують на другому рівні вищої освіти. Варто зазначити, що здобуття рівня Магістра (Master), є обов’язковою вимогою для того аби стати вчителем у Франції.

Іншою відмінністю є тривалість навчання. Попри те, що Україна як і Франція імплементувала трирівневу систему вищої освіти, тривалість навчання на цих рівнях різниться. Усталена система Франції виглядає таким чином:

- Перший рівень вищої освіти (licence): 3 роки
- Другий рівень вищої освіти (master): 2 роки

Ще однією відмінністю, що частково обумовлена попередньою, є різниця у підході до формування освітніх програм, за якими навчаються студенти французьких та українських закладів освіти. Більше детально це питання ми висвітлимо в наступному підрозділі, який буде присвячено детальному розгляду питання освітніх програм майбутніх вчителів.

2.3. Аналіз та порівняння освітніх програм підготовки вчителів іноземних мов у Франції та Україні

Важливою складовою системи педагогічної освіти, є програми за якими проводиться підготовка майбутніх фахівців. Саме тому, у цьому підрозділі ми проаналізуємо зміст, особливості й відмінності освітніх програм підготовки вчителів іноземних мов у Франції й Україні, а також запропонуємо певні зміни до освітніх програм за якими навчаються майбутні вчителів мовники в Україні й проведемо анкетування серед студентів.

Для аналізу освітньої програми за якою навчаються студенти на магістратурі за спеціальностями викладання освіти та підготовки (Master MEEF) спершу ми розглянемо програми на навчальний рік 2022/2023 Національного вищого інституту з викладання та освіти (Inspé) міста Нант, а саме програми підготовки вчителів іноземних мов французьких коледжів та ліцеїв, що відповідає українській середній та вищій школі відповідно.

Програми розраховані на 2 роки навчання, та поділені на 4 семестри. Кожен семестр має вагу 30 кредитів, а все навчання відповідає 120 кредитам ЄКТС.
Дисципліни кожного семестру поділені на три підгрупи, що відповідають такій кількості Кредитів ЄКТС:

- Учитель як актор освітньої спільноти: 12 кредитів
- Учитель як керівник власного навчання та відповідальний за побудову знать та учіння учнів: 80 кредитів
- Само аналітичний учитель-практикант: 28 кредитів [139; 140; 141]

Таким чином, можна констатувати, що близько третина навчання присвячена професійній підготовці практичного характеру.

Щодо дисциплін, які вивчають студенти в другій підгрупі, варто зазначити що набір дисциплін різниться залежно від мови, що вивчається. Так, наприклад, у той час, як майбутні вчителі англійської мови мають такий перелік дисциплін, що вивчаються упродовж двох років:

- Англомовна культура
- Англійська мова (двосторонній переклад та мовознавство)
- Опанування усною мовою
- Історія/Епістемологія предмета
- Дидактика предмета
- Цивілізація, література та методологія
- Дидактика англійської мови
- Дидактика мов, Культури

Майбутні вчителі німецької мови мають доволі інший набір предметів:

- Література, цивілізація
- Мовознавство, переклад та граматичний аналіз
- Компетентність у письмі та мовленні, методологія
- Історія/Епістемологія предмета
- Дидактика німецької мови

Студенти ж, що вивчають іспанську мову, опановують такі дисципліни:

- Цивілізація та іспаномовна література
- Іспанська мова (двосторонній переклад та особливості мови)
- Історія/Епістемологія предмета
- Дидактика іспанської мови
- Дидактика в класі, концепти та проєктування

Як ми можемо засвідчитися, підхід до формування дисциплін різниться залежно від мови яку вивчають студенти, що є нетиповим явищем для українських ЗВО, де найчастіше в програмі зазначено ідентичний список дисциплін. Ми вважаємо такий підхід до формування освітньої програми більш доцільним, оскільки таким чином створюється атмосфера більшої свободи організації освітнього процесу.

На відміну від Інституту в Нанті, Національний вищий інститут з викладання та освіти при Університеті Страсбургу має навчальну програму що дещо відрізняється [136; 137; 138]. Навчання так само триває 2 роки, що поділені

на 4 семестри за кожен з яких студент накопичує 30 кредитів ЄКТС. Втім поділ дисциплін кожного семестру відбувається за 4 напрямами:

1. Теоретична та практична педагогічна підготовка
2. Опанування знаннями з дисциплін: мова
3. Опанування знаннями з дисциплін: мова і культура
4. Науково-дослідний напрям

Набір дисциплін що вивчаються за другим та третім напрямом, що стосуються опанування мови та культури країни що вивчається також різниться від мови що вивчається. Тож перелік предметів, що вивчаються майбутні вчителі англійської мови є такий:

- Переклад
- Мовознавство
- Усне мовлення

Як ми можемо запевнитися, згідно з програмою, упродовж двох років навчання мовні предмети нечисельні, та не змінюються.

Майбутні вчителі німецької мови вивчають:

- Граматичний та лінгвістичний аналіз особливостей мови та їх застосування
- Цивілізація німецькомовних країн
- Література німецькомовних країн
- Застосування цивілізації та літератури в навчанні
- Переклад

З вищезазначеного переліку предметів можна зробити висновок, що робиться акцент на розвитку граматичної та лінгвосоціокультурної компетентності серед студентів.

Студенти ж що навчаються за напрямком іспанська мова, відповідно до програми вивчають такі дисципліни:

- Переклад на рідну мову + особливості мови
- Переклад на іноземну мову + особливості мови
- Іспанська література

- Латиноамериканська література

Таким чином, при навчанні студентів профілю іспанська мова, акцентується розвиток мовних та мовленнєвих компетентностей у перекладі, а також на вивченні літератури країн де поширена іспанська мова.

Втім на відміну від Інституту в Нанті, у Страсбурзькому Інституті кількість кредитів ЄКТС між напрямами, зокрема на педагогічну підготовку трохи різниться в залежності від спеціальності.

Кількість кредитів ЄКТС виділених на напрям теоретичної та практичної педагогічної підготовки:

- викладання англійської: 49 кредитів ЄКТС
- викладання німецької: 52 кредити ЄКТС
- викладання іспанської: 50 кредитів ЄКТС

Таким чином у середньому на теоретичну та практичну педагогічну підготовку виділяється 50 зі 120 кредитів ЄКТС що становить майже половину навчальної програми. У навчальній програмі цього інституту також вказано, що загальна тривалість педагогічної практики упродовж двох років навчання становить 17 з половиною тижнів.

Отже, з огляду на вищевикладений матеріал, можна дійти висновку, що під час підготовки студентів, залежно від спеціальності та напряму, освітня програма різниться, та цілі формування майбутніх фахівців досягаються різними способами. Ми не беремося оцінювати ефективність тієї чи іншої програми, а лише вказуємо на їхні істотні відмінності.

З 2021 року у Франції з’явився новий шлях підготовки для студентів що бажають в майбутньому займатися викладацькою діяльністю: підготовчий курс до викладання в школах (PPPE). Він полягає у тому, що студенти вступають на ліцензіат загального профілю, який вони проходитимуть одночасно і в ліцеї й в університеті. Програма трьох років ліцензіату за таким курсом складена таким чином:

- Перший рік навчання складається з 21 тижня навчання в ліцеї та 7 тижнів в університеті, а також 3 тижні пасивної педагогічної практики в школі
- Другий рік навчання студенти проводять по 14 тижнів в ліцеї та університеті, і 3 тижнів пасивної педагогічної практики
- Третій рік навчання передбачає 7 тижнів в ліцеї, 21 тиждень в університеті, а також щонайменше 4 тижні має тривати практика закордоном, задля покращення мовної компетентності, а також спостереження за іншою освітньою системою.

Навчання за такою програмою у 2022-2023 навчальному році доступне за 48 напрямами у 29 академіях [118].

Для розгляду освітньої програми з підготовки вчителів іноземних мов в Україні ми візьмемо аналогічно до вищерозглянутих програм французьких ЗВО, освітні програми майбутніх вчителів англійської, німецької й іспанської мови, за якими навчаються студенти Київського Національного Лінгвістичного Університету.

Оскільки на відміну від Франції, де для того, щоб стати вчителем потрібно отримати диплом освітнього рівня магістр (master) в Україні, щоб працювати вчителем, достатньо отримати диплом бакалавр, то для розгляду ми візьмемо саме освітні програми рівня бакалаврату.

Навчання триває 4 роки, за які студенти накопичують 240 кредитів ЄКТС. Список дисциплін ділиться на обов’язкові та вибіркові. Сукупно обов’язкові дисципліни відповідають 180 кредитам ЄКТС. Хоча формально в програмі немає поділу предметів на якісь підкатегорії, ми умовно поділимо їх на такі чотири категорії, задля оцінки того який аспект навчання переважає:

1) Дисципліни спрямовані на професійно-педагогічну підготовку
2) Дисципліни мовного спрямування практичного характеру
3) Дисципліни філологічного та літературознавчого спрямування
4) Дисципліни іншого спрямування

До першої категорії ми відносимо такі предмети як: Загальна психологія, Педагогічна і вікова психологія, Педагогіка, Методика навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти, Методика навчання іноземної в закладах загальної середньої освіти різного типу, Навчально педагогічна практика й Виробничі педагогічні практики з першої та другої іноземної мови, Курсова робота з методики навчання іноземної мови. Загалом ці дисципліни дорівнюють 45 кредитам ЄКТС.

Друга категорія, на нашу думку, містить такі предмети як: Практика усного і писемного мовлення першої іноземної мови, Практична фонетика іноземної мови, Практична граматика іноземної мови, Друга іноземна мова. Дисципліни другої групи дорівнюють 102 кредитам ЄКТС

До третьої категорії відносяться такі предмети: Вступ до мовознавства, Історія зарубіжної літератури, Українська література у світовому контексті, Сучасна українська літературна мова, Лексикологія іноземної мови, Історія іноземної мови, Теоретична граматика іноземної мови, Література країн іноземної мови, Стилістика першої іноземної мови, Курсова робота з педагогіки/психології/історії зарубіжної літератури. Разом ці дисципліни накопичують 26 кредитів ЄКТС.

Четверта група охоплює решту дисциплін що не увійшли до попередніх категорії: Історія державотворення України, Безпека життєдіяльності людини у закладах освіти, Філософія, Курсові роботи. Ці дисципліни відповідають скромним 7 кредитам ЄКТС [6].

Таким чином з усіх обов’язкових дисциплін що відповідають 180 кредитам ЄКТС, 45 кредитів нараховуються за дисципліни спрямовані на професійно-педагогічну підготовку. А отже, професійно-педагогічній підготовці майбутніх вчителів приділяється 25% програми.

Порівнявши це з вищепроаналізованими програмами французьких закладів з підготовки педагогічних кадрів, де в одному інституті на професійно-педагогічну підготовку виділялася третина програми, а іншому майже половина, можемо дійти

висновку, що в українській програмі відсоток насиченості програми відповідною підготовкою значно нижчий.

Однак, варто врахувати те, що в той час, як у Франції підготовка вчителів більшою мірою сконцентрована на другому рівні вищої освіти - магістратурі (master), і передбачається що студенти вступають після ліцензіату, на якому й мають здобути основу мовної та філологічної підготовки; в Україні підготовка вчителів базується на першому рівні вищої освіти - бакалавраті, цим і може пояснюватися більший відсоток наявності дисциплін мовного і філологічного спрямування.

Опираючись на вище опрацьовані освітні програми, що використовуються під час підготовки вчителів мовних дисциплін у Франції та Україні, ми маємо такі пропозиції, щодо модифікації вітчизняних освітніх програм:

- Збільшити кількість часу що виділяється професійно-педагогічній підготовці, зокрема практичному аспекту, а саме збільшення кількості навчально-педагогічних практик, як пасивних, так і активних.
- Використати досвід Франції, та встановити обов’язковою умовою для вчителів здобуття диплома магістра.

Для перевірки наших припущень та пропозицій, ми вирішили використати такий вид емпіричного дослідження як анкетування. Для цього ми розробили відповідну анкету, метою якою є зібрання даних, щодо ставлення студентів до освітньої програми за якою вони навчаються, а також до запропонованих нами змін до програми, що ми розробили базуючись на досвіді освітніх програм з підготовки вчителів у французьких закладах освіти.

Учасникам анкетування пропонується ряд тверджень ставлення до яких студенти можуть виразити за допомоги шкали, що містить такі чотири варіанти відповіді:

- зовсім не погоджуюсь
- скоріше не погоджуюсь
- скоріше погоджуюсь

- повністю погоджуюсь

У анкетуванні взяли участь студенти 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Київського національного лінгвістичного університету. Метою анкетування є зібрання даних, щодо ставлення студентів до освітньої програми за якою вони навчаються, а також до запропонованих нами змін до програми, що ми розробили базуючись на досвіді освітніх програм з підготовки вчителів у французьких закладах освіти.

Опрацювавши анкети ми отримали такі результати:

Рис. 2.1 – Результати першого запитання анкети

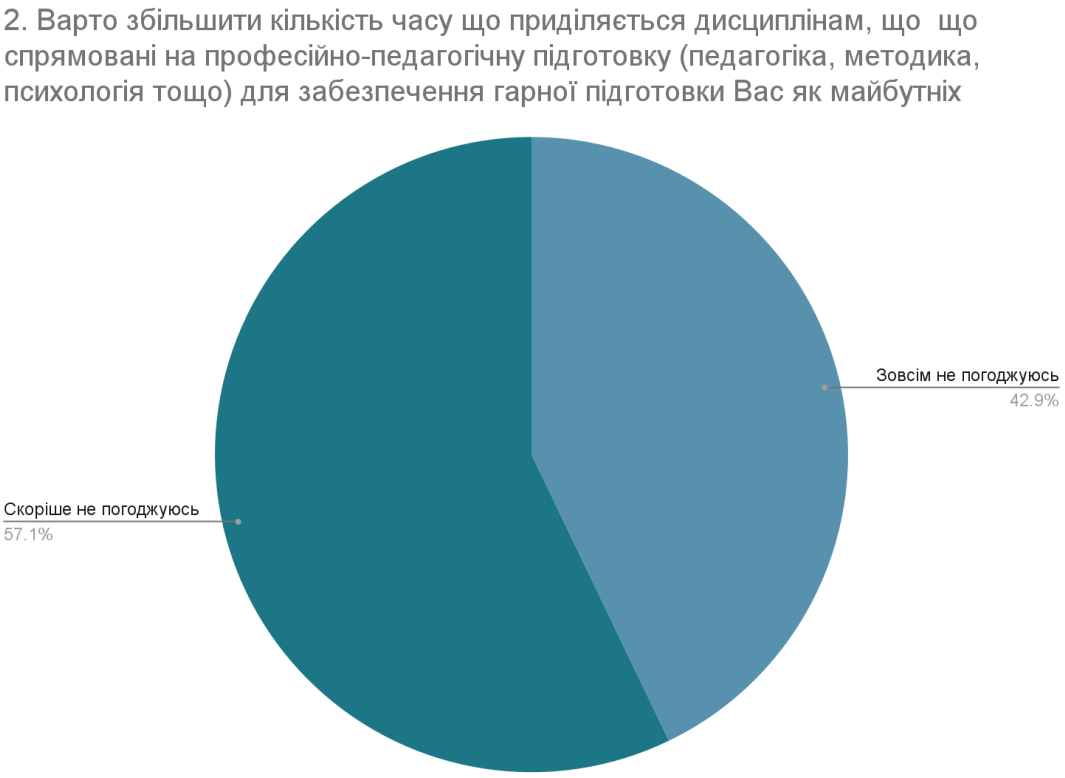

Рис. 2.2 – Результати другого запитання анкети

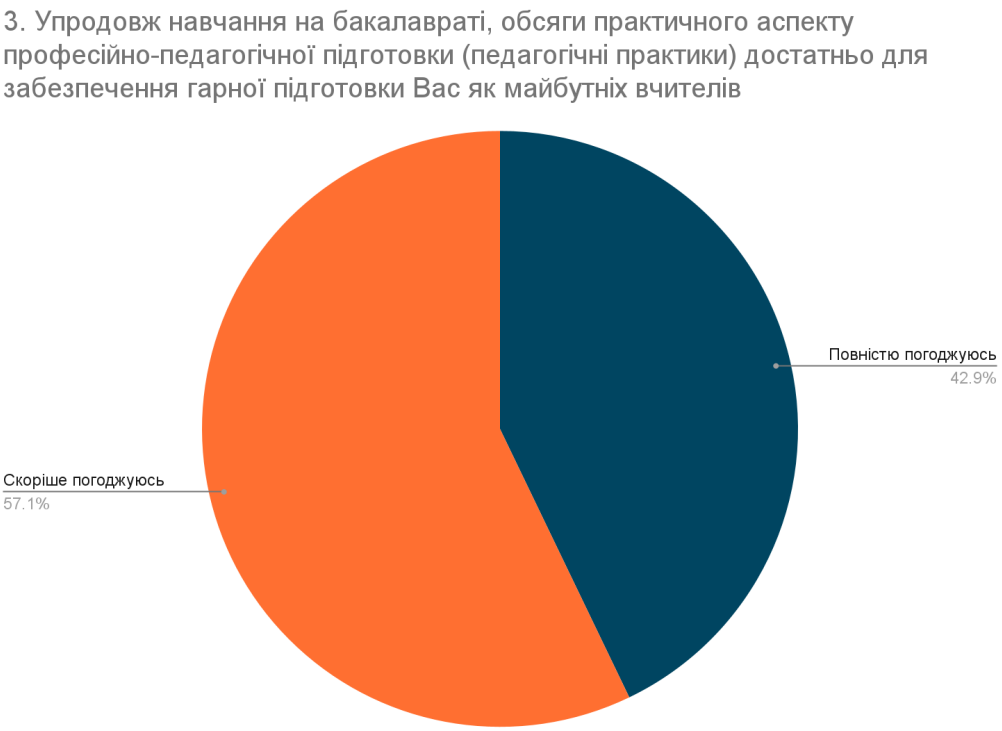

Рис. 2.3 – Результати третього запитання анкети

Рис. 2.4 – Результати четвертого запитання анкети

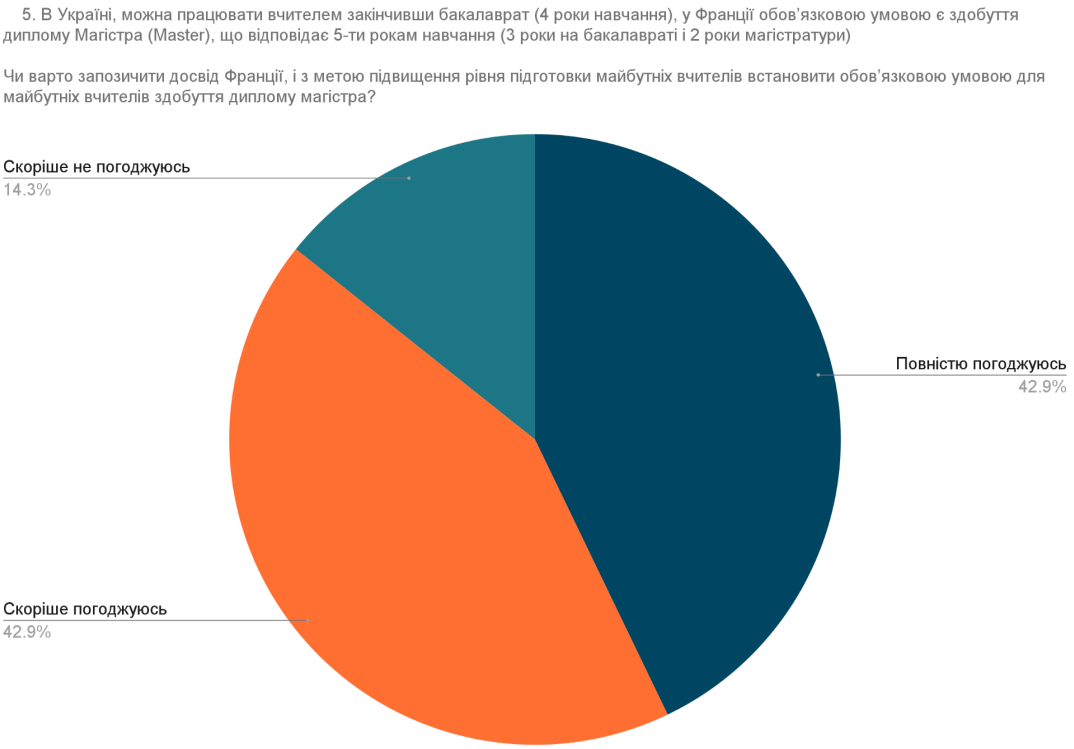

Рис. 2.5 – Результати п'ятого запитання анкети

Опираючись на результати анкетування можемо констатувати таке: студенти педагогічного факультету романо-германської та української філології Київського національного університету, вважають наявні обсяги теоретичної та практичної професійно-педагогічної підготовки достатніми, та не вбачають потреби у її збільшенні.

Отже, результати анкетування не підтвердили наше перше припущення, щодо пропозиції збільшення часу що відводиться на професійно-педагогічну підготовку. Однак, друга пропозиція, щодо здобуття диплома магістра як обов'язкової умови для того аби стати вчителем, отримала позитивний відгук від студентів.

Висновки до розділу 2

Таким чином, у другому розділі нам вдалося виконати такі завдання цієї роботи:

- Встановити етапи розвитку педагогічної системи Франції розробивши її періодизацію
- Здійснити порівняння сучасної системи педагогічної освіти Франції та України вказавши на їхні відмінності
- Проаналізувати освітні програми за якими навчаються майбутні

У ході дослідження періодизації розвитку педагогічної освіти у Франції ми розглянули наявні періодизації, та дійшли висновку що вони стосуються в основному розвитку університетської освіти, а оскільки більшість свого розвитку педагогічна освіта Франції відбувалася поза межами університетів, використання цих періодизацій у контексту педагогічної освіти, не є доцільним. Ті ж періодизації що стосуються безпосередньо педагогічної освіти нечисленні, та не покривають усього періоду розвитку, у зв'язку з чим ми запропонували власноруч розроблену періодизацію, розглянувши перед цим можливі критерії, на яких має базуватися ця періодизація.

Ми розглянули питання сучасної педагогічної системи Франції в контексті інтеграційних процесів, ми звернули увагу на зміни в педагогічній системі Франції, що були зумовлені участю країни в інтеграційних процесах в Європі. Оглянули вплив інтеграційних процесів на педагогічну освіту в Україні, а також порівняли нинішні системи педагогічної освіти Франції та України.

Ми дослідили освітні програми за якими готують майбутніх вчителів мовних дисциплін у Франції, та виділили основні її складники, а також порівняли їх з освітньою програмою, за якою навчаються студенти Українського закладу вищої освіти. У порівнянні ми зосередили окрему увагу тому якої уваги та скільки часу приділяється саме професійно-педагогічній підготовці майбутніх вчителів, а також склали власні пропозиції щодо змін до вітчизняної освітньої програми, ґрунтуючись на досвіді проаналізованих французьких програм.

ВИСНОВКИ

Ми дослідили передумови становлення педагогічної системи, встановивши що значною мірою поштовхом до створення єдиної системи педагогічної освіти були ідеї закладені під час Французької революції та бажання побудувати новий тип суспільства де громадяни освічені та беруть активну участь у соціально-політичному житті країни.

Проаналізувавши становлення і розвиток педагогічної системи Франції ми дійшли висновків, що її характерними рисами в різні періоди часу були:

- Початок XIX століття:
- Потужна централізація
- Пряме підпорядкування педагогічної системи уряду
- Відокремленість системи педагогічної освіти від університетської освіти
- Друга половина XIX початок XX століття:
- Секуляризація педагогічної освіти
- Реалізація принципу статевої рівності у сфері педагогічної освіти
- Затвердження компетентнісної підготовки вчителів пріоритетом на противагу морально-релігійній підготовці
- Друга половина XX початок XXI століття:
- Заклади педагогічної освіти відповідають лише за професійно-педагогічну підготовку вчителів
- Уніфікація системи педагогічної освіти та її інтеграція межі університетської освіти
- Вплив інтеграційних процесів в Європі на розвиток педагогічної освіти Франції

У ході нашої роботи ми розглянули наявні періодизації, та запропонували власну періодизацію розвитку педагогічної системи Франції, що складається з 14 етапів, кожен з яких характеризується особливою соціально-політичною ситуацією у Франції; підходом до розвитку педагогічної освіти; структурою її

побудови; впровадженням реформ, що докорінно змінили систему підготовки вчителів у Франції.

Порівнявши сучасну систему педагогічної освіти Франції та України ми встановили що попри те що Франція та Україна завдяки Болонському процесу знаходяться в одному освітньому просторі, система педагогічної підготовки країн має такі особливості:

- Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Франції зосереджена на другому (магістерському) рівні вищої освіти, в той час, як в Україні підготовка вчителів відбувається здебільшого на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти
- Здобуття диплома магістра є обов'язковою умовою для того аби працювати вчителем у Франції; в Україні ж диплом бакалавра дозволяє працевлаштуватися вчителем

Аналіз освітніх програм майбутніх за якими навчаються майбутні вчителі мовних дисциплін у Франції та Україні дав змогу нам встановити те, що в освітній програмі українського закладу вищої освіти дисципліни спрямовані на професійно-педагогічну підготовку займають чверть програми, а основну її частину, становлять дисципліни мовного спрямування; водночас у програмі французьких закладів освіти професійно-педагогічна підготовка займає від третини до половини програми, й кількість часу відведена для мовних дисциплін значно нижча. Це пояснюється тим, що підготовка вчителів у Франції відбувається на магістерському рівні, і передбачається, що студенти вже здобули відповідні знання з профільного предмета на першому рівні вищої освіти.

Таким чином, ми можемо констатувати, що нам вдалося виконати завдання передбачені цією роботою: ми дослідили передумови становлення педагогічної системи, проаналізували її становлення і розвиток, встановили етапи її розвитку розробивши періодизацію, здійснили порівняння сучасної системи педагогічної освіти Франції та України, а також проаналізували освітні програми майбутніх вчителів мовних дисциплін.

Опираючись на опрацьований матеріал в нашій роботі ми окреслили ряд рекомендації та можливих напрямів розвитку української педагогічної освіти:

- Запровадження трирічного навчання предметного характеру на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, з подальшим дворічним навчанням професійно-педагогічного характеру на другому (магістерському) рівні вищої освіти
- Встановлення здобуття диплома магістра обов’язковою вимогою для того, щоб займатися педагогічною діяльністю вчителя
- Створення сертифіката/ліцензії вчителя, що дає право на працевлаштування в заклади освіти, та який надається кандидату після проходження відповідного державного конкурсу.

РЕЗЮМЕ

Роботу присвячено дослідженню системи педагогічної освіти Франції в історичній перспективі. **У першому розділі** було розглянуто законодавчі акти та різного роду офіційні документи, що обумовлювали розвиток системи педагогічної освіти Франції. Зроблено висновки про основні напрями та тенденції педагогічної освіти в різні періоди її розвитку. **У другому розділі** ми запропонували та обґрунтували періодизацію розвитку педагогічної системи Франції. Порівняли систему педагогічної освіти Франції й України, а також проаналізували зміст освітніх програм підготовки вчителів іноземних мов Франції й України.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, освітня програма, педагогічна освіта Франції, система педагогічної освіти

SUMMARY

The work is devoted to the study of the system of pedagogical education in France from a historical perspective. **In the first chapter**, legislative acts and various official documents that determined the development of the pedagogical education system in France were considered. Conclusions were made about the main directions and trends of pedagogical education in different periods of its development. **In the second chapter**, we proposed and substantiated the division into periods of the development of the French pedagogical system. The system of pedagogical education of France and Ukraine was compared, as well as the content of educational programs for foreign language teacher training in France and Ukraine was analysed.

Keywords: professional and pedagogical training, educational program, French pedagogical education, system of pedagogical education

RÉSUMÉ

L'ouvrage est consacré à l'étude du système d'éducation pédagogique en France dans une perspective historique. **Dans le premier chapitre**, les actes législatifs et divers documents officiels qui ont déterminé l'évolution du système pédagogique d'éducation en France ont été examinés. Des conclusions ont été tirées sur les principales directions et tendances de l'éducation pédagogique à différentes périodes de son développement. **Dans le deuxième chapitre**, nous avons proposé et étayé la périodisation de l'évolution du système pédagogique français. Le système d'enseignement pédagogique de la France et de l'Ukraine a été comparé, ainsi que le contenu des programmes d'enseignement pour la formation des enseignants de langues étrangères en France et en Ukraine a été analysé.

Mots clés : formation professionnelle et pédagogique, programme éducatif, enseignement pédagogique français, système d'enseignement pédagogique

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дурдас, А. (2018). Розвиток університетської освіти Франції: історичний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*, (1-2), 32-37.
2. Журавський, В. С. & Згуровський, М. З. (2003). Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. *К.: Політехніка, 142.*
3. Зязюн, Л. (2004). Психолого-педагогічні концепції виховання в системі вищих навчальних закладів Франції/Лариса Зязюн. *Вища освіта України, (2),* 98-104.
4. Лащихіна, В. П. (2009). *Розвиток системи підготовки педагогічних кадрів у Франції (друга половина XX–початок XXI століття)* (Doctoral dissertation, ВП Лащихіна).
5. Максименко, А. П. (2008). Становлення і розвиток системи університетської освіти Франції (XIX-XX ст.)
6. Освітньо-професійні програми 2022 URL: https://knlu.edu.ua/osvita/osvitno-profesiini-prohramy.html
7. Пуховська, Л. П. (1998). Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в кінці XX століття: дис…. доктора пед. наук: 13. 00.04/Пуховська Людмила Прокопівна. *Теорія і методика професійної освіти»/ЛП Пуховська—К*
8. Харченко, Т.Г. (2007). Професійна підготовка вчителів початкової та середньої шкіл у сучасній Франції. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка,* (32), 61-65.
9. Харченко, Т. Г. (2008). Становлення системи підготовки педагогічних кадрів у Франції (1879-1966 рр.). *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка,* (41), 73-77.
10. Arrêté concernant l'examen du brevet supérieur de l'enseignement primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19101025b.pdf

11. Arrêté contenant règlement pour les épreuves du concours et des examens que devront subir les élèves-maîtres qui seront admis à l'école normale primaire de l'académie de Paris URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18310909.pdf
12. Arrêté des représentants du peuple près les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17950113.pdf
13. Arrêté du conseil relatif aux examens de capacité des institutrices primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18360628.pdf
14. Arrêté du préfet du Bas-Rhin relatif à la création d'une école normale primaire à Strasbourg URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18101024.pdf
15. Arrêté fixant les programmes d'enseignement pour les écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18510731.pdf
16. Arrêté modifiant les épreuves du concours d'entrée en première année des écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19640805.pdf
17. Arrêté modifiant les programmes des écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19200818p.pdf
18. Arrêté modifiant l'arrêté du 18 janvier 1887 (art. 87, 89, 90, 92, 93 et 94 relatifs au concours d'admission dans les écoles normales primaires ; art. 145, 146, 147, 148 et 149 relatifs à l'examen du brevet élémentaire.) URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19150805.pdf
19. Arrêté portant établissement d'une école-modèle d'enseignement mutuel, dans douze départemens URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18170722.pdf
20. Arrêté portant règlement concernant l'examen pour le brevet de capacité des instituteurs et institutrices primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18660703.pdf

21. Arrêté portant règlement de l'École normale supérieure d'institutrices URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18801224.pdf
22. Arrêté portant règlement des brevets de capacité et des commissions d'examens URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18330716.pdf
23. Arrêté portant règlement des écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18321214.pdf
24. Arrêté portant règlement pour l'examen des aspirants et aspirantes au brevet de capacité d'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18530215.pdf
25. Arrêté portant règlement relatif aux conférences d'instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18370210.pdf
26. Arrêté relatif à l'enseignement des éléments de la géométrie et de ses applications usuelles dans les écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18381026a.pdf
27. Arrêté relatif à l'enseignement des éléments du calcul et du système légal des poids et mesures dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18381026b.pdf
28. Arrêté relatif à l'enseignement des notions d'histoire et de géographie dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18380911.pdf
29. Arrêté relatif à l'examen du certificat d'aptitude à l'enseignement dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800605d.pdf
30. Arrêté relatif à la formation des élèves-instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19790625.pdf
31. Arrêté relatif à la formation initiale des maîtres contractuels et agréés des écoles privées sous contrat et modalités d'obtention du diplôme d'instituteur URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19830418.pdf

32. Arrêté relatif à la modification de l'article 90 de l'arrêté organique du 18 janvier 1887 modifié URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19770412.pdf
33. Arrêté relatif à l'École normale URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17950208.pdf
34. Arrêté relatif au certificat d'aptitude à l'inspection primaire et à la direction des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800605c.pdf
35. Arrêté relatif au diplôme d'études universitaires générales (mention Enseignement du premier degré) URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19790713.pdf
36. Arrêté relatif au rétablissement des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19440820.pdf
37. Arrêté relatif aux brevets de capacité et au certificat d'aptitude pédagogique URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18810105.pdf
38. Arrêté relatif aux brevets de capacité URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19050804b.pdf
39. Arrêté relatif aux comités cantonaux, et particulièrement à ceux de l'académie de Paris URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18190925.pdf
40. Arrêté relatif aux conférences pédagogiques URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800605f.pdf
41. Arrêté relatif aux écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19050804d.pdf
42. Arrêté relatif aux examens du brevet de capacité URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800605e.pdf
43. Arrêté relatif aux programmes d'enseignement dans les écoles normales d'instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18810122a.pdf

44. Bauer, J., & Prenzel, M. (2012). European teacher training reforms. *Science*, *336*(6089), 1642-1643.
45. Circulaire à MM. les directeurs des écoles normales primaires, contenant des instructions relativement à leurs fonctions URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18341011.pdf
46. Circulaire à MM. les recteurs, relative aux études des écoles normales primaires, au personnel, aux maîtres et aux élèves URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18340823.pdf
47. Circulaire aux professeurs et bibliothécaires des écoles centrales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17970906.pdf
48. Circulaire concernant l'examen des matières facultatives du programme pour le brevet de capacité primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18580811.pdf
49. Circulaire contenant des instructions relatives aux classes normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18280819.pdf
50. Circulaire contenant des instructions sur l'exécution de l'ordonnance royale du 21 avril 1828, relative à l'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18280506.pdf
51. Circulaire du Grand-Maître, contenant des instructions relatives aux instituteurs primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18100224.pdf
52. Circulaire n° 72-240 relative à la mise en œuvre de la formation continue des instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19720620.pdf
53. Circulaire n° 79-151 relative aux épreuves des concours d'admission dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19790508.pdf
54. Circulaire n° 79-195 relative à l'organisation de la formation initiale des instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19790626.pdf

55. Circulaire n° 80-255 relative à la formation continue des instituteurs et animation pédagogique. URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19800618.pdf
56. Circulaire n° IV - 68 – 1183 relative à la formation professionnelle des élèves-maîtres et des élèves-maîtresses URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19681018.pdf
57. Circulaire n° IV 69-435 relative à l'organisation dans les écoles normales primaires d'un stage de perfectionnement à l'intention des instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19691027.pdf
58. Circulaire relative à l'admission d'auditeurs et d'auditrices libres dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19060618.pdf
59. Circulaire relative à l'admission d'élèves libres dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18920503.pdf
60. Circulaire relative à l'admission dans les écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18550202.pdf
61. Circulaire relative à l'enseignement dans les écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18740221.pdf
62. Circulaire relative à l'organisation des études dans les écoles normales à compter du 1Er Octobre 1947 URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19470610.pdf
63. Circulaire relative à l'organisation des études dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19470827.pdf
64. Circulaire relative à l'organisation des stages de formation professionnelle URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19471218.pdf
65. Circulaire relative à la constitution du Musée pédagogique, et à la recherche de tous les documents concernant l'histoire de l'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18790530.pdf
66. Circulaire relative à la formation des instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19180527.pdf

67. Circulaire relative à la modification du certificat de fin d'études normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19610320.pdf
68. Circulaire relative à la réorganisation des conférences pédagogiques URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18781029.pdf
69. Circulaire relative au certificat de fin d'études normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19481222.pdf
70. Circulaire relative au groupement des élèves-maîtres en vue de la formation professionnelle URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19490803.pdf
71. Circulaire relative au recrutement des institutrices URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18690706.pdf
72. Circulaire relative aux conférences d'instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18480901.pdf
73. Circulaire relative aux conférences d'instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/1le minist8490416.pdf
74. Circulaire relative aux horaires des classes de formation professionnelle des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19471007.pdf
75. Circulaire relative aux horaires et programmes de formation professionnelle en deux ans dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19471115.pdf
76. Circulaire relative aux méthodes d'enseignement que doivent suivre les instituteurs primaires, et aux brevets de capacité dont ils doivent être pourvus URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18290131.pdf
77. Circulaire sur les examens pour la délivrance des brevets de capacité aux instituteurs primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18201114.pdf
78. Compte rendu du congrès pédagogique des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18830401.pdf

79. Cornu, B. (2015). Teacher Education in France: Universitisation and professionalisation–from IUFMs to ESPEs. *Education Inquiry*, *6*(3), 28649.
80. Crosier, D., & Parveva, T. (2013). *The Bologna process: Its impact in Europe and beyond*. Unesco.
81. Décret ayant pour objet l'exécution de la loi organique de l'enseignement primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18870118d.pdf
82. Décret concernant l'établissement d'une école d'essai d'éducation primaire à Paris URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18150427.pdf
83. Décret de la 4e sans-culottide de l'an II URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17940920.pdf
84. Décret de la Convention relatif à la fermeture de l'école normale URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17950426d.pdf
85. Décret impérial portant organisation de l'Université URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18080317.pdf
86. Décret instituant un certificat d'aptitude à l'enseignement dans les écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800605b.pdf
87. Décret modifiant le décret du 4 août 1905, relatif aux écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19090829.pdf
88. Décret n° 3301 portant création d'instituts de formation professionnelle pour les maîtres de l'enseignement primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19410815.pdf
89. Décret n° 46-1358 portant réorganisation des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19460606.pdf
90. Décret n° 55-1287 relatif à la formation professionnelle des élèves maîtres des écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19550929.pdf
91. Décret n° 60-744 relatif à la formation professionnelle des élèves maîtres URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19600725.pdf

92. Décret n° 73-800 relatif aux écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19730806.pdf
93. Décret n° 78-873 relatif au recrutement des instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19780822.pdf
94. Décret portant création d'un Musée pédagogique URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18790513.pdf
95. Décret portant règlement des écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18510324.pdf
96. Décret portant règlement du stage dans les écoles primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18510312.pdf
97. Décret relatif à la création d'une École normale supérieure d'institutrices URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800713.pdf
98. Décret relatif à la suppression des congrégations séculières et des confréries URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17920818.pdf
99. Décret relatif à l'établissement des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17941030.pdf
100. Décret relatif à l'organisation de l'enseignement dans les écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18810122d.pdf
101. Décret relatif au certificat d'aptitude à l'inspection primaire et à la direction des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18800605a.pdf
102. Décret relatif aux brevets de capacité et au certificat d'aptitude pédagogique URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18810104.pdf
103. Décret relatif aux brevets de capacité URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19050804a.pdf
104. Décret relatif aux écoles normales primaires (Enseignement, examens) URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19050804c.pdf

105. Décret relatif aux écoles normales primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18660702d.pdf
106. Décret sur les écoles primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17941117.pdf
107. Exposé des motifs du projet de la loi sur l'Instruction primaire, présenté à la Chambre des députés par M. le ministre secrétaire d'État à l'Instruction publique URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18330102.pdf
108. Guglielmi, J. (1998). Naissance et évolution d'un IUFM. *Revue internationale d'éducation de Sèvres*, (20), 91-105.
109. Instruction aux recteurs sur le décret qui précède [Décret relatif aux écoles normales primaires] URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18660702i.pdf
110. Instruction générale sur les attributions des préfets concernant l'enseignement primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18541031a.pdf
111. Instruction générale sur les attributions des recteurs concernant l'enseignement primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18541031b.pdf
112. Instructions pour la rentrée d'octobre 1946 URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19460826.pdf
113. Instruction sur les examens du brevet de capacité pour les fonctions d'instituteur et d'institutrice primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18550508.pdf
114. Instruction sur les examens pour la délivrance des brevets de capacité pour l'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18160614.pdf
115. Kushnir, I. (2016). The role of the Bologna Process in defining Europe. *European Educational Research Journal*, *15*(6), 664-675.
116. LA MASTERISATION: Mise en pratique à partir de la rentrée 2010-2011, la réforme de la Masterisation a profondément bouleversé le fonctionnement de la formation des enseignants. URL:

https://inspe.u-pec.fr/l-inspe/presentation/histoire-de-la-formation-des-enseignants/la-masterisation

117. Lapostollea, G., & Chevaillierb, T. (2016). Teacher training in France in the early 2010s. *International Perspectives on Teacher Education*, 89-98.

118. Le parcours préparatoire au professorat des écoles (PPPE) URL: https://www.devenirenseignant.gouv.fr/cid98901/de-licence-master-meef.html

119. Liste des ouvrages dont l'usage a été et demeure autorisé dans les établissements d'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18361230.pdf

120. Loi ayant pour objet la création de nouvelles écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18790809.pdf

121. Loi de finance URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19230630.pdf

122. Loi n° 2005-380 du 23 avril 2005 d'orientation et de programme pour l'avenir de l'école (1). URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000259787/

123. Loi n°2013-595 du 8 juillet 2013 d'orientation et de programmation pour la refondation de l'École de la République URL: https://www.education.gouv.fr/loi-ndeg2013-595-du-8-juillet-2013-d-orientation-et-de-programmation-pour-la-refondation-de-l-ecole-5618

124. LOI n° 2019-791 du 26 juillet 2019 pour une école de la confiance (1) URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000038829065/

125. Loi n°89-486 du 10 juillet 1989 d'orientation sur l'éducation URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000509314/1989-09-19/

126. Loi relative à la suppression des écoles normales et à la formation des instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19400918.pdf

127. Loi relative à l'enseignement URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18500315.pdf

128. Loi sur l'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18330628.pdf
129. Loi sur l'organisation de l'enseignement primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18861030.pdf
130. Nos, N., & Ostrovaya, U. (2020). EXPERIENCE IN REFORMING TEACHER TRAINING SYSTEMS IN EUROPE (EXAMPLE OF GERMANY AND FRANCE). *Economic and Social Development: Book of Proceedings*, 351-356.
131. Note de service n° 81-223 relative aux projets d'activités éducatives et culturelles des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19810609.pdf
132. Ordonnance du Roi concernant l'établissement d'une école normale primaire à Paris URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18310311.pdf
133. Ordonnance du Roi portant qu'il sera formé, dans chaque canton, un comité gratuit de charité pour surveiller et encourager l'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18160229.pdf
134. Ordonnance du Roi qui autorise l'établissement dans la ville de Rouen d'une école normale d'instituteurs primaires, dirigée par les frères des écoles chrétiennes URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18231126.pdf
135. Ordonnance du Roi qui autorise l'établissement de la congrégation des frères de Saint-Joseph, destinée à fournir aux communes rurales du département de la Somme des clercs laïcs et des instituteurs primaires URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18231203.pdf
136. Parcours : Enseigner l'allemand (CAPES) URL: https://inspe.unistra.fr/formation/masters/master-meef-2d-degre/enseigner-lallemand-capes/#data-rof-tab-cours

137. Parcours : Enseigner l'anglais (CAPES) URL: https://inspe.unistra.fr/formation/masters/master-meef-2d-degre/enseigner-langlais-capes/
138. Parcours : Enseigner l'espagnol (CAPES) URL: https://inspe.unistra.fr/formation/masters/master-meef-2d-degre/enseigner-lespagnol-capes/
139. parcours Allemand (2022/2023) URL: https://inspe.univ-nantes.fr/medias/fichier/fiche-maquette-allemand_1665999303818-pdf?ID_FICHE=87143&INLINE=FALSE
140. parcours Anglais (2022/2023) URL: https://inspe.univ-nantes.fr/medias/fichier/fiche-maquette-anglais_1665999326633-pdf?ID_FICHE=87143&INLINE=FALSE
141. parcours Espagnol (2022/2023) URL: https://inspe.univ-nantes.fr/medias/fichier/fiche-maquette-espagnol_1662555780693-pdf?ID_FICHE=87143&INLINE=FALSE
142. Programme relatif à l'enseignement dans les écoles normales des notions élémentaires les plus usuelles sur la physique, la chimie et les machines URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18370718.pdf
143. Programmes d'enseignement des écoles normales d'instituteurs URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19050804e.pdf
144. Programmes d'enseignement des écoles normales d'institutrices URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19050804f.pdf
145. Projet de décret sur l'Instruction publique présenté à l'Assemblée législative par Condorcet au nom du Comité d'Instruction publique URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17920420.pdf
146. Projet de loi sur l'Instruction publique, présenté à l'Assemblée nationale par M. de Falloux, ministre de l'Instruction publique URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18490618.pdf

147. Projet de loi sur l'Instruction publique présenté à l'Assemblée législative par M. Beugnot, au nom de la commission chargée d'examiner le projet de loi déposé le 18 juin 1849 URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18491006.pdf

148. Projet d'établissement de collèges pour l'instruction des maîtres d'école, dans chaque département du royaume, présenté à l'assemblée nationale, par Antoine-Joseph Dorsch citoyen français URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17920317.pdf

149. Projet tendant à révolutionner l'instruction URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17940520.pdf

150. Proposition de loi avant pour objet d'intégrer les écoles normales primaires d'instituteurs et d'institutrices dans «l'école unique» URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/19340111.pdf

151. Rapport au Roi par le ministre secrétaire d'État au département de l'Instruction publique sur la situation de l'instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18411101.pdf

152. Rapport au Roi sur la situation de l'Instruction primaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18380601.pdf

153. Rapport sur la clôture des cours de l'École normale, présenté à la Convention au nom du Comité d'Instruction publique par P. C. F. Daunou URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17950426r.pdf

154. Rapport sur l'établissement des écoles normales URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/17941024.pdf

155. Règlement relatif aux élèves-maîtres reçus au cours pratique de l'École normale élémentaire URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18160416.pdf

156. Schratz, M. (2010). What is a "European teacher". *The first ten years after Bologna*, 97-102.

157. Statuts des Frères des Écoles chrétiennes URL: http://rhe.ish-lyon.cnrs.fr/fichiers_pdf/toformation/18100804.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А
Додаток до постанови від 13 січня 1795 року

Primidi et sextidi	1° Mathématiques	*Lagrange* et *Laplace* conjointement
	2° Physique	*Haüy*
	3° Géométrie descriptive	*Monge*
Duodi et septidi.	1° Histoire naturelle	*Daubenton*
	2° Chimie	*Berthollet*
	3° Agriculture	*Thouin*
Tridi et octidi.	1° Géographie	*Buache* et *Mentelle* conjointement.
	2° Histoire	*Volney.*
	3° Morale	*Bernardin St-Pierre*
Quartidi et nonidi.	1° Grammaire	*Sicard*
	2° Analyse de l'entendement	*Garat*
	3° Littérature	*La Harpe*

Додаток Б
8-9 статті розпорядження від 16 липня 1833 року

Art. 8. - L'aspirant au brevet de capacité pour l'instruction primaire élémentaire devra satisfaire aux questions qui lui seront faites d'après le programme suivant :

L'instruction morale et religieuse.....	Catéchisme	
	Histoire sainte.....	Ancien Testament Nouveau Testament
Lecture.....	imprimés.....	français latins
	manuscrits ou cahiers lithographiés	
Écriture	bâtarde ronde cursive	en lettres... ordinaires majuscules

Procédés pour l'enseignement de la lecture et de l'écriture.

Éléments de la langue française.....	grammaire	analyse grammaticale de phrases dictées.
	orthographe.....	Théorie pratique.

Éléments du calcul.....	théorie.....	numération addition.....	
	pratique.....	soustraction..... multiplication..... divisions.....	appliqués aux nombres entiers et aux fractions décimales.

Système légal des poids et mesures ; conversion des anciennes mesures en nouvelles.

Premières notions de géographie et d'histoire.

Art. 9. - L'aspirant au brevet de capacité pour l'instruction primaire supérieure devra satisfaire aux questions qui lui seront faites d'après le programme suivant :

1° Tout ce qui est compris dans le programme pour l'instruction primaire élémentaire :

Et en outre, pour l'instruction morale et religieuse, quelques développements ;
Pour l'arithmétique, les proportions, les règles de trois et de société.

2° Notions de géométrie : angles, perpendiculaires, parallèles, surfaces des triangles, des polygones, du cercle ; volumes des corps les plus simples ;

Dessin linéaire ;

Applications usuelles de la géométrie.....	arpentage, toisé, levée des plans ;

Notions des sciences physiques et de l'histoire naturelle applicable aux usages la vie, et comprenant les définitions des machines les plus simples ;

Éléments de la géographie et de l'histoire générales, de la géographie et de l'histoire de France ;

Notions de la sphère ;

Chant.....	musique..... plain-chant.....	théorie ; pratique ;

Méthodes d'enseignement.....	simultané, mutuel.

Додаток В
Список обов'язкових книг для бібліотеки Нормальної школи від 7 липня 1835

Instruction morale et religieuse

La Bible, traduction de Sacy.
Le Nouveau Testament, *idem*.
Abrégé de l'Histoire de l'Ancien Testament, avec explication par Mesenguy, 10 vol. in-12.
Imitation de Jésus-Christ.
Catéchisme de Montpellier.
L'ouvrage des six jours (Duguet).
Mœurs des Israélites et des Chrétiens (Fleury).
De l'Existence de Dieu, par Fénelon.
Doctrine chrétienne, par Lhomond.
Histoire de la religion, par Lhomond.
Choix de sermons de Bossuet.
Des devoirs des hommes, par Silvio Pellico.
Premières et secondes lectures françaises, par Wilm, 2 vol. in-12.
Simon de Nantua et ses œuvres posthumes, par L. de Jussieu, 1 vol. in-12.
Hymnes du premier âge, ou cantiques en prose, imités de l'anglais.

Lecture

Méthode de Dupont.
Méthode de Maître.
Méthode de Meissas et Michelot.
Méthode de Lavaud.
Cahiers lithographiés de Selves.
Cahiers lithographiés de Levrault.
Cahiers lithographiés de Montizon.
Alphabet et premier livre de lecture, tableaux correspondants.

Écriture

Méthodes de Castairs.
Méthodes de Werdet.
Méthodes de Taupier.
Méthodes de Lavaud.

Langue française

Grammaire de Lhomond.
Grammaire de Guéroult
Grammaire de Noël et Chapsal.
Grammaire de Meissas et Michelot.
Grammaire de Lorain.
Grammaire générale (Sacy).
Synonymes français (Guizot).

Dictionnaire de l'Académie (édition de 1835).
Vocabulaire de Wailly.
Choix d'oraisons funèbres de Bossuet, Fléchier, etc.
Œuvres choisies de Fénelon, 6 vol. in-8°.
Esprit de Nicole, 1 vol. in-12.
Fables de La Fontaine.
Boileau (édition d'Amar).
Caractères de La Bruyère.
Petit carême de Massillon.
Histoire de Charles XII.
Morceaux choisis de Buffon.
Poème de la Religion, suivi de *Polyeucte*, d'*Athalie*, d'*Esther* et de *Mérope*.

Arithmétique, géométrie et applications

Arithmétique de Bezout.
Arithmétique de Vernier.
Géométrie de Vernier.
Géométrie de Legendre.
Géométrie de Bergery.
Géométrie pratique de Desnanot.
Dessin linéaire de Francœur.
Dessin linéaire de Lamotte.
Dessin linéaire de Boniface.
Dessin linéaire de Bouillon.
Arpentage et levé de plans, par Lamotte.
Tableaux d'arpentage, par Caubet de Rouen.
Table de Logarithmes, par Callet.

Histoire et géographie

Histoire ancienne de Rollin.
Discours sur l'Histoire universelle, par Bossuet.
Cahiers d'Histoire universelle, par Dumont et Gaillardin.
Abrégé de l'Histoire de France, par Ragon.
Précis de L'Histoire de France, par Caïx et Poirson.
Atlas historique et géographique de Kruse, publié par MM. Lebas et Ansart.
Globe aérophyse de Weyling.
Les trois grandes cartes d'Engelmann collées sur toile : Mappemonde, Europe, France.
Grandes cartes muettes de Levrault.
Grandes cartes muettes de Meissas et Michelot.
Géographie de Balby
Géographie de la France, par Lespin.
Géographie de la France, par Delapalme.
Géographie de la France, par Loriot.
Cours de géographie de Letronne.

Atlas de Selves.
Atlas d'Ansart.
Atlas de Meissas et Michelot

Éléments de sciences physiques et applications

Physique de Péclet.
Chimie de Péclet.
Histoire naturelle, par Delafosse.
Éléments de Technologie, par Francœur.
Géométrie et mécanique appliquées, par Dupin.
Dessin industriel de Normand.
La Minéralogie populaire, par Brard.
Maître Pierre. Industrie.
Maître Pierre. Physique.
Maître Pierre. Mécanique.
Maître Pierre. Astronomie.
Histoire naturelle des plantes, par Delapalme.
Histoire abrégée des principales inventions et découvertes, par Roux-Ferrand
Alphabet des arts et métiers.
Calendrier du bon cultivateur, par Dombasle.

Musique et chant

Méthode de Choron.
Méthode de Wilhem.
Méthode de Stœpel.
Traité élémentaire et tableaux de Quicherat.
Chant de la table de Pythagore, par Cany de Toulouse.
Chant du Décalogue, par Cany de Toulouse.

Pédagogie

(Méthodes d'enseignement et principes d'éducation.)

De l'éducation des enfants, par Locke.
De l'éducation des filles par Fénelon.
De l'éducation progressive, par Mme Necker de Saussure.
Entretien sur l'éducation, par Mœder.
Cours normal des Instituteurs, par de Gérando.
Cours normal des Instituteurs [a], par Mlle Sauvan.
Manuel de l'Instituteur primaire, ou Principes généraux de pédagogie, par Matter.
Le Visiteur des écoles, par Matter.
Exposé analytique des méthodes de l'abbé Gaultier, L. de Jussieu.
Instruction sur une bonne méthode d'enseignement primaire, par Levrault.
Lettres sur l'éducation religieuse, par Deluc.

Rapport sur l'état de l'instruction primaire en Allemagne, par V. Cousin.
Rapport au Roi sur l'instruction primaire en France, par M. le ministre de l'Instruction publique (1834).
Journal des Salles d'asile.
Guide des écoles primaires
Code de l'Instruction primaire.
Manuel général de l'Instruction primaire.
L'Instituteur. Journal des écoles primaires.

Додаток Г
3 стаття Постанови від 31 липня 1851 року

Art. 3. - Est arrêté ainsi qu'il suit le tableau des exercices dans les écoles normales primaires :

Lever à cinq heures du matin, - coucher à neuf heures du soir, - prière, lecture de piété, soins de propreté, récréations, travaux corporels, six heures par jour environ.

LEÇONS PAR SEMAINE

Ire année		IIe année		IIIe année	
Instruction religieuse et histoire sainte.....	3	Instruction religieuse et histoire sainte.....	3	Instruction religieuse et histoire sainte.....	3
Lecture.....	6	Lecture.....	6	Lecture.....	2
Récitation.....	3	Récitation.....	3	Récitation.....	3
Écriture	5	Écriture	5	Écriture	2
Langue française	9	Langue française	9	Langue française	3
Calcul et système légal des poids et mesures.....	6	Calcul et système légal des poids et mesures et dessin linéaire.....	6	Calcul appliqué aux opérations pratiques.....	6
Chants religieux	3	Chants religieux	3	Éléments d'histoire.....	1
		Exercices à l'école annexe	»	Éléments de géographie...	1
				Notions de sciences physiques et d'histoire naturelle applicables aux usages de la vie. Agriculture, horticulture..	3
				Arpentage, nivellement, dessin linéaire	5
				Chant.....	3
				Exercices â l'école annexe	»
	35		35		32

Додаток Д
Таблиця додаток до циркуляра від 2 липня 1866 року

Tableau de la répartition des matières d'enseignement
(Tableau annexé à la circulaire du 2 juillet 1866.)

N° d'ordre	Matières	Première année	Leçons par semaine	Deuxième année	Leçons par semaine	Troisième année	Leçons par semaine
1	*Instruction religieuse*	Instruction religieuse	2	Instruction religieuse	2	Instruction religieuse	2
2	*Pédagogie*					Exposé des meilleurs procédés - Education physique, intellectuelle et morale - Organisation des écoles	1
3	*Ecriture*	Cursive	3	Cursive - Ronde - Bâtarde	2	Cursive - Ronde - Bâtarde - Gothique	2
4	*Lecture* *Récitation*	Français - Manuscrit - Latin Textes choisis	5	Français - Manuscrit - Latin Textes choisis	4	Français - Manuscrit - Latin Textes choisis	3
5	*Langue française*	Dictées - Analyses Exercices de style et de composition	5	Dictées - Analyses Exercices de style et de composition	5	Dictées - Exercices de style et de composition Notions historiques sur nos grandes écrivains et leurs œuvres principales	3
6	*Calcul : système légal des poids et mesure* *Arithmétique appliquée aux opérations pratiques* *Tenue des livres*	Nombres entiers - Fractions Système métrique	5	Révision du système métrique et des fractions Applications aux questions d'intérêt, d'escompte, d'annuité, de banque, de société de crédit, de change, etc.	4	Révision et compléments du cours d'arithmétique appliquée Tenue des livres	3
7	*Eléments de géométrie* *Arpentage et nivellement*	Géométrie plane	1	Suite et fin de la géométrie plane Arpentage et nivellement	1	Révision et fin du cours - Applications de la géométrie dans l'espace	2
8	*Dessin linéaire* *Dessin d'ornement et d'imitation*	Dessin à main levée - Ornement	2	Dessin graphique - Etude des projections - Dessin d'ornement et d'imitation	2	Applications diverses du dessin graphique - Perspective - Ombres. Lavis - Suite du dessin d'ornement et d'imitation	2
9	*Eléments d'histoire et de géographie*	Notions très sommaires d'histoire ancienne - Histoire de France jusqu'à la fin du Xe siècle (avènement des Capétiens) Descriptions générale des cinq parties du monde	3	Histoire de France (de la fin du Xe siècle à la Révolution française, 1789) Géographie particulière de l'Europe	3	Histoire de France (depuis la Révolution française jusqu'à nos jours) Géographie de la France et surtout du département	3

10	*Chant et orgue*		3		3		3
11	*Notions de physique, de chimie et d'histoire naturelle applicable aux usages de la vie*	Zoologie (1er semestre) et botanique (2e semestre)	2	Physique Chimie (métalloïdes)	2 1	Physique Chimie (métaux) - Chimie organique	1 2
12	*Agriculture et horticulture* *Instructions élémentaires sur l'industrie*	Culture générale	2	Horticulture	3	Révision des cours de première et de seconde année Instructions élémentaires sur l'industrie	1 2
13	*Hygiène*					Hygiène	1
14	*Actes de l'état civil et administration communale*					Actes de l'état civil et administration communale	1
15	*Gymnastique*						
		Total des leçons par semaine	33		32		32
Tous les devoirs qui exigent la remise d'une copie ou la présentation d'un cahier doivent être considérés comme étant en même temps des exercices de *calligraphie* et d'*orthographe.*							

Додаток Е
5 стаття документа щодо вступної програми від 31 грудня 1867 року

Art. 5. - Les épreuves orales porteront sur les matières suivantes :

1° Instruction religieuse	Catéchisme Histoire sainte (Ancien et Nouveau Testament) Évangiles des dimanches.
2° Lecture	Lecture du français. Explication de la signification des mots, du sens des phrases et du passage tout entier. Lecture du latin et des manuscrits.
3° Éléments de la langue française	Premiers principes de grammaire. Principales règles de la syntaxe. Explication d'un texte français.
4° Arithmétique	Pratique des quatre règles (nombres entiers et décimaux) et calcul mental. Principales questions sur la théorie des quatre règles. Système métrique : théorie et pratique.
5° Histoire et géographie	Résumé de l'histoire et de la géographie de la France.

Додаток Ж

5 стаття Постанови від 3 серпня 1881 року (Нормальна школа для вчителів)

Art. 5 - La répartition des matières d'enseignement dans les écoles normales d'instituteurs est réglée par année et par cours conformément au tableau suivant :

Numéros d'ordre des programmes	Matières d'enseignement	Total des heures par semaine			Observations
		1re année	2e année	3e année	
	Matières demandant une préparation				
I	Instruction morale et civique	2	2	1/2 (1)	(1) Une heure par semaine pendant un semestre
II	Pédagogie et administration scolaire	1	1	1 1/2 (2)	
III	Langue et éléments de littérature française	7	5	4	(2) deux heures par semaine pendant un semestre, une heure pendant l'autre
IV	Histoire	4	3	3	
V	Géographie	1	1	1	
VI	Arithmétique	2	3	3	(3) Une heure par semaine pendant un semestre
VII	Géométrie	1	2	3	
VIII	Physique	1/2 (3)	2	2	(4) Une heure pendant l'autre semestre
IX	Chimie	1/2 (4)	1	1	
X	Sciences naturelles	1	1	2	
XI	Agriculture et horticulture		2	1	
	Total des heures d'enseignement demandant une préparation	20	23	22	
	Matières ne demandant pas une préparation				
	Écriture	3	1		
XII	Dessin	4	4	4	
XIII	Chant et musique	2	2	2	
	Total général des heures d'enseignement	29	30	28	
	Enseignement dispensé pendant les récréations				
XIV	Gymnastique	3	3	3	
	Travaux agricoles et manuels	4	4	4	
	Matière facultative				
	Langues vivantes	2	2	2	

Додаток Ж

5 стаття Постанови від 3 серпня 1881 року (Нормальна школа для вчительок)

Art. 5 - La répartition des matières d'enseignement dans les écoles normales d'institutrices est réglée par année et par cours conformément au tableau suivant :

Numéros d'ordre des programmes	Matières d'enseignement	Total des heures par semaine			Observations
		1re année	2e année	3e année	
	Matières demandant une préparation				
I	Instruction morale et civique	1	1	1	
II	Pédagogie et administration scolaire	1	1	1	(1) Une heure par semaine pendant un semestre
III	Langue et éléments de littérature française	6	5	4	
IV	Histoire	4	3	3	(2) Une heure par semaine pendant un semestre
V	Géographie	1	1	1	
VI	Arithmétique	3	3	3	(3) 2 heures par semaine pendant un semestre, une heure pendant l'autre
VII	Physique		1/2 (1)	1	
VIII	Chimie		1	1/2 (2)	
IX	Sciences naturelles	1	1	1 1/2 (3)	(4) Une heure pendant l'autre semestre
X	Économie domestique et hygiène		1/2 (4)	1	
	Total des heures d'enseignement demandant une préparation	17	17	17	
	Matières ne demandant pas une préparation				
	Écriture	3	1		
XI	Travaux de couture	3	3		
XII	Dessin	4	4	4	
XIII	Chant et musique	2	2	2	
	Total général des heures d'enseignement	29	27	26	
	Enseignement dispensé pendant les récréations				
XIV	Gymnastique	2	2	2	
	Herborisation et jardinage	2	2	2	
	Matière facultative				
	Langues vivantes	2	2	2	

Додаток И
97 стаття Постанови від 18 січня 1887 року

Art. 97. - La répartition des matières d'enseignement est réglée par année et par cours, conformément au tableau suivant :

I. - *Écoles normales d'instituteurs*

Matières d'enseignement	Total des heures par semaine		
	1re année	2e année	3e année
Instruction civique			1
Morale	2	2	
Pédagogie et administration scolaire	1	1	1
Langue et éléments de littérature française	7	5	4
Histoire	4	3	3
Géographie	1	1	1
Arithmétique et tenue des livres	2	3	3
Géométrie, arpentage et nivellement	1	2	3
Physique	1	2	2
Chimie	1	1	1
Sciences naturelles	1	1	2
Agriculture et horticulture		1	1 [2]
Langues vivantes	2	2	2
Écriture	2	1	
Dessin	4	4	4
Chant et musique	2	2	2
Gymnastique et exercices militaires	3	3	3 [2]
Travaux agricoles et manuels	4	4	4 [2]
Total	**38**	**38**	**37**

II - *Écoles normales d'institutrices*

Matières d'enseignement	Total des heures par semaine		
	1re année	2e année	3e année
Instruction morale et civique	1	1	1
Pédagogie et administration scolaire	1	1	1
Langue et éléments de littérature française	6	5	4
Histoire	4	3	3
Géographie	1	1	1
Arithmétique et tenue des livres	3	3	3
Physique		1	1
Chimie		1	1
Sciences naturelles	1	2	2
Economie domestique et hygiène		1	1
Langues vivantes	2	2	2
Écriture	3	1	
Dessin	4	4	4
Chant et musique	2	2	2
Gymnastique	2	2	2 [1]
Herborisation et jardinage	2	2	2 [1]
Total	**35**	**35**	**33**

Додаток К
Додаток до Постанови від 10 січня 1889 року

Programmes des écoles normales primaires

Tableaux de la répartition des matières d'enseignement

Annexes A et B

Tableau A

pour servir de modèle à la répartition des matières d'enseignement dans une école normale d'instituteurs

Matières d'enseignement	Total des heures par semaine		
	1re année	2e année	3e année
Enseignement littéraire	heures	heures	heures
Psychologie, morale, pédagogie	2	2	2
Langue et littérature française	5	4	4
Histoire et instruction civique	3	3	3
Géographie	1	1	1
Ecriture	2	1	.
Langues vivantes	2	2	2 (1)
Total des heures de l'enseignement littéraire	**15**	**13**	**12**
Enseignement scientifique			
Mathématiques	3	4	4
Physique et chimie	2	2	3
Sciences naturelles et hygiène	1	1	1 (2)
Dessin et modelage	4	4	4
Agriculture théorique	.	1	1
Total des heures de l'enseignement scientifique	**10**	**12**	**13**
Travaux manuels et agricoles	5	5	5
Exercices gymnastiques et militaires	3	3	3
Chant et musique	2	2	2

(1) Il a été décidé en Conseil supérieur qu'il y aurait, outre ces deux heures de classe, une heure prélevée sur les études ou le temps libre et qui serait consacrée (dans chaque année) à des exercices de conversation.

(2) L'hygiène et la géologie, en 3e année, ne prendront ensemble qu'une heure. - Hygiène : 20 leçons.

Додаток Л
Таблиця з документу щодо освітньої програми Нормальних шкіл для вчителів від 4 серпня 1905 року

Tableau de la répartition des matières d'enseignement
Ecoles normales d'instituteurs

Matières d'enseignement						
1re et 2e années	1re année	2e année	3e année	Culture	Education	
Psychologie, morale, applications	2	2	Morale et éducation, doctrines pédagogiques		2	6
			Pédagogie, administration scolaire, droit usuel, économie politique	1		1
Langue française, littérature, composition	5	4	Littérature, composition	3		12
			Langue française		1	1
Histoire et instruction civique	2	2	Histoire	1		5
Géographie	1	2	Histoire et géographie		1	4
Langues vivantes	2	2	Langues vivantes	3		7
Total de l'enseignement littéraire	12	12	*Total*	8	4	36
Mathématiques	3	4	Mathématiques appliquées	1		8
			Arithmétique		1	1
Physique et chimie avec expériences	3	3	Physique et chimie appliquées	1		7
			Manipulations scientifiques		1	1
Sciences naturelles	1	1	Hygiène	1		3
			Agriculture théorique	1		1
Total de l'enseignement scientifique	7	8	*Total*	4	2	21
Ecriture	(1) 2		Ecriture	(1) 2		2
Dessin	4	4	Dessin et modelage	2	1	11
Chant et musique	2	2	Chant et musique	2	1	7
Gymnastique, exercices militaires	(2) 2	2	Gymnastique		1	5
Travaux manuels et agricoles. Manipulations	4	4	Travaux manuels et agricoles. Manipulations	3		14
Total	12	12	*Total*	10	3	39
Total général	**31**	**32**	**Total général**	**22**	**9**	(3) **96**
				31		

(1) Leçons d'écriture pour les élèves qui n'ont pas une bonne écriture courante (heures non additionnées pour les élèves).
(2) Des leçons de gymnastique pourront être ajoutées pendant les récréations.
(3) Non compris la direction des lectures personnelles des élèves (1 heure par groupe de 10 élèves).

Додаток М

Таблиця з документа щодо освітньої програми Нормальних шкіл для вчительок від 4 серпня 1905 року

Tableau de la répartition des matières d'enseignement

Ecoles normales d'institutrices

Matières d'enseignement						
1re et 2e années	1re année	2e année	3e année	Culture générale	Education professionnelle	Professeurs
Psychologie, morale, applications	2	2	Morale et éducation, doctrines pédagogiques		2	6
			Pédagogie, administration scolaire	1		1
Langue française, littérature, composition	5	4	Littérature, composition française	3		12
			Langue française		1	1
Histoire et instruction civique	2	2	Histoire	1		5
Géographie	1	2	Histoire et géographie		1	4
Langues vivantes	2	2	Langues vivantes	3		7
Total de l'enseignement littéraire	12	12	*Total*	8	4	36
Mathématiques	2	2				4
Physique et chimie avec expériences	2	2	Manipulations scientifiques		1	5
Sciences naturelles	1	1				2
Total de l'enseignement scientifique	5	5	*Total*		1	11
Ecriture	(1) 2		Ecriture	(1) 2		2
Dessin	4	4	Dessin	2	1	11
Chant et musique	2	2	Chant et musique	2	1	7
Gymnastique	(2) 2	2	Gymnastique		1	(2) 5
Total	8	8	*Total*	4	3	25
			Economie domestique	**1**		1
			Hygiène et soins médicaux	**1**		1
Couture et raccommodage	**1**	**2**	Couture et raccommodage	**3**		6
			Cuisine	**2**		3
			Savonnage et repassage	**2**		2
			Nettoyages, jardinage	**2**		2
Total	**1**	**2**	Total	**11**		15
Total général	**26**	**27**	**Total général**	**23**	**8**	(3) **87**
				31		

Додаток Н
4 стаття Постанови від 16 серпня 1941 року

Art. 4. - La répartition des matières d'enseignement est effectuée, chaque semaine, de la manière suivante, chaque leçon étant d'une heure :

MATIERES	NOMBRE D'HEURES	NOMBRE D'HEURES	NOMBRE d'heures d'études
	de cours	d'exercices pratiques	
Morale professionnelle	1		
Psychologie de l'enfant	2	2	
Pédagogie générale	3	2	
Pédagogie spéciale	5	6	
Législation et administration scolaire	2		
Histoire régionale, géographie locale, art, folklore	1		
Lecture et explication française	1		3
Hygiène	1		
Dessin	2		
Travail manuel		2	
Chant choral		2	
Éducation physique		3	
Travail personnel			15
Totaux	18	17	18

Додаток II
2 стаття Постанови від 28 серпня 1946 року

Art. 2. - Le directeur de l'Enseignement du premier degré est chargé de l'exécution du présent arrêté, qui sera publié au *Journal officiel de la République française.*

Horaires des écoles normales

Période transitoire, classes de préparation au baccalauréat

Disciplines	1e année Seconde	2e année Première	3e année	
			Sciences expérimentales	Mathématiques
	heures	heures	heures	heures
Philosophie	-	-	5	3
Lettres	-	-	1	-
Français	5	5	-	-
Langue vivante (1 seule)	5	5	1 ½	1 ½
Histoire	2	2	2	2
Géographie	1 ½	2	2	2
Mathématiques	4	4	4	9
Sciences physiques	4 ½	4 ½	5	5 ½
Sciences naturelles (1)	1	1	4	2
Éducation physique	3	3	3	3
Dessin (2)	3	2 ½	1 ½	1 ½
Musique	2	2	1	1
Travaux manuels et horticoles	2	2	2	2
Exercices pratiques de psychologie (à l'école annexe)	-	1	1	1
Totaux	**33**	**34**	**33**	**33 1/2**

Додаток Р
Таблиця з циркуляру від 7 жовтня 1947 року

Enseignement magistral	14 h.
Éducation physique.....	3 h.
Exercices pratiques.....	15 h.
Travaux personnels.....	16 h.
	48 h.

Horaire

	1re année	2e année
Psychologie de l'enfant	3 h. (dont 2 d'exercices pratiques)	3 h. (dont 2 d'exercices pratiques)
Étude des faits sociaux	1 h.	1 h.
Pédagogie générale	1 h. (ou 2 par quinzaine)	1 h. (ou 2 par quinzaine)
Pédagogie spéciale	2 h.	2 h.
Leçon d'essai	1 h.	1 h.
Histoire de l'éducation et des doctrines pédagogiques	1 h.	1 h.
Morale professionnelle. Législation-administration scolaire	-	1 h.
Français, Littérature	1 h.	1 h.
Grammaire	1 h.	1 h.
Histoire et Géographie locale	1 h.	1 h.
Compléments et pédagogie des		

mathématiques et des sciences (Étude du milieu naturel)	2 h.	2 h.
Culture générale (conférences par professeurs spécialistes du dehors, élèves, etc.)	1 h.	1 h.
Dessin (3 h. par quinzaine.)	1 h. ½	1 h. ½
Musique et Chant choral	1 h. ½	1 h. ½
Option (direc. de trav.)	1 h.	3 h.
(trav. personne])	2 h.	
Enseignement ménager trav. manuel, ou agriculture	5 h.	5 h.
Activités sociales ou postscolaires	3 h.	3 h.
Éducation physique	3 h.	3 h.
Total	**32 heures**	**33 heures**

Додаток C
Таблиця з циркуляра від 15 листопада 1947 року

Horaires de la formation professionnelle en deux ans

	1re année	2e année
Psychologie de l'enfant	3 heures (dont 2 d'exercices pratiques)	3 heures (dont 2 d'exercices pratiques)
Étude des faits sociaux	1 heure	1 heure
Pédagogie générale	1 heure (ou 2 par quinzaine)	1 heure (ou 2 par quinzaine)
Pédagogie spéciale	2 heures	2 heures
Leçon d'essai	1 heure	1 heure
Histoire de l'éducation et des doctrines pédagogiques techniques	1 heure	1 heure
Morale professionnelle. Législation-administration scolaire	-	1 heure
Français, Littérature	1 heure	1 heure
Français, Grammaire	1 heure	1 heure
Histoire et Géographie locale	1 heure	1 heure
Arithmétique et pédagogie du calcul	1 heure	
Sciences physiques et naturelles. Étude du milieu naturel	1 heure	1 heure
Travaux pratiques en vue de l'enseignement des sciences d'observation et des sciences appliquées	1 heure	1 heure
Culture générale (conférences par professeurs spécialistes du dehors, élèves, etc.)	1 heure	1 heure
Dessin (3 h. par quinzaine.)	1 heure ½	1 heure ½
Musique et Chant choral	1 heure ½	1 heure ½
Option (direc. de travaux personnels par un professeur spécialisé) (trav. personne])	1 heure	1 heure
Enseignement ménager, travaux manuels, ou agriculture	5 heures	5 heures
Activités sociales ou postscolaires	3 heures	3 heures
Éducation physique	3 heures	3 heures
Total	**30 heures**	**31 heures**

Додаток Т
Перша стаття Постанови від 12 червня 1953 року

Article premier. - Les horaires des classes de préparation au baccalauréat dans les écoles normales primaires sont fixés conformément au tableau ci-dessous :

Disciplines	Seconde				Première				Sciences expérimentales		Mathématiques		Philosophie
	M		M'		M		M'						
	Classe	Études dirigées	Classe	Études dirigées	Classe	Études dirigées	Classe	Études dirigées	Élèves-maîtres	Élèves-maîtres-ses	Élèves-maîtres	Élèves-maîtres-ses	
Philosophie									5	5	3	3	9
Lettres									1	1	-	-	1
Français	4	1	4	1	4	1	4	1	-	-	-	-	-
Langues vivantes 1	3	1	3	1	3	1	3	1	1 ½	1 ½	1 ½	1 ½	1 ½
Langues vivantes 2	4	1	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Histoire	2	-	2	-	2	-			2	2	2	2	2
Géographie	1 ½	-	1 ½		2	-	2	-	2	2	2	2	2
Mathématiques	4	1	4	1	4	1	4	1	4	4	9	9	1 ½
Sciences physiques	4 ½	-	4 ½	-	4 ½	-	4 ½	-	5	5	5 ½	5 ½	2
Sciences naturelles	-	-	3	-	-	-	3	-	4	4	2	2	2
Éducation physique	3	-	3	-	3	-	3	-	3	2	3	2	3
Dessin	1 ½	-	1 ½	-	1 ½	-	1 ½		1 ½	1 ½	1 ½	1 ½	1 ½
Éducation musicale	1 ½	-	1 ½	-	1 ½	-	1 ½		1	1	1	1	1
Travaux manuels	1 ½	-	1 ½	-	1	-	1		1	2	1	2	2
Totaux	**30 ½**	**4**	**29 ½**	**3**	**30 ½**	**4**	**29 ½**	**3**	**31**	**31**	**31 ½**	**31 ½**	**28 ½**

Додаток У

Таблиця з циркуляра від 18 жовтня 1968 року

FORMATION PÉDAGOGIQUE DES INSTITUTEURS ET DES INSTITUTRICES

Horaires provisoires

Première année

I - DISCIPLINES

Philosophie de l'éducation (Pédagogie générale)		2 h
Psychologie de l'enfant		3 h
Pédagogie spéciale (dont au moins la moitié pour le français et les mathématiques)		10 h
Anthropologie sociale		2 h
Éducation physique		2 h
Culture esthétique		2 h
Langue vivante		2 h
Options	Philosophie - Anthropologie sociale - Lettres - Langues vivantes - Histoire - Géographie - Mathématiques - Sciences biologiques - Sciences physiques - Enseignement ménager - Travaux manuels - Arts plastiques, dramatiques - Musique	3 h

Додаток Ф

Таблиця з циркуляра від 8 травня 1979 року

Concours d'admission dans les écoles normales

Épreuves	Durée	Coefficient
Première série		
A.1 - Étude de texte (concours externe) ou étude de texte portant sur un problème d'éducation (concours interne)	3 heures	7
+ orthographe		4
A.2 - Analyse de documentation à caractère scientifique	3 heures	7
+ écriture et présentation		2
Deuxième série		
B.1 - Éducation physique et sportive	1 h ½ env.	4
B.2 - Épreuve d'aptitude vocale et auditive	¼ h	3
B.3 - Épreuve d'aptitude à l'éducation plastique	3 heures	3
Troisième série		
C - Entretien avec le jury à partir d'un texte ou d'un document portant sur un sujet d'ordre général (concours externe) ou commentaire oral sur une question d'ordre pédagogique suivi d'un entretien avec le jury (concours interne)	30 mn (après 45 mn de préparation)	10

Додаток X
Стаття 3.3 циркуляра від 26 червня 1979 року

3.3. A la formation polyvalente de l'instituteur, correspondent les unités de formation de base, au nombre de vingt-trois :

Français	3 unités de formation
Mathématiques	2 unités de formation
Mathématiques-Technologie	1 unité de formation
Activités d'éveil	5 unités de formation
dont :	
Histoire et géographie	1 unité de formation
Sciences expérimentales	1 unité de formation
Musique	1 unité de formation
Arts plastiques	1 unité de formation
Activités manuelles	1 unité de formation
Éducation physique et sportive	2 unités de formation

Pédagogie à l'école maternelle	1 unité de formation
Pédagogie du cycle des apprentissages	1 unité de formation
Pédagogie des cycles élémentaires et moyens	1 unité de formation
Étude du développement physiologique et psychologique de l'enfant	2 unités de formation
Philosophie de l'éducation et pédagogie générale	2 unités de formation
Connaissance de l'environnement politique, économique, social et culturel	2 unités de formation
Étude d'une langue et d'une civilisation étrangère	1 unité de formation

Додаток Ц
Таблиця з Постанови від 20 травня 1986 року

Contenu des formations

			COEFFICIENTS du contrôle

DOMAINES DE FORMATION		CODES	HORAIRES	C (2)	T (2)
1. Formation pédagogique générale théorique et pratique	1.1. *Formation générale théorique* : • Philosophie, histoire et sociologie de l'éducation, pédagogie générale, psychologie	1.11	250 h	2	
	•L'école maternelle	1.12	70 h	1	3
	• L'adaptation et l'intégration scolaires	1.13	42 h	0,5	
	• La scolarisation des enfants étrangers ou d'origine étrangère	1.14	27 h	0,5	
	1.2. *Stages en milieu scolaire* :				
	• Stage en maternelle	1.21	81 h		
	• Stage en C.P	1.22	81 h	2	
	• Stage en C.E./C.M	1.23	81 h		
	• Stage en collège (liaison C.M. 2/6e)	1.24	27 h		
	• Stage terminal en responsabilité	1.25	216 h		8

2. Formation disciplinaire (scientifique, méthodologique et didactique)	• Français	2.01	150 h	2	
	• Mathématiques	2.02	135 h	2	
	• Sciences et technologie (dont informatiques 70 h)	2.03	190 h	2	
	• Histoire - géographie et éducation civique	2.04	120 h	1	2
	• Éducation physique	205	100 h	1	
	• Éducation artistique	2.08	100 h	1	
3. Formation au rôle administratif et social de l'instituteur	3.1. *Formation générale théorique* :		-		
	• Connaissance du système éducatif, de son histoire, de se réglementation, et déontologie du métier d'instituteur	3.11	39 h		
	• Les problèmes économiques, sociaux et culturels concrets des milieux d'exercice et leurs conséquences scalaires et pédagogiques	3.12	54 h	1	1
	• Sensibilisation aux activités éducatives complémentaires de l'école et à la formation des adultes	3.13	27 h		
	3.2. *Stages externes* (1) :				
	• Stage en centre de loisirs ou centre culturel.....	3.21			
	• Stage en milieu de travail.....	3.22			
4. Approfondissements optionnels	• L'une des disciplines relavent de la formation pédagogique générale ou de la formation disciplinaire	4.01			
	• Une culture et une langue étrangères (notamment langues des paya d'origine des communautés immigrées)	4.02	100 h	1	
	• Une culture et une langue régionales	4.03			
	• L'école maternelle	4.04			

(1) Les stages externes peuvent être effectués, groupée ou échelonnés, selon leur nature.

(2) Les coefficients du contrôle continu figurent en colonne C, ceux du contrôle terminal en colonne T.

Додаток Ш
Освітні програми майбутніх вчителів іноземних мов Страсбурзького національного вищого інституту викладання та освіти

Semestre 1 - Enseigner l'allemand (CAPES)					
	CM	CI	TD	TP	TE
UE 1.1. Concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 12 ECTS	10h	-	96h	-	-
Stage massé en établissement scolaire (I) UE 1.1	-	-	-	-	-
TC : L'enseignant dans le système éducatif français. - Comprendre le cadre de référence et les fondements éthiques du métier. M1 S1 Mut	8h	-	32h	-	-
"Accompagnement du stage d'observation et de pratique accompagnée : Observation de la diversité des missions de l'enseignant de langue au XXIè siècle" UE 1.1	8h	-	6h	-	-
Connaissance des textes et programmes officiels en vigueur pour l'enseignement des langues : Comprendre leur logique, leur progressivité et les démarches préconisées UE 1.1	4h	-	6h	-	-
Les activités langagières de réception et de production et leur articulation UE 1.1	4h	-	10h	-	-
Initiation à la construction de séquences et à la préparation d'activités d'apprentissage en cours de langue UE 1.1	6h	-	5h	-	-
La langue pour et dans l'enseignement - allemand de spécialité et approche interculturelle UE 1.1	-	-	10h	-	-
UE 1.2 Langue écrite I : analyse grammaticale et linguistique de faits de langue et applications 5 ECTS	10h	-	10h	-	-
Langue écrite 1 : analyse grammaticale et linguistique des faits de langue et applications	-	-	-	-	-
UE 1.3 Civilisation et littérature des pays germanophones I 7 ECTS	20h	-	30h	-	-
Civilisation des pays germanophones S1	-	-	-	-	-
Littérature des pays germanophones S1	-	-	-	-	-
Civilisation et littérature appliquées à l'enseignement UE 1.3	-	-	-	-	-
UE 1.4 Initiation à la recherche 6 ECTS	26h	-	6h	-	-
Méthodologie de la recherche et documentation S1	-	-	-	-	-
Séminaire au choix S1	-	-	-	-	-

Semestre 2 - Enseigner l'allemand (CAPES)

		CM	CI	TD	TP	TE
UE 2.1. Concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements	9 ECTS	16h	-	88h	-	-
Stage filé en établissement scolaire (II) UE 2.1		-	-	-	-	-
TC : L'élève au centre d'un dispositif inclusif. - Prendre en compte les singularités des élèves et les contextes d'apprentissage, les accompagner dans leurs parcours. M1 S2 Mut		26h	-	10h	-	-
"Accompagnement du stage d'observation et de pratique accompagnée. Identification des principes, postures et gestes professionnels favorisant les apprentissages des élèves UE 2.1		8h	-	6h	-	-
Conception accompagnée de parcours, séquences et activités d'apprentissage adaptés aux profils des élèves UE 2.1		8h	-	10h	-	-
Evaluation des activités langagières UE 2.1		8h	-	10h	-	-
La langue dans et pour l'enseignement - allemand de spécialité et approche culturelle UE 2.1		-	-	10h	-	-
UE 2.2 Langue écrite II : Analyse grammaticale et linguistique de faits de langue et traduction	5 ECTS	12h	-	24h	-	-
Analyse grammaticale et linguistique des faits de langue et applications S2		-	-	-	-	-
Traduction (Renforcement) S2		-	-	-	-	-
UE 2.3 Civilisation et littérature des pays germanophones II	7 ECTS	24h	-	34h	-	-
Civilisation des pays germanophones S2		-	-	-	-	-
Littérature des pays germanophones S2		-	-	-	-	-
Civiliation et littérature appliquées à l'enseignement UE 2.3		-	-	-	-	-
UE 2.4 Accompagnement de la recherche - finalisation du mémoire	9 ECTS	-	-	24h	-	-
Accompagnement de la recherche UE 2.4		-	-	-	-	-

Semestre 3 - Enseigner l'allemand (CAPES)

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 3.1. Concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 13 ECTS	97h	-	-	-	-
"Stage (1;1) Option 1 : Stage en responsabilité en établissement scolaire (étudiant en alternance)" UE 3.1	-	-	-	-	-
"Stage (1;1) Option 2 : Stage en établissement scolaire (étudiant ne réalisant pas une alternance) " UE 3.1	-	-	-	-	-
TC S3 module 1 : Collaboration et Interdisciplinarité dans le numérique éducatif	-	-	-	-	-
TC S3 module 2. Prolongements, approfondissements et suivi individualisé	-	-	-	-	-
"Accompagnement du stage en responsabilité (1;1) Option 1 - étudiant en alternance Intégration de la dimension collective du métier -et mise en place d'un climat propice aux apprentissages I" UE 3.1	6h	-	6h	-	-
"Accompagnement du stage sous tutelle en pratique accompagnée. (1;1) Option 2 : étudiant ne réalisant pas une alternance Identification des principes, postures et gestes professionnels UE 3.1	-	-	15h	-	-
Conception de séquences et parcours d'apprentissage répondant à la diversité des profils et intégrant les outils numériques: tronc commun (dont préparation à l'écrit 2) UE 3.1	6h	-	12h	-	-
Conception de séquences et parcours d'apprentissage répondant à la diversité des profils (option 1 : perfectionnement) UE 3.1	-	-	12h	-	-
Conception de séquences et parcours d'apprentissage répondant à la diversité des profils (option 2 : consolidation) UE 3.1	-	-	12h	-	-
Mise en oeuvre autonome de son enseignement (dont préparation à l'oral 1) UE 3.1	-	-	9h	-	-
UE 3.2 Langue écrite III : Analyse linguistique de faits de langue & applications et traduction 6 ECTS	6h	-	24h	-	-
Analyse grammaticale et linguistique de faits de langue (sur dossiers) S3	-	-	-	-	-
Traduction (renforcement) S3	-	-	-	-	-
UE 3.3 Civilisation et littérature des pays germanophones III 6 ECTS	12h	-	24h	-	-
Civilisation des pays germanophones S3	-	-	-	-	-
Littérature des pays germanophones S3	-	-	-	-	-
UE 3.4. Exploiter les résultats de la recherche dans ses pratiques professionnelles 5 ECTS	-	-	24h	-	-
Transposition didactique du mémoire UE 3.4	-	-	24h	-	-

Semestre 4 - Enseigner l'allemand (CAPES)					
	CM	CI	TD	TP	TE
4.1 Concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 18 ECTS	-	-	84h	-	-
"Stage (1;1) Option 1 : Stage en responsabilité en établissement scolaire (étudiant en alternance)" UE 4.1	-	-	-	-	-
"Stage (1;1) Option 2 : Stage en établissement scolaire (étudiant ne réalisant pas une alternance) " UE 4.1	-	-	-	-	-
"TC Synthèse réflexive et entretien professionnel Se projeter dans le métier de professeur : analyser, argumenter et justifier ses choix, se préparer à l'oral 2." UE 4.1	-	-	24h	-	-
"Accompagnement du stage en responsabilité. Option 1 - étudiant en alternance Intégration de la dimension collective du métier et mise en place d'un climat propice aux apprentissages II" UE 4.1	-	-	15h	-	-
"Accompagnement du stage sous tutelle en pratique accompagnée. Option 2 : étudiant ne réalisant pas une alternance Acquisition des principes, postures et gestes professionnels UE 4.1	-	-	15h	-	-
Articuler le travail dans la classe et hors la classe (dont préparation à l'écrit 2) UE 4.1	-	-	24h	-	-
Mise en oeuvre autonome de son enseignement (dont préparation à l'oral 1) UE 4.1	-	-	21h	-	-
UE 4.2 Préparation finale aux épreuves du concours I 8 ECTS	4h	-	48h	-	-
Langue orale : compréhension et expression S4	-	-	-	-	-
Préparation à l'option d'alsacien du CAPES	-	-	-	-	-

Semestre 1 - Enseignement de l'anglais (CAPES)

		CM	CI	TD	TP	TE
UE 1.1 Concevoir, mettre en œuvre et réguler les enseignements	12 ECTS	20h	20h	56h	-	-
Stage massé en établissement scolaire (I) UE 1.1		-	-	-	-	-
TC : L'enseignant dans le système éducatif français. - Comprendre le cadre de référence et les fondements éthiques du métier. M1 S1 Mut		8h	-	32h	-	-
Didactique et pédagogie de l'anglais UE 1.1		20h	20h	56h	-	-
UE 1.2 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue	6 ECTS	-	9h	18h	-	-
Traduction S1		-	-	-	-	-
Linguistique S1		-	-	-	-	-
UE 1.3 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue et culture	9 ECTS	-	-	13.5h	-	-
Préparation concours S1		-	-	-	-	-
Séminaire de spécialité S1		-	-	-	-	-
Langue orale S1		-	-	-	-	-
UE 1.4 Initiation à la recherche	3 ECTS	-	-	19.5h	-	-
Méthodologie de la recherche S1		-	-	-	-	-
Mémoire de recherche S1		-	-	-	-	-
Méthodologie documentaire S1		-	-	-	-	-

Semestre 2 - Enseignement de l'anglais (CAPES)

		CM	CI	TD	TP	TE
UE 2.1 Concevoir, mettre en œuvre et réguler les enseignements	9 ECTS	26h	20h	56h	-	-
Stage filé en établissement scolaire (II) UE 2.1		-	-	-	-	-
TC : L'élève au centre d'un dispositif inclusif. - Prendre en compte les singularités des élèves et les contextes d'apprentissage, les accompagner dans leurs parcours. M1 S2 Mut		26h	-	10h	-	-
Didactique et pédagogie de l'anglais UE 2.1		10h	20h	40h	-	-
UE 2.2 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue	4 ECTS	10h	-	33h	-	-
Traduction S1		-	-	-	-	-
Linguistique S1		-	-	-	-	-
UE 2.3 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue et culture	8 ECTS	36h	-	18h	-	-
Préparation concours S2		-	-	-	-	-
Séminaire de spécialité S2		-	-	-	-	-
Langue orale S2		-	-	-	-	-
UE 2.4 Consolidation de la recherche	9 ECTS	-	-	12h	-	-
Méthodologie de la recherche S2		-	-	-	-	-
Mémoire de recherche S2		-	-	-	-	-

Semestre 3 - Enseignement de l'anglais (CAPES)

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 3.1 Concevoir, mettre en œuvre et réguler les enseignements 10 ECTS	-	-	44h	-	-
"Stage Option 1 : Stage en responsabilité en établissement scolaire (étudiant en alternance)" UE 3.1	-	-	-	-	-
"Stage Option 2 : Stage en établissement scolaire (étudiant ne réalisant pas une alternance) " UE 3.1	-	-	-	-	-
TC S3 module 1 : Collaboration et Interdisciplinarité dans le numérique éducatif	-	-	-	-	-
TC S3 module 2. Prolongements, approfondissements et suivi individualisé	-	-	-	-	-
Didactique et pédagogie de l'anglais UE 3.1	-	-	44h	-	-
UE 3.2 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue 4 ECTS	11h	-	33h	-	-
Traduction S1	-	-	-	-	-
Linguistique S1	-	-	-	-	-
UE 3.3 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue et culture 8 ECTS	42h	-	18h	-	-
Préparation concours S3	-	-	-	-	-
Séminaire de spécialité S3	-	-	-	-	-
Langue orale S3	-	-	-	-	-
UE 3.4 Exploiter les résultats de la recherche dans ses pratiques professionnelles 8 ECTS	-	-	24h	-	-
Exploitation pédagogique UE 3.4	-	-	24h	-	-

Semestre 4 - Enseignement de l'anglais (CAPES)

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 4.1 Concevoir, mettre en œuvre et réguler les enseignements 18 ECTS	-	-	68h	-	-
"Stage Option 1 : Stage en responsabilité en établissement scolaire (étudiant en alternance)" UE 4.1	-	-	-	-	-
"Stage Option 2 : Stage en établissement scolaire (étudiant ne réalisant pas une alternance) " UE 4.1	-	-	-	-	-
"TC Synthèse réflexive et entretien professionnel Se projeter dans le métier de professeur : analyser, argumenter et justifier ses choix, se préparer à l'oral 2." UE 4.1	-	-	24h	-	-
Didactique et pédagogie de l'anglais UE 4.1	-	-	44h	-	-
UE 4.2 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue 4 ECTS	6h	-	18h	-	-
Traduction S4	-	-	-	-	-
Linguistique S4	-	-	-	-	-
UE 4.3 Maîtriser les savoirs disciplinaires : langue et culture 8 ECTS	12h	-	22h	-	-
Préparation concours S4	-	-	-	-	-
Langue orale S4	-	-	-	-	-

Semestre 1 - Enseigner l'Espagnol

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 1.1 - Se former à la didactique et la pédagogie; concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 13 ECTS	10h	32h	54h	-	-
Stage massé en établissement scolaire (I) UE 1.1	-	-	-	-	-
TC : L'enseignant dans le système éducatif français. - Comprendre le cadre de référence et les fondements éthiques du métier. M1 S1 Mut	8h	-	32h	-	-
Textes et programmes officiels, notamment régissant l'enseignement des langues vivantes, et en particulier de l'Espagnol. UE 1.1	-	4h	2h	-	-
Architecture des contenus d'enseignement (partie 1) : appropriation et construction des apprentissages. UE1.1	-	8h	8h	-	-
Transpositions didactiques. De l'analyse du document à sa didactisation (partie 1). Initiation à la conception et la mise en œuvre d'un cours de langue UE 1.1	-	8h	10h	-	-
Mise en situation professionnelle : la mise en œuvre en classe 1. Stage d'observation et de pratique accompagnée (stage massé) : être enseignant de langue aujourd'hui. UE 1.1	-	12h	10h	-	-
UE 1.2/3.2 - Langue 7 ECTS	12h	-	36h	-	-
Matière 1 : Thème + faits de langue	-	-	-	-	-
Matière 2 : Version + faits de langue	-	-	-	-	-
UE 1.3 - Préparation écrit 1, littérature et image 7 ECTS	72h	-	-	-	-
Matière 1 : Question 1 au programme du concours	-	-	-	-	-
Matière 2 : Question 2 au programme du concours	-	-	-	-	-
Iconographie S1	-	-	-	-	-
Littérature espagnole S1	-	-	-	-	-
Littérature latino-américaine S1	-	-	-	-	-
Matière 3 : Cinéma	-	-	-	-	-
UE 1.4 -Initiation à la recherche 3 ECTS	-	-	18h	-	-
Initiation à la recherche	-	-	-	-	-

Semestre 2 - Enseigner l'Espagnol

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 2.1 - Se former à la didactique et la pédagogie; concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 9 ECTS	16h	36h	44h	-	-
Matière stage (filé) UE 2.1	-	-	-	-	-
TC : L'élève au centre d'un dispositif inclusif. - Prendre en compte les singularités des élèves et les contextes d'apprentissage, les accompagner dans leurs parcours. M1 S2 Mut	26h	-	10h	-	-
Architecture des contenus d'enseignement (partie 2): enrichissement de la construction des apprentissages pour une mise en oeuvre pédagogique. UE2.1	-	12h	8h	-	-
Transpositions didactiques. De l'analyse du document à sa didactisation (partie 2). Analyse, conception et mise en œuvre de supports de cours. Approches didactiques et démarches pédagogiques. UE 2.1	-	12h	10h	-	-
Mise en situation professionnelle : la mise en œuvre en classe 2. Stage d'observation et de pratique accompagnée (stage filé) : être enseignant de langue étrangère dans sa classe. UE 2.1	-	12h	10h	-	-
UE 2.2/UE 4.2 mutualisée - Langue 6 ECTS	12h	-	36h	-	-
Matière 1 : Thème + faits de langue	-	-	-	-	-
Matière 2 : Version + faits de langue	-	-	-	-	-
UE 2.3 - Préparation écrit 1, civilisation, iconographie et vidéo 6 ECTS	72h	-	-	-	-
Matière 1 : Question 3 au programme du concours	-	-	-	-	-
Matière 2 : Question 4 au programme du concours	-	-	-	-	-
Matière 3 : Documents iconographiques	-	-	-	-	-
Matière 1 : Littérature espagnole	-	-	-	-	-
Matière 2 : Littérature latino-américaine	-	-	-	-	-
Documents audios et vidéos ("leçon")	-	-	-	-	-
UE 2.4 - Initiation à la recherche 9 ECTS	-	-	24h	-	-
Initiation à la recherche S2	-	-	-	-	-

Semestre 3 - Enseigner l'espagnol

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 3.1 Se former à la didactique et la pédagogie; concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 10 ECTS	-	40h	62h	-	-
"Stage (1;1) Option 1 : Stage en responsabilité en établissement scolaire (étudiant en alternance)" UE 3.1	-	-	-	-	-
"Stage (1;1) Option 2 : Stage en établissement scolaire (étudiant ne réalisant pas une alternance) " UE 3.1	-	-	-	-	-
TC S3 module 1 : Collaboration et Interdisciplinarité dans le numérique éducatif	-	-	-	-	-
TC S3 module 2. Prolongements, approfondissements et suivi individualisé	-	-	-	-	-
Transposition didactique et mise en œuvre pédagogique (partie 1). Conception de séance / séquence, processus d'apprentissage, inclusion et diversité des élèves, usages du numérique. UE 3.1	-	24h	16h	-	-
Mise en situation professionnelle : la mise en œuvre en classe 3. L'enseignant au sein de l'EPLE et le travail en collectif. Gestion de classe et autorité 1. UE 3.1	-	16h	18h	-	-
UE 1.2/3.2 - Langue 7 ECTS	12h	-	36h	-	-
Matière 1 : Thème + faits de langue	-	-	-	-	-
Matière 2 : Version + faits de langue	-	-	-	-	-
UE 3.3 Préparation écrit 1, littérature et image 6 ECTS	48h	-	-	-	-
Matière 1 : Question 1 au programme du concours	-	-	-	-	-
Matière 2 : Question 2 au programme du concours	-	-	-	-	-
Iconographie S1	-	-	-	-	-
Matière 3 : Cinéma	-	-	-	-	-
UE 3.4 Exploitation de la recherche à visée professionnelle 8 ECTS	-	-	24h	-	-
Exploration de la recherche à visée professionnelle	-	-	-	-	-

Semestre 4 - Enseigner l'espagnol

	CM	CI	TD	TP	TE
UE 4.1 Se former à la didactique et la pédagogie; concevoir, mettre en oeuvre et réguler les enseignements 18 ECTS	-	48h	44h	-	-
Stage (1;1) Option 1 : Stage en responsabilité en établissement scolaire (étudiant en alternance) UE 4.1	-	-	-	-	-
Stage (1;1) Option 2 : Stage en établissement scolaire (étudiant ne réalisant pas une alternance) UE 4.1	-	-	-	-	-
TC Synthèse réflexive et entretien professionnel Se projeter dans le métier de professeur : analyser, argumenter et justifier ses choix, se préparer à l'oral 2. UE 4.1	-	-	24h	-	-
Transposition didactique et mise en œuvre pédagogique (partie 2). Architecture et analyse des contenus d'enseignements. La pédagogie de projet. Elaboration de séance / séquence et évaluation. UE 4.1	-	24h	10h	-	-
Mise en situation professionnelle : la mise en œuvre en classe 4. L'enseignant au sein de l'EPLE et le travail en collectif. Gestion de classe et autorité 2. UE 4.1	-	24h	10h	-	-
UE 2.2/UE 4.2 mutualisée - Langue 6 ECTS	12h	-	36h	-	-
Matière 1 : Thème + faits de langue	-	-	-	-	-
Matière 2 : Version + faits de langue	-	-	-	-	-
UE 4.3 Préparation écrit 1, civilisation, iconographie et vidéo 6 ECTS	48h	-	-	-	-
Matière 1 : Question 3 au programme du concours	-	-	-	-	-
Matière 2 : Question 4 au programme du concours	-	-	-	-	-
Matière 3 : Documents iconographiques	-	-	-	-	-
Civilisation et/ ou documents audios et vidéos (12h00 au choix)	-	-	-	-	-

Додаток Щ
Освітні програми майбутніх вчителів іноземних мов Нантського національного вищого інституту викладання та освіти

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 11 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	21 12	
UE 12 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**140**	**20**
EC1 : Cultures anglophones (*) EC2 : Langue anglaise (Thème version et linguistique) EC3 : Étude de la langue orale EC4 : Histoire/Epistémologie de la discipline (*) EC5 : Didactique de la discipline et numérique associé (*)	34 30 12 14 50	
UE 13 L'enseignant praticien réflexif	**55**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Se former à et par la recherche (*) EC3 : Se projeter dans le métier de professeur EC4 : Suivi Recherche EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	14 24 15 1 1	
Total Semestre 1	**228**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 21 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	21 12	
UE 22 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**161**	**20**
EC1 : Cultures anglophones (*) EC2 : Langue anglaise (Thème version et linguistique) (*) EC3 : Étude de la langue orale EC4 : Didactique des langues - Culture (*) EC5 : Didactique de la discipline et numérique associé (*)	34 30 12 14 71	
UE 23 L'enseignant praticien réflexif	**62**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Se former à et par la recherche (*) EC3 : Se projeter dans le métier de professeur EC4 : Suivi Recherche EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	20 24 15 2 1	
Total Semestre 2	**256**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 11 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	21 12	
UE 12 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**140**	**20**
EC1 : Cultures anglophones (*) EC2 : Langue anglaise (Thème version et linguistique) EC3 : Étude de la langue orale EC4 : Histoire/Epistémologie de la discipline (*) EC5 : Didactique de la discipline et numérique associé (*)	34 30 12 14 50	
UE 13 L'enseignant praticien réflexif	**55**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Se former à et par la recherche (*) EC3 : Se projeter dans le métier de professeur EC4 : Suivi Recherche EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	14 24 15 1 1	
Total Semestre 1	**228**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 21 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	21 12	
UE 22 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**161**	**20**
EC1 : Cultures anglophones (*) EC2 : Langue anglaise (Thème version et linguistique) (*) EC3 : Étude de la langue orale EC4 : Didactique des langues - Culture (*) EC5 : Didactique de la discipline et numérique associé (*)	34 30 12 14 71	
UE 23 L'enseignant praticien réflexif	**62**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Se former à et par la recherche (*) EC3 : Se projeter dans le métier de professeur EC4 : Suivi Recherche EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	20 24 15 2 1	
Total Semestre 2	**256**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 11 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement	21	
EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	12	
UE 12 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**178**	**20**
EC1 : Civilisation et littérature hispaniques	79	
EC2 : Langue espagnole (Thème version et faits de langue)	44	
EC3 : Histoire/Epistémologie de la discipline	10	
EC4 : Didactique de l'espagnol	34	
EC5 : Numérique associé à l'enseignement de l'espagnol	9	
UE 13 L'enseignant praticien réflexif	**55**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*)	14	
EC2 : Se former à et par la recherche (*)	24	
EC3 : Se projeter dans le métier de professeur	15	
EC4 : Suivi Recherche	1	
EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	1	
Total Semestre 1	**264**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 21 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement	21	
EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	12	
UE 22 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**176**	**20**
EC1 : Civilisation et littérature hispaniques	79	
EC2 : Langue espagnole (Thème version et faits de langue) (*)	44	
EC3 : Histoire/Epistémologie de la discipline	10	
EC4 : Didactique de l'espagnol	34	
EC5 : Numérique associé à l'enseignement de l'espagnol	9	
UE 23 L'enseignant praticien réflexif	**62**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*)	20	
EC2 : Se former à et par la recherche (*)	24	
EC3 : Se projeter dans le métier de professeur	15	
EC4 : Suivi Recherche et rédaction d'un mémoire	2	
EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	1	
Total Semestre 2	**271**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 31 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**18**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	9 9	
UE 32 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**98**	**20**
EC1 : Civilisation et littérature hispaniques EC2 : Langue espagnole (Thème version et faits de langue) (*) EC3 : Accompagnement à l'écrit disciplinaire du concours EC4 : Didactique dans la classe, concepts et ingénierie EC5 : Accompagnement à l'écrit didactique du concours	24 15 12 33 12	
UE 33 L'enseignant praticien réflexif	**51**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Se former à et par la recherche (*) EC3 : Se projeter dans le métier de professeur EC4 : Suivi de la mise en situation professionnelle EC5 : Suivi Recherche et rédaction d'un mémoire	20 12 15 2 2	
Total Semestre 3	**165**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 41 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**18**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	9 9	
UE 42 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**73**	**20**
EC1 : Savoirs disciplinaires au service de la pratique enseignante EC2 : Ingénieries didactiques EC3 : Simulation oral 1	27 45 1	
UE 43 L'enseignant praticien réflexif	**24**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Suivi de la mise en situation professionnelle EC3 : Suivi de projet personnel de l'étudiant	20 2 2	
Total Semestre 4	**115**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 11 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**33**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement	21	
EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	12	
UE 12 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**180**	**20**
EC1 : Savoirs disciplinaires 1 : littérature, civilisation (*)	48	
EC2 : Savoirs disciplinaires 2 : linguistique, traduction et analyse grammaticale (*)	54	
EC3 : Savoirs disciplinaires 3 : compétence rédactionnelle, compétence orale, méthodologie (*)	36	
EC4 : Histoire/Epistémologie de la discipline	12	
EC5 : Didactique de l'allemand et numérique associé (*)	30	
UE 13 L'enseignant praticien réflexif	**55**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*)	14	
EC2 : Se former à et par la recherche (*)	24	
EC3 : Se projeter dans le métier de professeur	15	
EC4 : Suivi Recherche	1	
EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	1	
Total Semestre 1	**268**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 21 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**21**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement	12	
EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	9	
UE 22 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**158**	**20**
EC1 : Ateliers disciplinaires 1 : littérature, civilisation (*)	36	
EC2 :Ateliers disciplinaires 2 : linguistique, traduction et analyse grammaticale (*)	42	
EC3 : Ateliers disciplinaires 3 : compétence rédactionnelle, synthèse de dossier (*)	36	
EC4 : Didactique des langues et cultures	12	
EC5 : Didactique de l'allemand et numérique associé	32	
UE 23 L'enseignant praticien réflexif	**58**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*)	20	
EC2 : Se former à et par la recherche (*)	20	
EC3 : Se projeter dans le métier de professeur	15	
EC4 : Suivi Recherche	2	
EC5 : Suivi de la mise en situation professionnelle	1	
Total Semestre 2	**237**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 31 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**18**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	9 9	
UE 32 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**108**	**20**
EC1 : Préparation à l'épreuve disciplinaire : littérature et civilisation EC2 : Préparation à l'épreuve disciplinaire (traduction) et à l'épreuve disciplinaire appliquée (faits de langue) EC3 : Préparation à l'épreuve disciplinaire appliquée : didactique de l'allemand	36 36 36	
UE 33 L'enseignant praticien réflexif	**51**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Se former à et par la recherche (*) EC3 : Se projeter dans le métier de professeur EC4 : Suivi de la mise en situation professionnelle EC5 : Suivi Recherche et rédaction d'un mémoire	20 12 15 2 2	
Total Semestre 3	**177**	**30**

Unités d'enseignement	Heures étudiants	ECTS
UE 41 L'enseignant acteur de la communauté éducative	**18**	**3**
EC1 : Se situer dans l'institution scolaire et dans un établissement EC2 : S'appuyer sur des savoirs transversaux pour enseigner	9 9	
UE 42 L'enseignant pilote de son enseignement et responsable de la construction des savoirs et des apprentissages des élèves	**56**	**20**
EC1 : Méthodologie de la discipline : préparation à la leçon (première partie : restitution, analyse et commentaire) EC2 : Simulation oral 1 EC3 : Didactique de l'allemand : préparation à la leçon (deuxième partie : exploitation didactique et pédagogique) EC4 : Simulation oral 2	18 1 36 1	
UE 43 L'enseignant praticien réflexif	**24**	**7**
EC1 : Analyser l'activité de l'enseignant et de l'élève (*) EC2 : Suivi de la mise en situation professionnelle EC3 : Suivi de projet personnel de l'étudiant	20 2 2	
Total Semestre 4	**98**	**30**

Додаток Щ
Освітні програми майбутніх вчителів іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету

2.ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

2.1. Перелік компонент освітньої програми

ОК 1	Практика усного і писемного мовлення англійської мови	46	іспит, атестаційний іспит
ОК 2	Практична фонетика англійської мови	8	залік, іспит
ОК 3	Практична граматика англійської мови	12	залік
ОК 4	Вступ до мовознавства	3	іспит
ОК 5	Історія зарубіжної літератури	4	залік
ОК 6	Історія державотворення України	3	залік
ОК 7	Українська література у світовому контексті	3	залік
ОК 8	Сучасна українська літературна мова	3	залік
ОК 9	Загальна психологія	3	іспит
ОК 10	Друга іноземна мова	36	іспит, атестаційний іспит
ОК 11	Безпека життєдіяльності людини у закладах освіти	2	залік
ОК 12	Навчальна педагогічна практика Вступ до фаху Освітні студії (педагогічний аспект) Освітні студії (методичний аспект)	 3 3 5	 залік залік залік
ОК 13	Педагогіка	6	залік, іспит
ОК 14	Філософія	2	залік
ОК 15	Педагогічна і вікова психологія	3	іспит
ОК 16	Курсова робота з педагогіки / психології / історії зарубіжної літератури	1	залік
ОК 17	Лексикологія англійської мови	3	іспит
ОК 18	Історія англійської мови	2	іспит
ОК 19	Методика навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти	6	залік, іспит, атестаційний іспит
ОК 20	Теоретична граматика англійської мови	2	іспит
ОК 21	Література англомовних країн	3	залік
ОК 22	Методика навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти різного типу	3	залік
ОК 23	Стилістика першої іноземної мови	2	іспит
ОК 24	Курсова робота з методики навчання англійської мови	1	залік
ОК 25	Виробнича педагогічна практика з англійської мови	6	залік
ОК 26	Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови	6	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент		**180**	

2. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

2.1.Перелік компонент ОП

ОК 1	Практика усного і писемного мовлення німецької мови	46	іспит, атестаційний іспит
ОК 2	Практична фонетика німецької мови	8	залік, іспит
ОК 3	Практична граматика німецької мови	12	залік
ОК 4	Вступ до мовознавства	3	іспит
ОК 5	Історія зарубіжної літератури	4	залік
ОК 6	Історія державотворення України	3	залік
ОК 7	Українська література у світовому контексті	3	залік
ОК 8	Сучасна українська літературна мова	3	залік
ОК 9	Загальна психологія	3	іспит
ОК 10	Друга іноземна мова	36	іспит, атестаційний іспит
ОК 11	Безпека життєдіяльності людини у закладах освіти	2	залік
ОК 12	Навчальна педагогічна практика. Вступ до фаху Освітні студії (педагогічний аспект) Освітні студії (методичний аспект)	 3 3 5	залік
ОК 13	Педагогіка	6	залік, іспит
ОК 14	Філософія	2	залік
ОК 15	Педагогічна і вікова психологія	3	іспит
ОК 16	Курсова робота з педагогіки	1	залік
ОК 17	Лексикологія німецької мови	3	іспит
ОК 18	Історія німецької мови	2	іспит
ОК 19	Методика навчання німецької мови в закладах загальної середньої освіти	6	залік, іспит
ОК 20	Теоретична граматика німецької мови	2	іспит
ОК 21	Література німецькомовних країн	3	залік
ОК 22	Методика навчання німецької мови в закладах загальної середньої освіти різного типу	3	залік
ОК 23	Стилістика німецької мови	2	іспит
ОК 24	Курсова робота з методики навчання німецької мови	1	залік
ОК 25	Виробнича педагогічна практика з німецької мови	6	залік
ОК 26	Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови та зарубіжної літератури	9	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент		**180**	

2.ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

2.1.Перелік компонент освітньої програми

ОК 1	Практика усного і писемного мовлення першої іноземної мови	44	іспит, атестаційний іспит
ОК 2	Практична фонетика першої іноземної мови	8	залік, іспит
ОК 3	Практична граматика першої іноземної мови	15	залік
ОК 4	Вступ до мовознавства	3	іспит
ОК 5	Історія зарубіжної літератури	4	залік
ОК 6	Історія державотворення України	3	залік
ОК 7	Українська література у світовому контексті	3	залік
ОК 8	Сучасна українська літературна мова	3	залік
ОК 9	Загальна психологія	3	іспит
ОК 10	Друга іноземна мова	30	іспит, атестаційний іспит
ОК 11	Безпека життєдіяльності людини у закладах освіти	2	залік
ОК 12	Навчальна педагогічна практика Вступ до фаху Освітні студії (педагогічний аспект) Освітні студії (методичний аспект)	 3 3 5	 залік залік залік
ОК 13	Педагогіка	5	Залік, іспит
ОК 14	Філософія	3	Залік
ОК 15	Педагогічна і вікова психологія	3	іспит
ОК 16	Курсова робота з педагогіки / психології	1	залік
ОК 17	Лексикологія першої іноземної мови	3	іспит
ОК 18	Лінгвокраїнознавство ІМ1	3	залік
ОК 19	Методика навчання іспанської мови в закладах загальної середньої освіти	6	залік, іспит
ОК 20	Теоретична граматика першої ІМ	3	іспит
ОК 21	Література іспаномовних країн	3	залік
ОК 22	Методика навчання другої іноземної мови в закладах загальної середньої освіти	2	залік
ОК 23	Стилістика першої іноземної мови	3	іспит
ОК 24	Курсова робота з методики навчання іспанської мови	1	залік
ОК 25	Виробнича педагогічна практика з першої іноземної мови	6	залік
ОК 26	Виробнича практика з ДІМ та зарубіжної літератури	9	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент		**180**	

Додаток Ю
Анкета для студентів 4-го курсу за спеціальністю 014 Середня освіта: Французька мова та література

АНКЕТА

Шановні студенти! Просимо Вас дати відповіді на запитання, що пропонуються нижче. Ця анкета є анонімною. Відповідаючи на запитання анкети, просимо уважно ознайомитися із запропонованими варіантами відповідей та позначити галочкою ті, які найбільшою мірою відповідають Вашому баченню зазначеного питання.

1. Упродовж навчання на бакалавраті, дисциплін, що спрямовані на професійно-педагогічну підготовку (педагогіка, методика, психологія тощо) достатньо для забезпечення гарної підготовки Вас як майбутніх вчителів

Зовсім не погоджуюсь	Скоріше не погоджуюсь	Скоріше погоджуюсь	Повністю погоджуюсь

2. Варто збільшити кількість часу що приділяється дисциплінам, що спрямовані на професійно-педагогічну підготовку (педагогіка, методика, психологія тощо) для забезпечення гарної підготовки Вас як майбутніх вчителів

Зовсім не погоджуюсь	Скоріше не погоджуюсь	Скоріше погоджуюсь	Повністю погоджуюсь

3. Упродовж навчання на бакалавраті, обсяги практичного аспекту професійно-педагогічної підготовки (педагогічні практики) достатньо для забезпечення гарної підготовки Вас як майбутніх вчителів

Зовсім не погоджуюсь	Скоріше не погоджуюсь	Скоріше погоджуюсь	Повністю погоджуюсь

4. Варто збільшити кількість обсягів практичного аспекту професійно-педагогічної підготовки (педагогічні практики) задля забезпечення гарної підготовки Вас як майбутніх вчителів

Зовсім не погоджуюсь	Скоріше не погоджуюсь	Скоріше погоджуюсь	Повністю погоджуюсь

5. В Україні, можна працювати вчителем закінчивши бакалаврат (4 роки навчання), у Франції обов’язковою умовою є здобуття диплома Магістра (Master), що відповідає 5-ти рокам навчання (3 роки на бакалавраті й 2 роки магістратури)

   Чи варто запозичити досвід Франції, і з метою підвищення рівня підготовки майбутніх вчителів встановити обов’язковою умовою для майбутніх вчителів здобуття диплома магістра?

Зовсім не погоджуюсь	Скоріше не погоджуюсь	Скоріше погоджуюсь	Повністю погоджуюсь

Дякуємо за проходження анкетування!